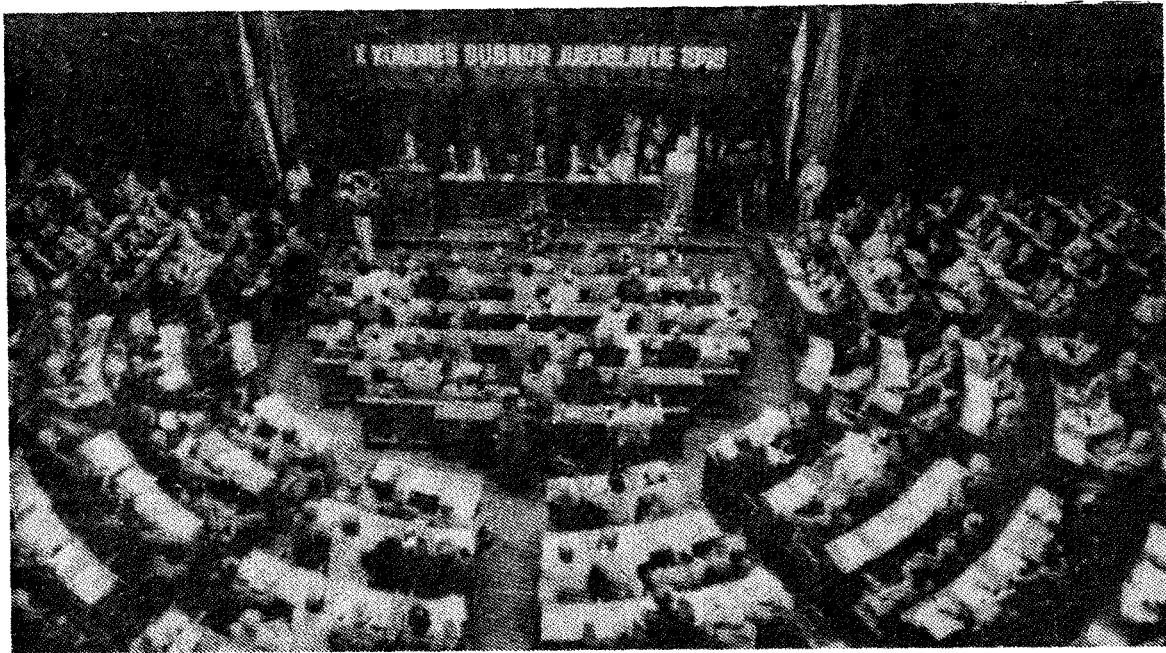

tv-15 naš TOVARIS

Št. 23
12. junija 1986
Leto XXIV

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Deseti kongres ZZB NOV Jugoslavije

Enotnost za resnično moč Jugoslavije

»10. kongres Zveze združenj borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije poteka v času, ko mineva 45 let od začetka našega narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije. To je priložnost, da se z dolžnim spoštovanjem spomnimo vseh naših tovarišev in tovarišic, znanih in neznanih junakov naše revolucije, ki so pod vodstvom Komunistične partije Jugoslavije in tovariša Tita, zbrani pod zastavo svobode in bratstva, s svojo krvjo zapisali eno najsvetlejših strani naše novejši zgodovine in vzdali svoja življenja v temelje naše socialistične skupnosti. V geslu bratstva in enotnosti, tem najsvetlejšem geslu našega narodnoosvobodilnega boja in revolucije, s katerim je bilo edino mogoče zbrati vse resnične rodoljube naše države, pripadnike vseh narodov in narodnosti, je bila zajeta tudi možnost za novo Jugoslavijo kot skupnost nove vrste, v kateri bo enakopravnost vseh narodov temelj, nujni pogoj in eden od osnovnih razlogov za konstituiranje nove države.

Enotnost je bila torej pogoj za zmago nad fašizmom in za zmago nad gibanji narodne izdaje in istočasno tudi razlog ter močna vzmet našega vseobsegajočega razvoja. Zahvaljujoč temu dejstvu so bili v teh 40 letih doseženi številni rezultati v preobrazbi države, in to v pogojih, za katere ne moremo reči, da so nam bili naklonjeni.

To so uvodne besede predsednika predsedstva zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Mihaila Švabića na 10. borčevskem kongresu, ki je bil 9. in 10. junija v Beogradu.

Na osemindvajsetih straneh referata se le manjši del ubada z ožjimi problemi borcev. Večina povedanega zadeva naš skupni družbenoekonomski položaj, ki mu sledijo in si prizadevajo v njem tudi sami sodelovati borci narodnoosvobodilnega boja Jugoslavije.

Kje so vzroki, da se naše življenje sočasno z ogromnimi izguba-

mi v gospodarstvu še vedno od-
vija po starem, kje so vzroki vse
hujše dezintegracije našega go-
spodarstva? Borci odgovarjajo:
bistvo je v atomizaciji našega
gospodarstva v majhne gospo-
darske subjekte, namesto da bi
naredili vse za resnično samou-
pravno združevanje združenega
dela. »... Če vemo, da je družbe-
na lastnina pogoj, brez katerega
ni samoupravljanja, potem po-
stajajo socialne in politične po-
sledice njenega razbijanja po na-
čelu: vsakogaršnje in nikogarš-
nje vse bolj jasne...« — je dejal
Mihailo Švabić in nadaljeval go-
vorec o kritični analizi, da so
borci v zvezi z njo v razpravi o
konsenzu podprli takšno obliko
sporazumevanja, ki bo nepo-
sredno v oporo ohranjanju av-
nojske Jugoslavije kot federativ-
ne skupnosti enakopravnih na-
rodov in narodnosti. Pri tem pa
se mora tudi ZZB NOV še bolj
zavzemati za nujne spremembe
in uporabljati samoupravni de-
mokratični potencial obstoječe-
ga delegatskega sistema. »Vse od
krajevne skupnosti do federaci-
je«, je zapisano v referatu pre-
sedstva borčevske organizacije,
»morajo borčevski predstavniki
v doslednem duhu revolucije ka-
zati konstruktivno-kritičen pri-
stop in ne smejo podlegati lokal-
nim in parcialnim interesom.«

Ob tem, ko se borčevska be-
seda obrača tudi k izobraženstvu
in k našemu celotnemu inte-
lektualnemu potencialu, ki se
vedno ne dosega zaželenih ravni,
pa se nista ne uvodni referat ne
razprava izognili enemu najtež-
jih problemov, s katerim se da-
nes spopada naša družba: vpra-
šanju Kosova in izjemno počas-
nemu reševanju od tod izvirajo-
čih težav.

Borci ponavljajo Titove be-
sede, ki jim kot udeleženci narod-
noosvobodilnega boja tudi da-
nes pripisujejo bistveno veljavo:
»Brez bratstva in enotnosti ne
more biti močne Jugoslavije,
brez močne in srečne Jugoslavije
pa ne močne in srečne Hrvaške,
Srbije, Makedonije, Črne gore,

Slovenije, Bosne in Hercego-
vine...«

»Ni naključje, da vidi v okoliš-
činah zapiranja in ločevanja v
razdelke nacionalnega naciona-
lizem kot oblika retrogradne
družbene zavesti v vseh organi-
zacijah in institucijah, ki na ta
ali oni način simbolizirajo jugo-
slovanstvo, negativne sledi zvez-
nega etatizma in unitarizma. Ta-
ko je treba razumeti vse pogo-
stejše napade na Jugoslovansko
ljudsko armado, ki je s svojim
imenom kot s svojim sestavom
in delovanjem vsekakor eden
pomembnih integrativnih de-
javnikov socialistične Jugosla-
vije. Človek mora biti slep in ne-
skončno naiven, ali pa je sovraž-
nik svoje dežele in naroda, če
verjame, da ob naraščajočem po-
litičnem in vojaškem spopada-
nju v svetu ne potrebujemo enot-
ne armade. Mi, ki smo ustvarjali
novo Jugoslovansko ljudsko ar-
mado v ognju revolucije in osvo-
bodilne vojne, se moramo odloč-
no upreti vsem poskusom njene-
ga podcenjevanja in reorganizir-
anja, ustrezajočim tekoči logiki
delitve in razdruževanja. Naša
armada mora ostati integralni
del sistema splošne obrambe,
enotna ne zaradi nekašne zvez-
ne birokracije in njene represiv-
ne moči; pomemben razlog za
njeno enotnost in moč je v dej-
stvu, da je armada še vedno eden
nujnih pogojev za ohranjanje
ozemelske celovitosti in neod-
visnosti naše države...«

Kritična, a hkrati konstruktiv-
na borčevska »beseda« je bila
usmerjena tudi k vprašanju
vloge in delovanja komunistične
partije Jugoslavije v skupni,
enotni akciji organiziranih poli-
tičnih sil. V tej akciji, so pouda-
rili borci, morajo biti tudi sami
bolj aktivni. Navsezadnje so bor-
ci, kot je poudaril Švabić, po sta-
žu najstarejši člani partije. Že
zdavnaj so ji zaupali svoja živ-
ljenja in pod njenim vodstvom
ohranili velikansko delo — revo-
lucijo.

O mladih, ki se jih je uvodni
referat predsedstva prav tako

dotaknil, so borci opozorili, da
nobena družba, ki ne vključuje
mladih v bistvene tokove življe-
nja, ne more računati s skladnim
in optimalnim razvojem. S tem v
zvezi so izrekli nekatere pripom-
be na rovaš našega izobraževal-
nega sistema ter na dejstvo, da
je velik del izobraženega in
ustvarjalnega potenciala mla-
dih samo delno izkoriščen.

V referatu predsedstva zvezne-
ga odbora so spregovorili tudi o
mednarodnih vprašanjih in o
prizadevanjih ZZB NOV na tem
področju v času med obema kon-
gresoma. V središču pozornosti
borcev so številne akcije za mir
in razorožitev. V tem duhu pote-
kajo tudi vse priprave za letoš-
nji svetovni borčevski mirovni
zbor.

10. kongres je pozdravil tudi
predsednik predsedstva Jugo-
slavije Sinan Hasani, ki je v svo-

jem govoru odmeril največ pro-
stora sedanjemu družbenoeko-
nomskemu položaju v državi ter
pričakovanjem akcije, ki so jo v
polni meri podprli tudi vsi dose-
danji kongresi, ne nazadnje tudi
borčevski. Hasani je dejal, da so
borci v teh prizadevanjih velika
moralna moč naše družbe, kar so
s svojim delom ter z odnosom do
revolucije in njenih izročil že do-
kazali.

Borčevski delegati so na svo-
jem kongresu tudi v razpravi do-
kazali, da ostajajo zvesti revolu-
ciji z dokrito besedo, tudi ko gre
za najtežja in včasih nadvse bo-
leča vprašanja našega družbene-
ga razvoja. Med številnimi raz-
pravljalci je na to opozoril tudi
predsednik predsedstva RO
ZZB NOV Slovenije Božidar
Gorjan, ko je dejal, da je razlog,
zakaj ne zlezemo iz absurdnega
položaja, preprost. Program, za
katerega smo se dogovorili,
mnogim ne ustreza, ker raje še
naprej živimo na račun dodatnih,
nerazporejenih sredstev.

Borci so na svojem kongresu
vsi po vrsti poudarjali, da so za
spremembe, vendar tiste in takš-
ne, za katere smo se že dogovori-
li. To pa pomeni, da se moramo
končno vendar že spopasti s po-
manjkljivostmi, ki so tako tipič-
ne za našo družbo: vse od odgo-
vornosti pa do izvajanja dogo-
vorjenih načrtov.

Bojana Žokalj

21. zbor pionirjev Jugoslavije

Neuvrščenost — mir — bratstvo in enotnost

»... To je čudovito snidenje, ki letos skupaj s 14. pionirskimi igrami
združuje pionirje iz vse Jugoslavije. Geslo vseh vaših snidenj je: Krepimo
bratstvo in enotnost. Letos ga združujete še s plemenitim prizadevanjem
za neuvrščenost in mir na svetu. Vse to so veliki cilji, za katere so se in se
bodo še borili jugoslovanski narodi...«

Tako je začel svoj nagovor na 21. zboru pionirjev Jugoslavije v Trebčah
Andrej Marinc. Poslušalo ga je okrog tisoč pionirjev. Z vseh koncev Slove-
nije so prišli pa tudi iz drugih republik. Velik travnik v spominskem parku
Trebče, kjer se je stekel mirovni pohod »Po poteh Titovega otroštva«, je
preplavila mladost. Pridružili pa so se jim tudi njihovi gostje, med njimi
nekdanji komandant XIV. divizije narodni junak Luka Vidmar, narodna
junakinja Albinca Hočevar — Mali in drugi.

»Dva dni smo že gostje slovenskih pionirjev,« je povedala petošolka
Tamara Komarca iz Beograda. »Naši vrstniki iz Kozjega so nas lepo sprejeli.
Veliko smo videli v tem času: obiskali smo Kumrovec, si ogledali muzej in
rojstno hišo Titove matere tu, v Trebčah. Zanimiva se nam je zdela razstava,
ki smo si jo ogledali na osnovni šoli Marije Broz v Bistrici ob Sotli. Tudi
miting smo imeli in igre brez meja.«

Medtem ko se je večina pionirjev zabavala ob prireditvi, ki so jo pripravili
združeni pevski zbor osnovnih šol iz občine Šmarje pri Jelšah, recitatorji,
plesalci, ansambli in godba, je po gozdni poti nad Trebčami že hitela
Bračičeva brigada. V njej so bile delegacije pionirjev iz vseh pionirskih
odredov, ki so kot zadnji sprejeli kurirčkovo pošto in nekdanji borci te
brigade.

»Že gredo,« je završalo med pionirji, ki so opazili brigado, ki se je vila po
pobočju. Navdušeno so jo pozdravili. »Tovariš komandant,« je narodnemu
heroju Luki Vidmarju poročal pionir Iztok Završnik, komandant pionirske
brigade, »z našo brigado je potovala tudi kurirčkova pošta. Njena pot se je
pričela 17. marca. Varno smo jo prenašali na vseh petih progah...«

Ob predaji kurirčkove pošte so pionirji prebrali svoje sporočilo predse-
stvu republiške konference SZDL. Strnili so ga iz vseh pisem, ki so jih
pionirji prilagali v kurirčkovo pošto na njeni poti po Sloveniji in po sosed-
njih hrvaških občinah.

Vladka Durjava
Foto: Mare Rudolf

»TV-15 Naš tovariš — vaš zvesti sopotnik«,
nagrada igra, ki ostane v spominu. Vse o njej si preberite na zadnji
strani!

Stane Cunder – osemdesetletnik

Stane Cunder, rezervni major in nosilec partizanske spomenice 1941, je te dni praznoval 80-letnico življenja. Rojen je bil v Mali vasi na Posavju in izhaja iz družine, ki že dvesto let vodi gostilno. Njegov praded je februarja leta 1821 sprejel ruskega carja Aleksandra I., ki je prišel na kongres sveta alinse v Ljubljano. Na njegovo željo se od takrat imenuje gostilna Pri ruskem carju. Gostilni je podaril tudi svoj portret.

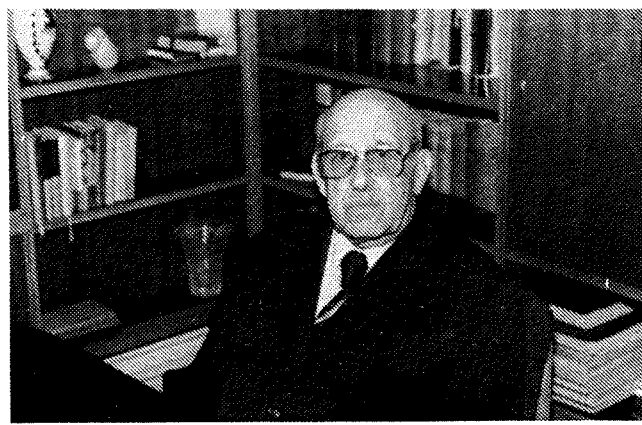
Stane se je izučil za trgovca in pred vojno gospodaril na posestvu ter zastopal različne gospodarske organizacije. Njegov oče je bil prvi direktor hotela Union; ker pa ni podpisal kandidatne liste klerikalne stranke, je bil politično preganjan. Njegova mati pa je bila soustanoviteljica Sokola na Ježici.

Nemški napad na Jugoslavijo je Staneta zatekel na fronti v Gornji vasi, od koder se je s polkom umikal proti Ljubljani. Med pohodom je odvrženo orožje shranjeval

pri naprednih znanih kmetih. V Sostrem, kjer je polk razpadel, pa je vse orožje, ki je ostalo, izročil tamkajšnjim delavcem. Ko je prišel domov, se je takoj povezal s partijo in se vključil v njihove vrste. V partizane je odšel že leta 1941, toda dr. Aleš Bebler ga je premestil na delo v Ljubljano, na okrajni komite OF. Leta 1942 so ga Italijani ujeli kot ilegalca, bil je zaprt in interniran v Renicci, od koder je pobegnil in se priključil južno-primorskemu odredu. Poslali so ga v glavni štab, v oddelek za trgovino in industrijo SNOS-a. Marca 1945 je bil premeščen v 7. korpus in od tam odšel z generalom Kvedrom v Trst, v štab komande mesta. Ko se je naša vojska umaknila iz Trsta, je bil postavljen za člana komisije JA za prevzem vojnega plena. 15. marca 1946 so nanj v Trstu izvedli organiziran atentat in ga teže ranili. Po okrevanju je bil v Trstu v ekonomski delegaciji SFRJ. Konec leta 1948 je prišel v Jugoslavijo in oprav-

ljal odgovorne dolžnosti v JLA, leta 1951 pa je bil na svojo željo demobiliziran. Deloval je v republiškem ministrstvu za izvoz in uvoz, na vodilnih mestih nekaterih delovnih organizacij in bil izvoljen za predsednika prve republiške trgovske zbornice in člana upravnega odbora in člana upravne odbora trgovske zbornice SFRJ. V pokoj je odšel leta 1965.

Stane Cunder je leta 1951 zopet prišel v svoj domači kraj in bil vseskozi aktiven družbenopolitični delavec. V

krajevni skupnosti Urške Zatler je bil član odbora ZB NOV, SZDL in krajevnne skupščine. Po ustanovitvi KS 7. september je bil predsednik krajevnega odbora ZB NOV. Letos je to mesto moral zapustiti zaradi slabega zdravja. Moramo še povedati, da je vestno sodeloval na vseh taktično-orientacijskih vajah, ki jih je organizirala ZRVS in je ponosen na to.

Ob visokem življenjskem jubileju mu iskreno čestitamo in mu želimo predvsem zdravja in osebne sreče.

Dušan Rebolj

Spomin na mrtve – vez med živimi

Med prebivalstvom goriških Brd še dandanes, po več kot štiridesetih letih, ni zamrl spomin na dragocene žrtve, ki jih je sredi poletja 1944 terjal naš boj za svobodo. Najprej je sredi julijske noči 11. julija Soča postala grobnica treh vodilnih aktivistov Primorske Slovenije oziroma Brd: Jožeta Srebrnič, Jožeta Krajca-Zaklja in Jožeta Peršolja-Filipa. Z njimi je našel smrt pri prehodu čez Sočo tudi njihov spremenič Venceslav Krivec-Janko.

Samo dva dni pozneje, 13. julija pa je smrt vnovič kosila, tokrat na Vrhovljah, cesti, ki pelje iz doline Soče v Brda. Pod strelom nemške zasede so padli Ladislav Marovt-Lado, sekretar okrožnega komiteja KPS za Brda, Mirko Simčič-Idizor, član komiteja in še trije tovariši: Matija Benčan in Venceslav Slamič. Že pred tem napadom so Nemci na istem mestu ustrelili partizana Jožeta Jasniča.

Vse tovariše, tiste, ki so utonili v Soči in druge, ki jih je zajela nemška zaseda, je smrt prestregla na njihovi poti z Brd, kjer so se dan poprej udeležili enega najbolj množičnih zborovanj briškega ljudstva v Kožbani, in so hiteli, da bi – ne glede na vse ovire – prišli pravčasno na pokrajinsko partijsko konferenco, ki je bila sklicana za 15. in 16. julij v Malih Laznah nad Čepovanom.

Na Vrhovlju se je 13. julija 1944 končalo nadvse plodno in dejavno politično delo Lada Marovta, ki mu je otroška zibel tekla daleč od kraja smrti – v vasi Zavrh pri Braslovčah v Savinjski dolini.

Že zelo zgodaj, že v gimnazijskih klopih v Mariboru si je mladi Lado zavestno in nepreklicno določil svoj življenjski smoter – boj proti krivičnemu svetu in graditev nove, pravičnejše družbe. Vse od leta 1934, ko je postal član Zveze komunistične mladine pa do krute smrti deset let pozneje, je bilo njegovo življenje izpolnjeno z delom v naprednem gibanju delavcev in kmetov, ki ga je

Lado Marovt, 1915/1944, padel kot sekretar OK KPS za Brda 13. julija 1944

sredi tridesetih let snovala in vodila Komunistična partija. Na univerzi v Ljubljani, kjer se je vpisal na rudarski oddelek in kjer je bil dejaven član kluba Njive, je ob študiju vneto sodeloval pri vseh akcijah levičarskih študentov na univerzi in zunaj nje. Leta 1941 se je kot politično zrela osebnost vključil v OF in kot član KP opravljal delo obveščevalca, dokler ga okupatorske oblasti niso poslale v internacijo v Visco, kjer je bil sekretar celice OF.

Najbolj plodno dobo njegovega delovanja pomenijo leta po kapitulaciji Italije. Iz taborišča ga vodi pot med partizane v Brda. Tu je kaj kmalu postal član okrožnega komiteja, organiziral je tehniko »Matajur«, deloval kot tajnik okrožnega odbora OF, kot član okrožnega narodnoosvobodilnega odbora in končno kot sekretar okrožnega komiteja PKS za Brda.

Njegova tragična smrt je bila dokaz, kako močno je bil Lado priljubljen med ljudstvom Goriških Brd. Prav njegova smrt pa bo po štirih desetletjih za trajno tesno povezala z listino o pobratenju rojstne Braslovče s Kojskim v Brdih, kjer leži v skupnem grobu padlih partizanov. Na rojstni hiši bo 15. t.m. vklesano na spominski plošči njegovo ime, že vsa povojna leta pa je vklesano na spomeniku v pobratenem Kojskem.

Drago Košmrlj

Boris Grabnar

Ob 65-letnici

Slovenski dramatik, esejist, publicist, prevajalec, raziskovalec znanstvene fantastične književnosti in vzgojitelj Boris Grabnar se je rodil 13. junija 1921 v Ljubljani. Po maturi na klasični gimnaziji se je vpisal na slavistični oddelek ljubljanske univerze, vendar mu je vojna preprečila nadaljnji študij. S komunistično partijo se je povezal že kot srednješolec. S pesmimi je sodeloval pri »Slovenski mladini« in »Srednješolcu«, obiskoval sestanke slovenskega kluba, ki so jih organizirali komunisti z univerze in razširjal ilegalni partijski tisk. S tem delom je nadajeval tudi v času okupacije, ko je bila Osvobodilna fronta ena najbolj aktivnih skupin univerze. Tedaj so ga sprejeli v SKOJ (v partijo pa leta 1944). Bil je član oborženih diverzantskih skupin, ki so v Ljubljani opravile vrsto uspešnih akcij. (podatki iz zbornika »Ljubljana v ilegali«). Februarja 1942 so ga Italijani ujeli skupaj z dr. Antonom Vratušo, ga zaprli in ga internirali v Gonars, od koder je prišel v partizane. V partizanih je opravljal funkcije kulturnega organizatorja, novinarja, urednika in vojnega dopisnika.

diplomiral leta 1957. Od 1953 do 1960 je bil kulturni urednik Tedenske tribune, od 1960 do 1965 pa urednik kulturnega sporeda televizije. V letu 1963/64 je kot stipendist Fordovega sklada študiral film in televizijo v ZDA, kjer je poslušal predavanja in se udeleževal seminarskega dela na University of California v Los Angelesu ter v New York University v New Yorku. Kot gost je predaval v San Franciscu, New Orleansu, Albuquerqueu in Bostonu. O svojem bivanju v ZDA je napisal knjigo Amerika za ekranom (Obzorja 1965), ki je v glavnem potopisnega značaja, a se loteva tudi teoretičnih razmišljanj o televiziji in življenju v razviti družbi.

Od leta 1965 do 1973 je kot višji predavatelj predaval filmsko in televizijsko dramaturgijo na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo. Ponovno je potoval v Ameriko leta 1967, kamor je vodil posebno skupino študentov na turnejo v okviru mednarodne univerzitetne izmenjave, ki jo je tedaj organizirala Kansas University. S posebnimi strokovnimi predavanji je nastopil tudi na mednarodnih srečanjih v

Varšavi in Budimpešti.

Grabnarjevo znanstveno delo se je sprva gibalo v okvirih svetovne književnosti in literarne teorije, o čemer priča obširna antologija sodobne francoske proze, ki je pod naslovom »Potovanje po veliki Garabaniji« izšla leta 1955 z izvirnim avtorjevim uvodom. Sicer pa je bilo Grabnarjevo delo na tem področju predvsem novinarsko in publicistično, o čemer priča veliko število poročil in recenzij.

Od vsega začetka pa ga je pritegovala in zaposlovala televizija kot nov medij. Vznemirjale so ga tako njene izrazne sposobnosti kot tudi njen vpliv na našo samopravno družbo in na družbo sploh. O televiziji je od vsega začetka objavljал zapise, razprave in eseje, zlasti v reviji Ekran. Tu je bil več let tudi član uredniškega odbora.

Leta 1972 je v Beogradu pri dr. Milanu Damjanoviću prijavil disertacijo z naslovom »Pogled Marshalla McLuhana u svetlu dijalektičkog materializma«. Prezaposlenost na AGRFT mu ni dopuščala, da bi razpravo pravočasno dokončal, zato je izkoristil ugodnost, ki jo ima kot nosilec Spomenice 1941 in sotpil v pokoj. Do leta 1975 je delo dokončal, obrambo in promocijo pa je opravil šele leta 1976. Promoviran je kot doktor socioloških znanosti.

Literarno in publicistično delo: njegova beletristika se je izražala v pesmi in v dramah. V drami »Mimo načrta« je oblikoval svoje spomine iz ljubljanske ilegale leta 1941 (drama ima še naslov Ob sedmih pod Trančo), v komediji Vojna tajna pa se je lotil znanstvenofantastične snovi.

Grabnar piše tudi literarne, gledališke in filmske kritike, njegova pozornost je bila vselej posvečena zlasti problemom marksizma (razprava: »Protislovja, kritika in literatura« (1950) in študija o Stalinovem članku o lingvistiki v marksizmu, ki je

bila ena prvih direktnih kritik stalinizma v Jugoslaviji.

Kot prevajalec in posredovalec tujih literarnih vredot je bil sprva usmerjen k ruski literaturi, nato k francoski, dokler ga ni pritegnila ameriška znanstvena fantastika, za katero se je v zadnjem času specializiral in prevedel dolgo vrsto romanov in novel.

Po uvedbi televizije v Slovenijo je se vse bolj intenzivno začel ukvarjati s teoretičnimi problemi komuniciranja, zlasti s specifičnimi problemi televizijske dramaturgije. O tem priča poleg esejev in zapisov, tudi večje število televizijskih dramatizacij in priredb. V zadnjem času so na televiziji uprizorili njegov Supervitalin, ki je skoraj izvirna komedija, saj si je Grabnar pri Feiglu izposodil samo osnovni motiv. Na televiziji bodo predvajali še njegove dramatizacije Rdečega gardista (M. Kranjec), Organista (M. Pugelj) in Nočni vlak (L. Suhodolčan).

Kot dramatik je v zadnjem času dosegel največji uspeh s televizijsko dramo »Tretje življenje« po noveli Vida Pečjaka, ki je menda prodana kar dvanajstim televizijskim centrom, med drugim tudi ameriškim. Poleg tega Grabnar objavlja vrsto zapisov in esejev s področja komunikološke vede, s komunikologijo se ukvarja kot profesor na FSPN in kot avtor številnih del s tega področja.

Njegova zadnja knjiga »Noč temna, ki tare duha« govori o problemih splošne človeške komunikacije in je naravnana v uganjanje prihodnosti.

Naš jubilar, ki je v patizanih pisal za potrebe brigadnih mitingov tudi skeče vselega satiričnega značaja, je, kot vidimo iz njegovega življenjepisa, nemiren, vsestransko razgiban duh, ki mu mirovanje in zadovoljnost z doseženim nista zadostna.

Dušan Mevlja

Mercator – Mednarodna trgovina

Organizacija za opravljanje del zunanje in notranje trgovine, proizvodnje, predelave in poslovnih storitev, n. sol. o.

Ljubljana, Titova 66

Telefon: 061 310-688 • Telegram: SLOVSAD Ljubljana • Teleks: 31 379 • Poštni predal: 95, 61109 Ljubljana

terme čatež

V termah Čatež za vsakega nekaj

HP Kolinska

Kolinska

KOVINOPLASTIKA LOŽ

INDUSTRIJA KOVINSKIH IN PLASTIČNIH IZDELKOV

POŠTA: 61386 STARI TRG PRI LOŽU TELEFON: 797-010 ŽELEŽNIŠKA POSTAJA RAKEK TELEGRAM: KOVINO-PLASTIKA LOŽ TELEX: 31-588 YU LOŽ

30 LET

PREDSTAVNIŠTVO: LJUBLJANA, TELEFON 061/264-312 – ZAGREB, TELEFON 041/272-729 – BEOGRAD, TELEFON 011/556-782 – TUZLA, TELEFON 075/35-881 – SKOPJE, TELEFON 091/58-652

Naj se ne ponovi

Usoda štirih invalidk

Tovariš Rudi Praznik je že vrsto let gospodarski, politični, kulturni in celo socialni delavec, najprej na območju okraja Celje, nato v občini Žalec. Srečanje z njim je pravo doživetje. Je izredno bistroumen in preudaren sogovornik. Pri osemindesetih letih je še zmeraj mladeti. Dolga leta se je ukvarjal s športom, boks pa se mu je tako rekoč prilepil na srce. Mnogi ga poznajo pod imenom Boksaar, vendar za pretepe te zvrsti športa ne uporablja, saj je znan kot miroljuben državljani, ki rad pomaga človeku v sili. Ker obvlada več jezikov, je pogosto tudi vodič izletov v tujino, saj pozna skoraj vse evropske dežele.

Za seboj ima izredno bogato življenjsko pot, ki pa ni bila vedno z rožicami postлана. Njegova rojstna dežela je Belgija. S štirinajstimi leti si je služil kruh v globokih belgijskih rudnikih, kjer se je kmalu pridružil naprednemu sindikalnemu gibanju. Zanj so zvedeli po okupaciji tudi Nemci in ga stlačili v koncentracijsko taborišče. Nikoli ne bo pozabil Buchenwalda, zloglasnega taborišča smrti.

Po vojni se je vrnil v domovino kot sin slovenskih staršev. Takoj se je vključil v obnovo domovine in kot VK varilec pomagal pri izgradnji prvih hidroelektrarn. Udele-

ževal se je raznih udarniških akcij. Najprej si je prislužil odlikovanja v Belgiji, potem pa doma, v Jugoslaviji. Zdaj je že vrsto let v pokoju. Poleg drugih dejavnosti se zelo zanima za socialna vprašanja. Ni mi popolnoma znano, kako in kdaj se je spoznal s štirimi invalidkami v kraju Zahomec, nekaj kilometrov zahodno od Vranskega.

Kdor išče, ta najde, se nekam ironično nasmeje, ko pritiska na plin. Rdeča limuzina enakomerno drsi naprej po asfaltu proti Ljubljani, potem zavije levo, na ožji asfalt, ki se vije sredi idiličnega bukovnega gozda. Oba se čudiva rjavkasto rdečkastemu listju. Ta gozd je hudo bolan, si mislim, ko se spomnim oddaje na televiziji. Strokovnjaki so jasno in glasno povedali, kako s predragoceni mi gozdovi ne znamo pametno gospodariti, ne znamo posnemati nekaterih naprednih držav in da smo na zdravitev predolgo čakali, pozabili smo na pregovor: Ura zamujena, ne vrne se nobena.

Tod so se pomikale partizanske brigade, tod so se vile partizanske poti, pove Rudi. Saj ti bodo povedale ženske, ki jih greva obiskat. To so Križnikove punce. Pri Ukmanu jim pravijo po domače.

Konec asfalta. Še približno dvesto metrov skrbno utrje-

nega makadama in že se ustavi na skrbno počiščenem dvorišču. Okoli naju na levi je partizanska Čreta in na desni Šmiklavski hribi, daleč pod nama pa zgodovinska Šmiglova zidanica.

Stopiva v kuhinjo. Vse štiri sede za mizo. Bržkone so ravnokar pomalicali. Sprejem je bil izredno topel, za Rudija pa sem dobil občutek, da jim je lastni brat. Seveda smo najprej pokramljali o vremenu, ki je bilo prav tistega dne izredno lepo, pa še nekaj stavkov o kmečkih opravilih. Zvedel sem, da je Zofija stara 65 let, Marija 64, Cilka bo 60 in Julka 58. Prava lastnica je Zofija, ki jo je pred nedavnim zadela delna možganska kap. S težavo zbira misli, besede težko zлага v stavke, spomin je krepko popustil. Najzgovornejša je Julka.

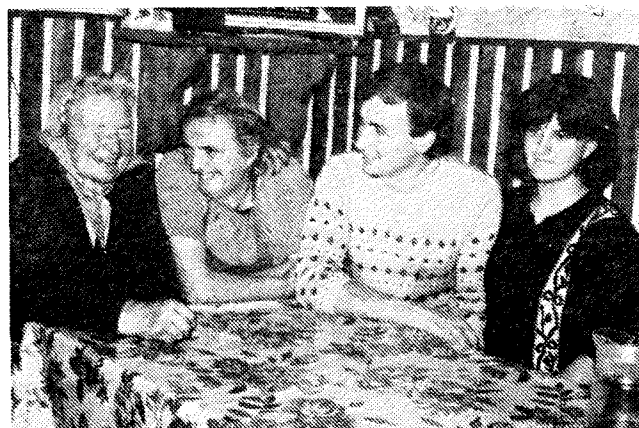
Vse štiri nekaj pesti. Me ne se je lotil rak na dojki, Zofka je kap, Marijo in Cilko gnjavi revma. Ja, ko smo bile zdrave, se nikomur nismo dale. Grunt je bil obdelan kot le kaj. Sosedje so nam govorili: Kam tako hitite? Zemljo tistemu, ki jo obdeluje! smo složno odgovorile. Res je, bile smo kot ena. Med vojno pa vse za partizane. Pri nas je bila javka. Zofka je zalegla za tri kurirje. Podnevi, ponoči, v dežju, po snegu do kolen. Nič je ni ustavilo. Ima priznani od leta 1942. O, Nemci so nas imeli na piki. Vohljači so vohali, izvohati pa niso mogli. Oče je znal dobro nemško in je Nemce vedno pretenal. Dali smo jim, kar so pač hoteli. Parti-

zani so klali kar nad hlevom. Naša hiša je dala, kolikor je pač zmogla. To pa moram pripomniti, da današnja oblast na nas ni čisto pozabila. V veliki sobi so še sedaj sestanki. Prihajajo občinski moške, pridejo na sestanek bližnji in daljni sosedje.

In smo jih vedno vesele, pripomni Cilka, medtem pa Julka postreže s kmečko malico. Ko smo bile zdrave, se nobenega dedca nismo ustrašile. Zdaj smo stavile štange, zdaj kosile, potem sekale v gozdu. Pa živina v hlevu, prašiči v svinjaku. Ena je kuhala, druga prala, tretja kidala gnoj, četrta je s konjem vozila prelost. Včasih pa smo se tudi malo sporekle. Pa malokdaj. Tako je tudi zdaj. Mule nikoli ne pasemo.

Ja, ko smo bile zdrave, dahnne Marija.

Tako je, pove počasi Zofka. Zdaj pa je vse drugače, vse drugače...

Posnetek je nastal, ko so bila Križnikova dekleta resnično prepričana, da jih čaka lepše življenje. Verjele so mlademu paru, saj je mladi možak tako prepričljivo govoril, da v kako prevaro sploh niso verjele.

dovolj, je začel iskati prepira, ki so bili vedno bolj vroči. Naenkrat pa – adijo.

Vsem štirim so se orosile oči, Zofka pa mi je s tresočo roko dala listič, na katerem piše, kaj vse je odpeljal ta »dobri« fant: les za ostrežje, drva, traktor, motorno žago, plug, dva traktorska priključka... Vsak odvoz je opremljen z datumom.

Človek resnici enostavno ne more verjeti. Pa se je zgodilo! odločno pritrdi Rudi varuh štirih invalidk, v Zahomcu št. 8, pošta Vransko. Dedovanje je na sodišču razveljavljeno. Lastnica je tiho pristavila.

Hranilno knjižico sem mu dala in je lahko pri Jugobanki sam dvigal različne vsote. On je odšel, mene pa je kap...

Vere v življenje pa nismo izgubile, odločno potrdi Julka. Delamo kolikor pač zmoremo, pa tudi drugi nam pridejo pomagat. Njive so obdelane, živina v hlevu ni lačna. Še zmeraj potihlo upamo, da pa se bo le našel pošten par in da bo grunt prišel v prave roke. To je naša edina želja, želja nas štirih invalidk.

Pa saj bomo prišli pomagat, jih tolaži Rudi, ko si pred odhodom stisnemo roke in one nama govorijo, besede vro iz srca.

Pridite, pridite... Koliko nas bo prišlo? se potihlo sprašujem. Prvi bo gotovo Rudi Praznik, ki jim je trdno in srčno obljubil, da jim bo prinašal vse, kar bodo iz doline potrebovale.

Drago Kumer

Pogled na muljavsko bitko

V spomin na zmagovito muljavsko bitko borcev II. grupe odredov, ki jo je pred 44 leti vodil komandant Franc Rozman-Stane, se je v soboto uspešno končal 8., že tradicionalni spominski pohod Po poteh II. grupe odredov, katerega pokrovitelj je bila DO Rašica TOZD Rezka Dragar iz Ambrusa.

Na slovesnosti tik pred množičnim pohodom so se

tudi zlate plakete II. grupe odredov. Prejeli so jih: Bogdan Vrančič iz Ljubljane, DO Lesnina TOZD Sinoles iz Ivančne Gorice in Dekliško vzgajališče iz Višnje Gore. Slavnostni govornik na slovesnosti v počastitev krajevnega praznika in obletnice »muljavske bitke« je bil Jože Šinkovec, direktor Rašice iz Ambrusa:

»...Žal moramo ugotoviti,

s težjimi življenjskimi pogoji, ki so za nekatere že kritični. In, roko na srce, iz dneva v dan je vse več nezadovoljstva med delovnimi ljudmi in občani, predvsem tistimi, ki delajo pošteno, a komaj še rinejo iz meseca v mesec. Res, pripravljamo stabilizacijske programe, načrte za rešitev iz krize, govorimo in govorimo, a stanje se, kot nalašč, slabša.

noč. Najprej pogledjmo, koliko je v nas lastnosti borcev II. grupe odredov, koliko je v nas pripravljenosti, da se izvlečemo iz krize.

Rešitev gotovo obstaja, toda boriti se je treba z delom, znanjem in poštenostjo. Predvsem na mladih je vrsta, da vzamejo iniciativo v svoje roke, ne s kritiko in valjenjem krivde na starejše, temveč z delom, delom in zopet delom. Ohranimo pridobitve NOB, ohranimo našo socialistično in samoupravno, neuvrščeno politiko in v

Po slavnostnem govoru je sledil splet kulturnega programa, ki so ga pripravili tamkajšnja mladina, osnovnošolci in mladi judoisti, nekaj pred deseto uro pa so začeli s pohodom. Pohodniki iz vrst mladine, tabornikov, mladinske pohodne enote, rezervni vojaški starešine, delavci organizacij združenega dela in krajanov Ivančne Gorice ter sosednjih krajev in občin.

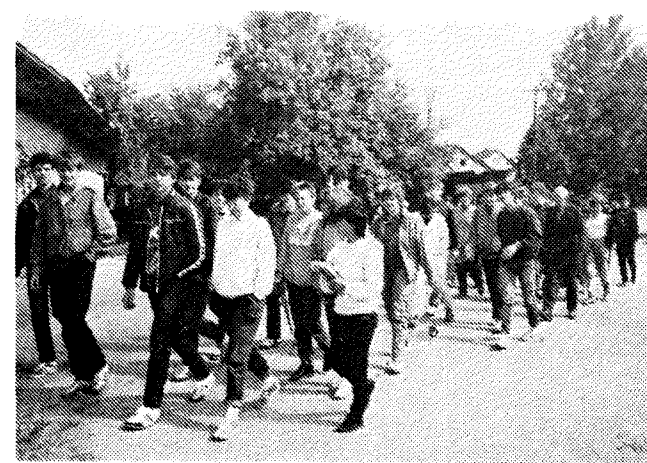
V počastitev krajevnega praznika Ivančna Gorica in obletnice muljavske bitke

so se zvrstile še druge športne in kulturne prireditve. Šahisti so se pomerili v hitropotezni turnirju, kolesarji so se udeležili kolesarskega maratona na 71 kilometrov dolgi progi, v šolskem centru Josip Jurčič pa je bila razstava slikovnega gradiva iz NOB. Slovesnost v Ivančni Gorici je bila sklenjena z razglasitvijo rezultatov 8. pohoda Po poteh II. grupe odredov, predsednica KK SZDL Ivančna Gorica Anica Arbiter pa je najboljšim izročila medalje in priznanja.

zvrstili pozdravni nagovori predstavnikov družbenopolitičnih in borčevskih organizacij, izročene pa so bile

da se tudi mi soočamo z izrednimi gospodarskimi težavami in ekonomsko krizo. Iz dneva v dan se srečujemo

«Kje so vzroki? Mar lahko res vse težave pripišemo objektivnim vzrokom? Osebo sem prepričan, da je večina teh subjektivne narave, in sicer slabega načrtovanja, kadrovanja, vzgoje, predvsem pa nedelavnosti in slabe organiziranosti. Srečujemo se z veliko neodgovornostjo, neodgovornostjo tudi na odgovornih mestih. Kam to vodi?

Tovarišice in tovariši mladinci, mislim, da je naš vrsta, da se odločno spopademo s problemi sedanjega časa. Ne slepimo se, da se nakopičene težave rešijo čez

letu 1986, letu Miru, borimo se za mir«, je med drugim podčrtal slavnostni govornik Jože Šinkovec.

Rezultati 8. pohoda Po poteh II. grupe odredov v Ivančni Gorici

Ženske ekipno: 1. Silva Glavan (Grosuplje), 2. Dekliško vzgajališče, prva ekipa, 3. Dekliško vzgajališče, druga ekipa. Ženske posamezno: 1. Marjeta Vencelj (Šentvid), 2. Irena Slak (Trebnje), 3. Branka Doboš Dekliško vzgajališče (Višnja Gora). Moški do 35 let ekipno: 1. SK Livar (Ivančna Gorica), 2. SK Odeja (Kamnik), 3. Motvoz in platno (Grosuplje). Moški nad 35 let ekipno: 1. SK (Brdo), 2. Pavčičev podmladek (Ljubljana), 3. Planinsko društvo (Grosuplje). Moški posamezno: 1. Jože Križman AS (Ljubljana Šiška), 2. Mirko Perko in 3. mesto Andrej Vožlič (oba iz ljubljanske Avtomontaže).

Šah (hitropotezni turnir)

1. Marko Tratar (dobil je tudi prehodni pokal)
2. Mitja Piškur
3. Andrej Markovič

Kolesarskega maratona se je udeležilo okrog 30 kolesarjev iz vrst pionirjev, mladincev in veteranov. Najbolj so bili zastopani kolesarji iz Grosuplje.

Najstarejši med njimi je bil Franc Grašič (56 let) in najmlajši Peter Zajc (7 let).

Jože Čurin

NOVOST

ELITNA KONFEKCIJA

LJUBLJANA, ČOPOVA 9

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kulirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Časopisni svet TV-15 naš tovariš: DUŠAN BENKO, RASTKO BRADAŠKA, MILAN FILIPIČ, TONE GOŠNIK, MARIJAN LAH, FRANCE PEROVŠEK (predsednik sveta), ZORKA PERŠIČ, VANDA ŠKODNIK, STANE ŠKRABAR, JULKA TAJNIKAR, DRAGO VRESNIK. Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: VIKTOR KONJAR; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektorica-redaktorica: MIRANDA MRČELA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: BOJAN ZVONAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Moše Pijade 24, p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 2.200 din, posamezna številka v prosti prodaji 50 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije števil. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35

10. kongres borcev Jugoslavije

Obnašajmo se odgovorno

Zapisano neposredno med potekom razprave...

Ostre besede, večidel o krizi in našem težkem družbenoekonomskem položaju, so spodbudile Božidarja Gorjana, da je svoj prispevek začel takole: »Če bi hoteli izreči osnovno karakteristiko sedanjega družbenega trenutka, moramo spoznati, da na svoj način vsi govorimo o krizi. Kaže, da smo vsi postali krizologi in krizomani. Zato se zavzemam, da vsaj mi, borci, v svojih razpravah in sklepih spregovorimo tako, da bo prišlo bolj do izraza naše odgovorno obnašanje do že sprejetih dokumentov, s katerimi smo si začrtali izhod iz našega sedanjega stanja.

Naš skupni interes je, da smo ob že dogovorjenih izhodiščih za rešitev tega položaja čimbolj enotni. Izhod je v doslednem upoštevanju temeljev naše družbene ureditve, kot je zapisana v Ustavu iz leta 1974, v zakonu o združenem delu, v stabilizacijskem programu, v sklepih 13. seje CK in v sklepih predsedstva CK ZKJ, kar zadeva nadaljnjo graditev političnega sistema.

Ne vidimo razloga za spreminjanje stališč, glede katerih je vsa naša organizirana družba in v njenem okviru tudi naša organizacija dosegla polno soglasje. Referat našega predsednika išče v prvi vrsti izhod v spremembi slabe prakse ter v odnosih med republikami in federalno državo. Ta ocena pravi, da je v naših odnosih prevladal nacionalni interes nad razrednim in smo zato soočeni s sedanjim kriznim stanjem.

Del resnice v tem je in se zato moramo najodločneje opredeliti proti takšnim pojavom.

Ob takšni oceni pa postavljam še eno, ki je bila v delu našega predsedstva in zveznega odbora zelo močna: ocenili smo namreč, da je bila že doslej vloga federativne države tako regulativna, da je celo onemogočala delovnim in družbenopolitičnim organizacijam, da bi same iskale izhod v sodelovanju in združevanju svojih sil. Vsi dobro vemo, da je produktivnost predpisov pri nas re-

kordna. Postavlja se že vprašanje, ali ta kvantiteta ne ogroža kvalitete. Lahko bi rekli, da je država v tem smislu pri nas dovolj močna. Vemo, zvezni upravni organi in zvezna skupščina kar naprej sprejemajo nove predpise, zaradi katerih nastaja položaj, v katerem se vsi težko znajdemo. Ob vsem tem pa lahko ugotavljamo, da je stanje v naši družbi zaskrbljujoče. Imamo deset odstotkov zgubašev; med njimi je tudi nekaj največjih delovnih organizacij. Družbena storilnost je zdrsnila na ničlo in je

macij, ki jih lahko označimo za škodljivi etatizem (tako na federalni kot na republiških in občinskih ravneh pa tudi v delovnih organizacijah).

In vendar, je poudaril Gorjan, ne potrebujemo novih idej o izhodu iz krize, ker izhod poznamo. Moramo se le dogovoriti, da ga bomo izpeljali. Tega pa nikakor ne bomo mogli doseči le z navidezno enotnostjo besed in ne tako, da bodo mnogi, ki jim tako ustreza, še naprej živeli z nekakšnimi nerazporejenimi sredstvi in posojili... Dokler bo tako, bodo mnogi na-

Na 10. kongresu ZKB NOV Jugoslavije, ki je sprejel poročilo o delu med 9. in 10. kongresom, je sodelovalo 327 delegatov, 60 dosednjih članov zveznega in nadzornega odbora ZKB NOV Jugoslavije in 160 članov, ki so jih delegirali republiški in pokrajinski organi ZB. Prisotnih je bilo tudi 162 predstavnikov družbenopolitičnih organizacij ter organov republik, obeh pokrajin in federacije ter 24 predstavnikov borcevskih organizacij iz 14 držav in treh mednarodnih borcevskih organizacij. Vsega je na kongresu sodelovalo 538 delegatov in gostov.

Kongres sta pozdravila predsednik predsedstva SFRJ Sinan Hasani in predsednik skupščine mesta Beograd Aleksandar Baković.

celo negativna. Izkoristek družbenih sredstev za proizvodnjo je za 50-odstotkov, včasih celo za več nižji od držav, ki so podobno razvite...

Na podlagi takih ugotovitev sklepamo, da imamo na eni strani zelo dober in učinkovit družbeni sistem, v katerem ustvarjajo delavci pozitivne rezultate, hkrati pa na drugi strani vrsto defor-

sprovali tržnemu gospodarstvu in svobodnemu tekmovalstvu pa tudi enotnemu jugoslovanskemu trgu.

Dara Janeković, starosta jugoslovanskih novinarjev in borka narodnoosvobodilnega boja, je v svoji uvodni besedi uporabila kitajski pregovor: »Kadar pišeš vodo, ne pozabi na tistega, ki je izkopal vodnjak«. S tem je spomnila na vse padle juna-

Po končanem kongresu so na prvi seji zveznega odbora ZKB NOV Jugo-

slavije izvolili nove člane predsedstva zveznega odbora ZKB NOV Jugosla-

vije, predsednika zveznega odbora ZKB NOV Jugoslavije in sekretarja predsedstva zveznega odbora ZKB NOV Jugoslavije. Novi predsednik je postal Rudi Kolak, udeleženec NOB od leta 1941 in nosilec partizanske spomenice. Rojen je bil 1918. leta v Ključu na Hrvaškem in je v času NOB opravljal številne pomembne partijske naloge v Bosanski Krajini. Po vojni je bil član politbiroja CK ZK BiH, ljudski poslanec, sekretar v predsedstvu BiH ter predsednik in podpredsednik v predsedstvu BiH. Opravljal je številne družbeno-

politične naloge, med drugim tudi v zvezni vladi, zdaj pa je član ZKJ in sveta federacije.

Novi sekretar predsedstva ZO ZKB NOVJ je Vlado Bajić, novi člani predsedstva zveznega odbora pa so: Džemal Muminagić, Dušan A. Sano- vić, Vlado Bajić, Zvonko Grahek, Dušan Pekić, Veselinka Malinska, Risto Džunov, Bojan Polak, Ela Ulrih-Atena, Mihailo Švabić, Radisav Nedeljković, Fadilj Čuranoli in Petar Matić. Člani predsedstva so tudi pred- sedniki republiških in pokrajinskih odborov ZKB NOV.

ke NOB in na njihov prispevek k naši svobodni skupnosti.

Govornica je tako opozorila tudi na nekatere, ki hočejo danes v imenu demokracije in svobode ustvarjanja umazati vse tisto najdragocenejše, kar imamo in kar smo

plačali s potoki krvi ter s tisočji življenj. Rekla je: »Mislil, da je skrajni čas, da s tega našega kongresa porečemo – dovolj je! Dovolj je podtikanja in blatenja. Skrajni čas je, da zahtevamo najostrejšo kazni za vsakogar, ki želi, da bi v tem pro-

storu tekla kri in solze. Vsakogar od teh bomo morali vprašati, zakaj in v čigavem imenu ima ta hotenja...

O mislih, izrečenih v razpravi na borcevskem kongresu, bomo izdatneje poročali danes teden.

Povzela B. Ž. J.

Ob nekem spomeniku

Lani, ko je ves demokratični in napredni svet proslavljal 40. obletnico zmage nad nacifašizmom, je uspelo neofašističnim in drugim desničarskim organizacijam v Gorici s pomočjo lokalnih oblasti postaviti temeljni kamen in letos 10. maja odkriti spomenik 665 deportirancem v Gorici. Te »nedolžne žrtve« naj bi odpeljala »Jugoslovanska armada« ob svoji 40- dnevni zasedbi ob koncu druge svetovne vojne.

Do odkritja spomenika je prišlo kljub protestom italijanskih partizanov in demokratične javnosti, ker se zavedajo, da pomenijo taka dejanja napad na italijansko odporiško gibanje in njegovo sodelovanje z jugoslovanskimi partizani, da imajo protijugoslovanski značaj ter škodujejo dobrososedskim odnosom. Na svečanosti ob odkritju so poleg raznih desničarskih organizacij in združenj sodelovali tudi predstavniki lokalnih oblasti in častni oddelek italijanske vojske.

Incitatorji za postavitev spomenika niso imeli pred sabo pietete do pokojnih, sicer bi ga postavili na goriškem pokopališču, kjer stoji spomenik padlim partizanom, in ne v spomin- skem parku sredi Gorice. Očitno hočejo dokazati, da so se tako imenovani deportiranci borili za italijanstvo Gorice. Pri tem pa pozabljajo na svojo dejavnost med obema vojnama, ko so hoteli uničiti slovenski narod, na obdobje do padca fašizma in kapitulacije Italije in še posebej potem, ko so se udinjali nemškemu okupatorju in mu zvesto služili vse do konca vojne. Nemcem so pomagali organizirati vojaške in policijske enote v bojih proti slovenskim in italijanskim partizanom, preganjali, zapirali in ubijali antifašiste ter ropali njihovo imetje.

Te sile moti demokratični razvoj, dobrososedski odnosi, ki temelje na skupnem boju protifašističnih sil proti istemu okupatorju in njegovim pomagačem, motijo jih odprta meja ter vsestransko sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo, osimski sporazumi in upravičene zahteve naprednih in demokratičnih sil za sprejem zakona o globalni zaščiti slovenske manjšine v Italiji.

Zaradi tega je razumljivo, da je postavitev tega spomenika vzbudila nezadovoljstvo in proteste med prebivalci, še posebno na Goriškem in med partizani z obeh strani meje, ko se skuša potvarjati zgodovino in izenačevati žrtve krivcev za nasilje med II. svetovno vojno z žrtvami odpora in partizanskega boja.

Prepričani smo, da se bo kljub poskusom desničarskih sil sodelovanje med Italijo in Jugoslavijo, ki ima svoje korenine v odporiškem gibanju in partizanskem boju, še naprej poglabljalo v duhu osimskih sporazumov v obojestransko korist, v prizadevanju za mir, sožitje in sodelovanje med narodi.

Jože Gačnik

Pod povečevalnim steklom

V tem tednu se – na srečo ali na žalost! – ne v širnem svetu ne pri nas doma ni zgodilo nič takega, čemur bi lahko brez pomislekov pripisali oznake zgodovinske prelomnosti, izjemnosti ali pretresljivosti.

Ali pač...

Rekli boste: Waldheim. Po več mesecih trajajoči kampanji, ki je »ogrevala« svetovne meridiane, se je zgodilo, kar se je pač moralo zgoditi. Vedeli smo vnaprej in zato zdaj nismo ne presenečeni ne razočarani, kvečjemu nekoliko ogorčeni, in to zavoljo dveh dejstev, povezanih s tem značilnim pojavom na odru sedanjosti: zavoljo tolikanj očitne prevlade konservativizma med Avstrijci, ki so volili »Waldheimovega duha«, ter zaradi lastnega moralnega lika novega avstrijskega predsednika, kar zadeva njegov odnos do mučne nacistične, rasi- stične, ekspanzionistične preteklosti, nad katero prav gotovo ni mogoče zamahniti roko in se delati, kot da je ni bilo, ali kot da se nas ne tiče.

Nihče ne misli, da je bil mladi Waldheim v oficirski uniformi Hitlerjevih »ekspedicijskih korpusov« kakršnakoli omembe vredna zločinska figura. Bil je pač eden

od mnogih vijakov v mašineriji zla, ki se je v zločinskem času in v zločinskem valu razlezel prek Evrope. Tudi najbrž ni nobenega posebnega razloga, da bi bilo treba zdaj, po štiridesetih letih, potrebno voditi pred sodne tribune prav njega, ko pa na tolikere druge, ki so bili v istih falangah zla, še pomislimo ne več.

Nihče tudi ne trdi, da bi mu bilo potrebno zaradi razkritih (in po njem samem zatajenih) temnih lis na biografiji zgodnjih let oporeči vse tisto dobro in pozitivno, kar je bil v zreli življenjski dobi ter v letih zdajšnjosti, na največji zgodovinski mizansceni storil kot diplomat oziroma visoki uradnik svetovne organizacije.

Ko bi bil pošteno in odkrito priznal, da se je v času preizkušenj med minulo vojno zavestno vdinjal nacistični ideologiji, ko bi bil svoja takratna pojmovanja in delovanja obžaloval in ko bi bil pripoznal, da s takšno preteklostjo, četudi jo je kasneje v mislih in dejanjih prekal, ne more postati vrhovni reprezentant države, ki skuša veljati za sodobno, demokratično republiko neskaljenega duha, bi ostal v naših očeh čist.

Tako pa... Waldheim tako ni ravnal in Avstrija z njim na čelu nas zdaj opozarja, da ima v tej državi večino ter prerogative oblasti neka kalna mentaliteta, neki moralni sestav, ki mu spričo njegovih preteklih in zdajšnjih ravnanj ne moremo stisniti roke in mu pogledati v oči, tudi zato ne, ker jih poveša in ker je v njih nekaj nečistega.

Dajte nam kruha

Mimo bejrutskih, iraško-iranskih, nekaj afriških in še nekaterih drugih »rutinskih« spopadov, v katerih dan za dnem krvavijo živa človeška bitja v različnih prestižnih bojih, se v teh dneh ni sprožilo nič novega, a še to, kar je in teče kot sivi del človeškega vsakdana, se je v senci velike nogometne žoge umaknilo v drugi plan pozornosti. Nogometne bitke pod vročim mehiškim soncem so postale alfa in omega teh junijskih večerov.

Lepo in prav, si poročimo vsi tisti, ki živimo v miru in v relativnem blagostanju in štejejo mikavnost iger za nekakšen neizogibni dar, ki nam polni življenjsko vsebino. Marsikdo temu slepilo

upravičeno ugovarja, a kaj potem. Igre so vendarle igre.

Slišati pa je tudi ostrejšo ugovore in opozorila. »Dajte nam kruha!« vzključajo v teh dneh mnogi Mehičani (pa tudi mnogi drugi prebivalci širnega sveta), ki jih ni na živahnih stadionih, pač pa so v vse hujših skrbih za svoje preživetje. Igre jih ne morejo nasiti, njihov blišč in hrup ne moreta zastreti njihovih rastočih življenjskih problemov.

Ljudi in ljudstev tega sveta ni več mogoče slepiti z nadomestki za tisto resnično, človeka vredno življenje.

Večinski ne – bo zaleglo

Po majski seriji jedrskih nesreč se je znova in v veliko večjem obsegu kot kdajkoli doslej zganil spontani človeški »ne«: nehamo se »igrati« z neukrotljivo nuklearno energijo, nehamo ogrožati svoj življenjski svet, nehamo graditi silose, ki so potencialni vir našega lastnega uničenja, naj služijo temu ali onemu namenu (vojaškemu ali miroljubnemu). Takorekoč po vsem svetu so se zganile množice in se s to mislijo in s temi gesli podale na ulice in pred nuklearna gradbišča, mnogi tudi za ceno krvi pod palicami, s katerimi

se oblasti in policija postavljajo po robu temu referendumskemu valu.

Tudi mi nismo zunaj, čeprav svoje volje ne demonstriramo v pouličnih pohodih. Izražamo jo po legalnih poteh javnega oglašanja, ki ga naši instituti spremljajo in merijo. Rezultat, ki ga je sporočil zagrebški inštitut za preučevanje javnega mnenja, je v tem oziru nedvoumen: 76 odstotkov Jugoslovancov je odločno zoper kakršnokoli nadaljnjo gradnjo nuklearnih elektrarn na naših tleh (pa seveda tudi drugod v vencu sosednih držav).

Vprašanje je seveda, ali bo ta večinski glas razuma in opozoril zalegel.

Kajti še zdaleč ne gre samo za to, da rečemo: jedrskih nabojev nič več! Potrebno je narediti novo, smotrnejšo bilanco porabe energije v prihajajočih letih. Treba je zmanjšati predvsem brezumnost porabo energije. V ta namen moramo spremeniti marsikaj v sebi in okrog sebe. Priti moramo k pameti, ki je v našem zdajšnjem ravnanju vse prepogosto ni.

Poprijeti

V znamenju tega krčevitega ozaveščanja je minil tudi teden, ki je za nami. Z borcevskim kongresom, ki mu ta teden sledi mladinski, se

je nadaljevala »očističevalna akcija«, katere vrh bo čez dva tedna zvezni partijski kongres, od katerega si v vsej verigi obetamo največ – odločilni: »Pogovorili smo se, se dogovorili, zdaj poprimo, kakor je treba in kjer je treba!«

Kajti mera kriznih oznanih je polna. Izgub v gospodarstvu je vse več, proizvodnja nemočno stagnira, inflacija bežlja, gospodarskih in družbenih in vseh drugih zadreg je preveč. Popolnoma jasno je, da je v ravnanju, v obstoječih predpisih, v načinih prelivanja dohodka, v politiki vsega tega, kar oblikuje naš neukročeni vsakdan, marsikaj narobe. Pa ne od včera.

Res je sicer, da je bilo analitičnih in kritičnih razmislekov o vsem tem že na pretek. Bili so sklepi in dogovori, a žal nič iz njih.

Tisto bistveno, kar so si na kongresu rekli delegati jugoslovanskih borcev, predstavniki rodu, ki je izbojeval to našo revolucijo, je bilo: dovolj je »pogajanje« in praznega teka. Zdaj začnimo izpolnjevati, kar nam veleva dolžnost do samih sebe, do svoje preteklosti in do prihodnosti, ki ne sme ostati to, kar je ta naša neljuba, našega odnosa do življenja nevredna sedanjost.

V. Konjar

Zadeva Waldheim

Ves svet naj bi mu verjel

Na ponovljenih volitvah za avstrijskega predsednika je v nedeljo, potem ko sta odpadla dva kandidata, zmagal kandidat Ljudske stranke, čeprav ni njen član, dr. Kurt Waldheim. Takoj po volitvah je dejal, da je »zelo zadovoljen« s takšnim stališčem Avstrijcev, njegov tekmeč, kandidat socialistične stranke Kurt Steyrer pa predvsem ni skrival nezadovoljstva zaradi velike razlike v razmerju glasov in sicer 54:46 v korist Kurta Waldheima.

Glavna priložnost, ki so jo imeli avstrijski socialisti po prvem delu volitev, ko sta izmed štirih ostala samo še dva kandidata, da bi volilni rezultat popravili sebi v prid, so bili glasovi glasovalci okoli pol milijona volilcev, ki jih 4. maja ni bilo na volišča. Te priložnosti niso izkoristili, kajti volilni podatki kažejo, da je bila v nedeljo volilna udeležba več kakor »katastrofalna«. Ni mogoče reči, da se socialisti niso potrudili. Prizadevali so si povrniti zaupanje več deset tisoč svojih prejšnjih volilcev v industrijskih centrih, ki so v prvem delu volitev glasovali proti Steyrerju, menda iz protesta zaradi aktualne vladne politike. Aktivisti so pojasnjevali politiko stranke na področju zaposlovanja in obljubljali, da bo zaposlovanje še nadalje ostalo ena izmed prednostnih točk vladne gospodarske politike.

Očitno je, da so socialisti »slabo premešali karte«. Waldheimu je v primerjavi z volitvami maja letos manjkalo 17.000 glasov, Steyrerju pa primerno več, saj je imel v primerjavi z neposrednim nasprotnikom v drugem delu volitev za 6 odstotkov »zastanka«. V nedeljo so bili na voljo glasovi tistih, ki so prej oddali glasove za ekstremno desničarskega kandidata Otta Scrinzija (njegovo geslo je bilo: Nisem Avstrijec, temveč Nemec) in kandidatko »zelenih« Meissner-Blau. Oba odpadla kan-

didata sta prepustila svojim privrženecem, naj glasujejo za kogar hočejo, nobenemu nista dajala prednosti. Edinole KP Avstrije je v vmesnem obdobju »obrnila jadro«. Pozvala je svoje volilce (okoli 30.000), naj tokrat pridejo na volišča, vendar naj ne odajajo »neveljavnih« listkov, kakor so jim priporočali pred dobrim mesecem dni.

Na Waldheimovem volilnem plakatu je najprej pisalo: »Človek, ki mu verjame ves svet«, nato pa se je že smehljaj s pozlačenega avstrijskega stilskega stola, pod katerim je bilo napisano: »Veliki Avstrijec«. Najprej je bil njegov »minus« v tem, da slabo pozna avstrijske notranje razmere, ker je dolgo časa živel v New Yorku. Kasneje so eksplozivne razprave v prvem delu volitev o vojni preteklosti Kurta Waldheima zamenjale problemske teme obeh glavnih kandidatov in njune obljube glede trenutnih težav Avstrijcev. V zaključnih televizijskih oddajah je Steyrer napovedoval, da bo igral vlogo »aktivnega«, Waldheim pa »močnega« predsednika republike. Prvo geslo pomeni sodelovanje, drugo pa »sožitje« na avstrijski način z možnostjo spora celo s sedanjo vlado kanclerja Freda Sinowtza.

Po končanih volitvah se še nadalje zastavlja vprašanje, ali je primer dr. Kurta Waldheima res samo notranja stvar Avstrije in Avstrijcev. Verjetno ne, kriv pa je predvsem dr. Waldheim sam: zaradi tistega, kar je počel med 2. svetovno vojno in tudi zaradi načina, kako je molčal, kako je prikrival in ponarejeval to svojo preteklost, ko je resnica začela prodirati na dan.

Težko je sprejeti tezo, da je Waldheim samo avstrijska zadeva, ko pa se vedno spominjamo naših ljudi s Kozare, ki so jih morili okupatorji in kvinslingi leta 1942 na ukaz štaba, v katerem je deloval tudi Waldheim, tistih depor-

tiranih Židov iz Soluna, tistih požganih makedonskih vasi, tistih partizanov na Balkanu, ki so jih napadali sovražniki in se pri tem okoriščali s podatki obveščevalnega oficirja W(aldheima). Kozara, Solun in drugi zločini niso samo avstrijska zadeva, temveč so tudi njihova velika odgovornost.

Ni mogoče mimo naslednjega dejstva: doktorska disertacija nadporočnika Waldheima, ki jo je leta 1944 obranil na dunajski pravni fakulteti, leži sicer zaprta, tako kakor mnoge druge nekoristne disertacije, vendar so nekatere misli iz nje zanimive še danes. Naslov disertacije je »Ideja rajha«, obravnavana oseba pa je neki Konsantin Frantz, nemški diplomatski uradnik iz prejšnjega stoletja in njegovi pogledi na prihodnost nemške države. Stališča in avtor bi bili povsem nezanimivi, če tega Frantza ne bi v poročilu, ki ga je mednarodna organizacija UNESCO objavila leta 1955 na podlagi teoretičnih izvirnov nacizma ocenila kot zagrizenega antisemita, katerega teksti so bili davna napoved kasnejše nacistične norosti.

Frantzovo »najgloblje razumevanje« se kaže, ko govori o nemškem problemu in zagovarja »združitev vseh nemških skupin v enotni veliki rajh«. »Misel je velikega pomena«, pravi Waldheimov komentar k temu, »kajti danes, potem ko so bile premagane tolikšne težave in ovire, je ideja o združitvi vseh nemških skupin uresničena in to v neki bolj disciplinirani obliki. Kot posledica sedanjega velikega spopada rajha z neevropskim svetom, v veličastnem sodelovanju vseh narodov Evrope pod vodstvom rajha, je pripravljena pot za boj z nevarnostjo z vzhoda. Uresničevanje zasnove rajha je nacionalna težnja Nemčije«.

Zapisana »združitev vseh nemških skupin v enotni veliki rajh« brez dvoma pome-

ni tudi priključitev Avstrije k temu rajhu, kar je Hitler leta 1938 tudi storil, doktor Waldheim pa zgovorno odobril leta 1944, pa čeprav se je tedaj že, kakor je veliko kasneje trdil, gibal v protifašističnih krogih in kazal firerju figo – vendar v žepu!

Ta zaprašena disertacija je kdo ve kolikokrat že spet prišla Waldheima za besedo, ga ujela na laži in odkrila njegovo resnično razpoloženje ter teoretična stališča v tistem času, ko se je v stvarnosti neizprosno bojeval za firerja in veliki nemški rajh. Če je že koza lažniva, pa ne laže disertacija: teorija in praksa doktoranta in nadporočnika Kurta Waldheima iz tistega časa se izredno ujemata.

V primeru Waldheima, ki naj bi bil le avstrijska »notranja zadeva«, je bistveno, da z odobravanjem idej Konstantina Frantza v bistvu slavi tisti nemški rajh, ki je bil od svojih začetkov v novem veku vztrajni sovražnik Avstrije. Drugi »nemški rajh« in njegova neposredna prednica Prusija sta leta 1866 po bitki pri Sadowi zrušila avstrijsko prevlado v nemški konfederaciji, nato pa sta jo z vztrajno Bismarckovo politiko, po razglasitvi nemškega cesarstva leta 1871, skrcila v medsebojnih odnosih na drugorazredno, skorajda odvisno silo. Celotni rajh iz leta 1918, ki mu je Hitler pravil »gnila versailleska tvorba«, je dovoljeval in mirno gledal najrazličnejša vmešavanja v avstrijske razmere, kar je doseglo vrhunec z neuspehim nacističnim prevratom na Dunaju 25. julija 1934, ko so ubili kanclerja Dolfussa. O tretjem, toda velikem nemškem rajhu ni treba niti govoriti: do tedaj neodvisno Avstrijo je dobredno požrl in jo spremenil v svojo provinco »Ostmark«.

Kurt Waldheim, zdaj predsednik avstrijske republike, slavi v svoji »Ideji rajha« stoletnega sovražnika svoje domovine. Avstrijci naj sami ocenijo, kakšen človek je njihov predsednik, ki je pri čisti zavesti povzdigoval tisti rajh, ki je avstrijski državi – vztrajno kopal grob.

Florjan Laimiš

Od tedna do tedna

Od tedna do tedna

Moskva: Za novega sovjetskega veleposlanika v Jugoslaviji so namesto zdaj upokojenega Nikolaja Rodionova imenovali Viktorja Maljceva. Naš novi veleposlanik se je rodil leta 1917., v diplomaciji pa je od leta 1967., ko je bil imenovan za sovjetskega veleposlanika na Švedskem. K nam prihaja z dolžnostjo prvega namestnika sovjetskega zunanjega ministra.

Budimpešta: Sovjetski partijski voditelj Mihail Gorbačov je obiskal Madžarsko in se pogovarjal z najvišjimi madžarskimi voditelji. Razlog obiska na Madžarskem je dvodnevno zasedanje najvišjih državnih in partijskih predstavnikov držav članic varšavskega sporazuma.

London: Generalni sekretar KP Kitajske Hu Jaobang je bil na tridnevnem uradnem obisku v Veliki Britaniji. Pogovarjal se je s predsednico vlade Thatcherjevo, sestal pa se je tudi s prvimi možmi britanske laburistične, socialno-demokratske in liberalne stranke. Iz Velike Britanije bo kitajska delegacija odpotovala še v ZR Nemčijo, Francijo in Italijo.

Pariz: Francoska policija je v bližini Pariza preverjala prebivalce begunskega taborišča, v katerem bivajo predvsem nasprotniki Homeinijevega režima v Iranu. Tuje agencije menijo, da je akcija v neposredni zvezi z napovedmi, da utegnejo iranske mudžahedine preseliti iz Francije v Jordanijo ali v kakšno drugo državo na Bližnjem vzhodu.

Lusaka: Predsednik Afriškega nacionalnega komiteja (ANC) Oliver Tambo je pozval južnoafriško mladino ter mlade ljudi v Namibiji in Zambiji, naj začno množično ofenzivo proti režimu apartheida v Južni Afriki. Ta množična ofenziva naj bi spomnila Afriko na 16. junij pred desetimi leti, ko je južnoafriška policija ubila več deset demonstrantov v Sowetu v Johannesburgu.

Beirut: Muslimanska šiitska milica »Amal« je znova napadla taborišča palestinskih beguncev v Sabri in

Šatili ter v Burž el Baražniju. Padlo je 7 Palestincev, najmanj 30 ljudi pa je bilo ranjenih.

Od tedna do tedna

Od tedna do tedna

Kavino grmičevje v deželi čaja

Zaman bi pričakovali, da si bo Vietnamec iz Buon Me Thuota, središča novih plantaž, zaželel skodelico kave. »Vietnamci ostajamo zvesti svojemu napitku čaju«, pravi generalni direktor plantaže Doan Trien Nhan. »Tudi če kdo občasno skrne nekaj turškega poživila, še ni rečeno, da v Vietnamu spreminjamo svoje navade«.

Daleč od zanimanja svetovne javnosti, odkar ni več Američanov v državi in v okoliščinah splošne izolacije po intervenciji vietnamskih čet v Kampučiji, gre življenje v Vietnamu svojo pot, z njim pa tudi graditev socializma tako, kakor si ga Vietnamci zamišljajo. Na tej poti delajo veliko poskusov, da bi razvili gospodarstvo in zboljšali težko življenje kmečkega prebivalstva. Eden teh poskusov je urejanje plantaž kavovcev. Strokovnjaki pravijo, da ima Vietnam dobre klimatske pogoje za to proizvodnjo, da so že francoski kolonialisti nekaj poskušali v tej smeri, pridelovanje kave v večjem obsegu pa se začenja šele zdaj.

Generalni direktor državnega podjetja za proizvodnjo kave Doan Trien Nhan je opisoval delo na velikih skupnih plantažah in na manjših družinskih posestvih. Že nekaj let poteka v Vietnamu obsežna intenzifikacija kmetijstva, tako da jim že ni treba več upoštevati pešenice. Pravijo, da bo sčasoma že mogoče vedno več izvažati in da bo pri tem večji del odpadel na tako imenovane tehnične kmetijske kulture. Zaradi velikega povpraševanja na svetovnem tržišču je kava vsekakor na pomembnem mestu.

»Naša država ima dobre pogoje za pridelovanje kave sorte »Arabica« in »Robusta«, s katerima iz leta v leto dosegamo boljše izvozne rezultate«, je dejal Doan Trien Nhan. Pri

urejanju plantaže jim pomagajo strokovnjaki – agronomi iz DR Nemčije in SZ. »Tukaj, na srednjevietnamski visoki planoti Tay Ngujen, se je mogoče prepričati o uspešnosti nasadov. Pobočja in planota so prekrita z rodovitno zemljo. Deževna doba, ki se začne v maju, nenavadno hitro povečuje rodovitnost zemlje. Na širokih poljih rastejo kavini grmički, vzporedno z urejanjem plantaž pa tudi požigajo pragozd, da bi dobili nove obdelovalne površine. Ko je deževna doba mimo, je na vrsti saditev novih grmičkov.

To je vrhunec dolgega procesa skrbnega negovanja sadik, za kar skrbijo posebne delovne brigade. V novembru posejano seme vzkali, sadike pa nato podtaknejo v rodovitno zemljo na plantažah. Sadike je treba nenehno gnojiti, jih pleti in storiti še marsikaj, da se šibke sadike okrepijo, ker le tako lahko kasneje na poljih kljubujejo tudi jesenskim vetrovom. Cez dve ali tri leta je že mogoče pričakovati prve rdeče stroke, normalni pridelek pa pride šele čez nekaj dodatnih let oskrbovanja plantaž.

O pridelovanju kave na Tay Nguenu oziroma o gospodarnosti pravega čaja en podatek. Tako, kakor plantaže kavčukovcev, čaja in drugih kultur, so tudi plantaže kave v Vietnamu uredili na sicer redko naseljenem področju visoke planote. Po gozdovih so prej gospodarile nomadske manjšine, ki so se večinoma prehranjevale s sadeži in rižem. Od prejšnjih več kakor dva milijona vietnamskih nomadov, se jih je do lani že polovica za stalno naselila na plantažah, ki so jih uredili zanje.

Na planoti Tay Ngujen se je za stalno naselilo okoli 400.000 nomadskih pripadnikov manjšin Ede, Ma, Giarai, Bana, Mnong in drugih.

Država jim je uredila zadružne plantaže, na katerih so našli zanesljivo in stalno zaposlitev. Direktor Doan Tiren Nhan zelo rad govori o

»Drevesnica« na plantažah kave na srednjevietnamski visoki planoti Tay Ngujen, kjer uspevata sorti »arabica« in »robusta«. Vietnamskim kmetovalcem – večinoma so to nekdanji nomadi z visoke planote in priseljenci iz prenapolnjenih mest – pomagajo strokovnjaki iz DR Nemčije in SZ.

prednostih preseljevanja v Vietnamu. »Deset tisoč, predvsem mladih ljudi prihajajo iz prenaseljenih obmorskih krajev na visoko planoto. Odkar so se leta 1976 v Hanoju prvi prostovoljci odločili, da se bodo preselili v zanje povsem neznano »divjino«, je na visoki planoti našlo delo in novo domovino več kakor pol milijona ljudi!«

»Na marsikaterem sektorju moramo premagati še precejšnje težave«, je dejal. Toda, na posameznih sektorjih, kjer je bilo vložnega veliko dela in kjer smo se zelo prepotili, so že vidni rezultati vztrajnega dela. Na našem sektorju smo do konca lanskega leta zasadili kavino grmičevje na 13.000 hektarih. Do konca iztekajoče se sezone bomo oddali državi okoli 10.000 ton surove kave. Tri zadruge, ki so vključene v sisteme plantaž Tay Ngujen in ki imajo skupno 24.000 zaposlenih, bodo do leta 1990 povečale površine, na katerih bodo pridelovale kavo na več kakor 35.000 hektarov.

Doan Tiren Nhan se zaveda, da bodo še precej časa potrebovali pomoč tujih strokovnjakov. Urejajo vedno nove plantaže, vendar je treba misliti še na marsikaj. Ob novih plantažah je nastalo več kakor 30 velikih vodnih zbiralnikov, zelo živahno pa je tudi v servisnih delavnicah in poskusnih pražarnah. Med skladišči so uredili veliko sušilnico z zmogljivostjo 4.000 ton! Ducati tovornjakov, traktorji, lastna bolnišnica in 27 km novih cest pričajo o dinamičnem napredku na visoki planoti.

Socialistične države pomagajo vietnamski pridelovalcem kave predvsem s težko tehniko, umetnimi gnojili, zaščitnimi sredstvi za sadike in stalno strokovno pomočjo številnih agronomov. Ponosno izjavljajo, da bo DR Nemčija letos prvič dobila plačilo za svoje usluge s pošilkami surove kave iz – Vietnama.

10. kongres

Delovanje ZZB NOV
v družbenopolitičnem sistemu

»V skladu s sklepi 9. kongresa ZZB NOV Jugoslavije je bilo v času med dvema kongresoma v središču naše pozornosti vprašanje razvoja političnega sistema političnega samoupravljanja, posebno njegove stabilnosti in učinkovitosti delovanja. Organizacije in organi ZZB NOV so bili pobudniki različnih družbenih akcij in so zahtevali bolj energično reševanje aktualnih družbenih vprašanj. Borčevska organizacija je nenehno usmerjala svoja prizadevanja v to, da je ostajala v središču najbolj aktualnih dogajanj in dogodkov, pri čemer se je vključila v reševanje konkretnih problemov in nalog. Vendar tudi borčevska organizacija ni bila vedno enotna pri zavzemanju stališč.

Poseben prispevek so dali borci v boju proti pojavom malodušja, malomeščanskega liberalizma in raznih poskusov sovražnih sil, da bi v naš družbeni sistem vnesli stališča in prakso, ki je nasprotna socialističnemu samoupravljanju.

Zvezni odbor ZZB NOV in njegovo predsedstvo sta v preteklem obdobju preučila številna vprašanja, pomembna za stabilnost in delovanje političnega sistema: naloge ZZB NOV na področju SLO in DSZ, odgovornost in obveznosti ZZB NOV pri uresničevanju ustavne funkcije Socialistične zveze delovnega ljudstva in naloge ZZB NOV pri uresničevanju sklepov 10. seje CK ZKJ ter dolgoročnega programa ekonomske stabilizacije; varovanje družbene imovine; angažiranje borcev v boju proti nacionalizmu in drugih sovražnikov socializma; uresničevanje skupnih interesov v federaciji; razprva ob predlogu sklepov 13. seje CK ZKJ; kritična analiza delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja itd.

Izhajajoč iz splošnega stanja v družbi in iz potreb po krepitvi idejne enotnosti in akcijskih sposobnosti ZKJ in po enotnosti v državi, je predsedstvo Zveznega odbora ZZB NOVJ po preučevanju nekaterih pomembnih vprašanj, s svojimi ocenami nanje opozorilo predsedstvo CK ZKJ, predsedstvo SFRJ in predsedstvo ZK SZDLJ ter

zahtevalo njihovo odločno akcijo za hitrejšo reševanje družbenoekonomskih problemov.

Predsedstvo zveznega odbora je septembra 1983. leta razpravljalo o bistvenih nalogah ZZB NOV pri uresničevanju družbene samozaščite in je ob tej priložnosti tudi ocenilo družbenoekonomski in varnostni položaj v naši državi. Ugotovljeno je bilo, da se nahajamo v težki ekonomski krizi z določenimi elementi krize družbenih odnosov; da so ogrožene osnovne pridobitve revolucije; da je socialistična morala v resni krizi, kar je pripeljalo do zaskrbljujočih deformacij na političnem, ekonomskem in družbenem področju; da narašča podkupovanje, korupcija, da so vse večje socialne razlike in bogatenje mimo dela. V družbi se ustvarja nezadovoljstvo zaradi nedoslednosti uresničevanja ustave, zakona o združenem delu, zakonov, družbenih dogovorov in samoupravnih sporazumov. V družbo prihaja močan val tujih idejnih tokov in njihovega javnega izražanja v družbeni nadgradnji. Nacionalizem postaja v vseh okoljih in na vseh ravneh vse bolj agresiven, kakor tudi vse vrste kleronacionalizma. Obstaja tudi kriza skupnosti, (zajedništva) ki ni posledica sovražnih sil, ampak predvsem pomankljivosti v organiziranih subjektivnih silah v družbi, težav v njihovi inertnosti in partikularističnem obnašanju. Ocenjeno je, da ni idejne in akcijske enotnosti v zvezi komunistov, zlasti pa v njenih vodstvih; da je zveza komunistov v idejni in politični defenzivi nasproti delovanju sovražnih sil; da ni odločne akcije za izhod iz krize. Vse to je izzvalo resno zaskrbljenost in vznemirjenost v vrstah borcev ...»

To je del poročila o delu zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, ki govori o zvezi borcev v družbenopolitičnem sistemu. V njem borci poudarjajo, da so se še posebej zavzemali za to, da stopi CK ZKJ v odločni boj proti federalizmu in neenotnosti v partiji, proti »liderstvu« in birokratsko-etatističnemu obnašanju ter proti oportunistu in kompromisarstvu. Borci so že takrat opozarjali, da mora priti do poglobljene analize sedanjega stanja in do oblikovanja programa akcije za izhod iz krize.

B. Ž. J.

S seje sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij in spomeniško varstvo pri predsedstvu RK SZDL Slovenije

Varstvo spomenikov NOB in revolucije

Čeravno je bila na zadnji seji sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij in spomeniško varstvo pri predsedstvu RK SZDL obravnavana ena sama tema, je sama zase tako zajetna, da zagotovo tudi v tej obravnavi niso utegnili zajeti vseh pogledov in vseh delčkov njene problematike. Ob informaciji v zvezi s pripravi na izdajo zakona o razglasitvi partizanskega Roga za zgodovinski spomenik je svet sprejel nekatere ugotovitve in stališča: v prvi vrsti podpira takšno rešitev problema partizanskega Roga, ki bo omogočala ustrezno zaščito in ohranitev spominskih objektov ter historično obeležbo Roga, hkrati pa približala in z atraktivno postavitvijo pritegnila čim širši krog občanov. Po posebej se bo s predstavitvijo spominskih obeležij na Rogu vključila v vzgojno-izobraževalne procese. Delo odbora za urejanje partizanskega Roga, (ki je bil ustanovljen na pobudo Odbora za varstvo spomenikov NOB pri medobčinskem svetu SZDL Novo mesto) so dobro ocenili in podpirajo njegovo nadaljnjo aktivnost. Ugotavljajo pa, da dosedanja normativna ureditev tega vprašanja ni dajala ustreznih temeljev za delovanje. Posledica tega je propadanje spominskih objektov.

Z razglasitvijo partizanskega Roga za zgodovinski spomenik bi morala biti zagotovljena, so menili, zaščita objektov v vsej avtentičnosti, hkrati pa tudi njihova neposredna okolica. Morala bi biti določena primerna uporaba spominskih objektov, zagotovljen bi moral biti trajni vir za pokrivanje materialnih potreb, hkrati pa morajo zajeti vprašanja urejanja tega spomenika planski dokumenti republike in še posameznih bližnjih občin: Novo mesto, Kočevje ter Črnomelj. Svet za tradicije je ob koncu

obravnave te ožje teme menil, da morajo v tej fazi priprav predloga zakona o Rogu sodelovati z mnenji tudi našete občine; to naj bi opravili na medobčinski seji SZDL, kamor naj bi se v razpravo vključili vsi frontni deli.

O širši problematiki spomenikov NOB so spregovorili kot o delu trajne kulturno-zgodovinske dediščine z vzgojno in izobraževalno vlogo. To področje zakonsko ureja zakon o naravnih in kulturni dediščini, varstvo pa se izvaja še s pomočjo drugih predpisov: z zakonom o vojaških pokopališčih in grobovih, z zakonom o grobovih in grobiščih borcev, z zakonom o arhivskem gradivu in arhivih in z zakoni s področja prostorskega planiranja ter urbanizma.

Svet je ugotavljal, da se z normativnim urejanjem tega področja, s samoupravnim dogovarjanjem in sporazumevanjem, podružljiva varstvo spomeniške dediščine in s tem tudi področje varstva, urejanja, vzdrževanja ter postavljanja in uporabe spomenikov NOB in revolucije. Po podatkih Zavoda SRS za varstvo naravne in kulturne dediščine je v Sloveniji nekaj nad 4000 avtentičnih spomenikov in spominskih obeležij NOB in revolucije, kar pa ni dokončen pravilni podatek, saj bo do takšnega prišlo šele z natančnejšo topografsko obdelavo teh pomnikov. In prav v to, v spodbujanje izpeljave te naloge, se bo aktivno vključila SZDL prek svetov za razvijanje tradicij in spomeniško varstvo (v občinah). Konkretni rezultat dosedanjega dela teh svetov je knjiga – vodnik po partizanskih poteh, kjer so omenjeni spomeniki doslej najbolj zajeti in predstavljeni. K temu pa je prav zdaj v pripravi še druga, dopolnjena izdaja.

Pomembno je, so opomnili na seji sveta za tradicije pri RK SZDL, da (po zakonu o narav-

ni in kulturni dediščini) razglasimo določen kakovosten pomnik za zgodovinski, oziroma kulturni spomenik. Ko je to opravljeno, je hkrati že tudi določeno, kdo je imetnik spomenika, kakšen je režim njegovega varstva, kakšne so omejitve in prepovedi, kakšne so razvojne usmeritve ter kakšne so obveznosti in pravice družbeno političnih organizacij ali drugih nosilcev oziroma podpisnikov družbenih dogovorov pri varovanju tega spomenika. Akt o razglasitvi spomenika pomeni pravno podlago tudi za iskanje krivca, če gre za propadanje objekta posebnega družbenega interesa. Vse te razglasitve pa potekajo počasi. Nekatere negativne izkušnje ob razglasitvi širšega spominskega območja Trebče opozarjajo, da kaže razglasiti za spomenike in spominska obeležja, predvsem spomenike z najožjo okolico, zlasti, če niso za drugačno rešitev dane vse tehtne strokovne (pa najbrž tudi finančne) osnove.

Jasno je, da dosedanje postavljanje spomenikov in obeležij ni potekalo vedno v skladu s predpisi in dogovorjenimi kriteriji. Večkrat se je to dogajalo stihijsko, priložnostno, brez vsakršnega sodelovanja strokovnjakov, strokovnih organizacij in družbenopolitične verifikacije, brez natečajev ... Posebno arhitektonski in figuradni spomeniki vse pogosteje kličejo po temeljitejšem vzdrževanju in obnovi. Materiali so izpostavljeni propadanju (danes zaradi znanih onesnaževalnih okoliščin še hitreje kot pred leti). Zanimarjen ter propadajoč spomenik pa je kaj slaba podoba družbe.

Smo v času, ko je gradnja večjih spominskih kompleksov in pomnikov skoraj usahnila, zato pa na področju ureditve stanja in varstva obstoječega postaja trajna naloga. Tu, so menili na seji sveta, je naloga socialistične zveze prav v tem,

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Ljubljana – S seje aktivna ZB
železničarjev Slovenije in Istre

Osemindvajsetega maja so sestankovali na aktivu ZB ŽG Ljubljana. Najprej so hoteli navzoči izvedeti, kaj je bilo storjenega v zvezi z vprašanjem, ki so ga sprožili že na eni prejšnjih sej, ko so hoteli vedeti, kdo in kaj lahko ukrene zoper nekatere neustrezne pojave pri pokojninah železničarjev-borcev. Ugotavljali so namreč, da so nekatere pokojnine tako sramotne nizke, da ne zadostujejo več za najskromnejše življenje. Prav tako so borci spraševali, kako je z organizacijo železničarske preskrbovalne zadruge. Predsednik aktivna Roman Klešnik je zbrane obvestil, da bodo omenjeno perečo problematiko v kratkem obravnavali na seji poslovnega odbora in posebne komisije, ki je bila ustanovljena za pomoč upokojencem. Borci so pri tem menili, da je nekaterim vendarle potrebna takojšnja pomoč, ki jo lahko prejmejo za začetek v obliki pomoči za nabavo kuriva, ozimnice ali nudenju brezplačnega letovanja v železničarskih domovih ter zdravljenja.

Zastopniki posameznih aktivov so povedali več o njihovem delu. Izkazalo se je, da borci-železničarji na Pragerskem in v Novi Gorici potrebujejo pomoč. Dogovorili so se za poseben sestanek, ki je bil 30. maja v Novi Gorici. Na koncu seje so se dogovorili še o svoji redni letni skupščini, ki bo predvidoma septembra letos.

Branko Blenkuš

Dvojna čestitka

Letošnjo pomlad je praznova 70. rojstni dan tovariš Lojze Erjavca, aktivni borec NOV od maja 1942, danes pa naš zastavonoša in družbenopolitični delavec v KS.

Te dni pa praznuje svojo 60-letnico tudi tovarišica Anica Rovšek (roj. Nemančič), aktivna članica našega odbora. Kot mlado dekle je bila že maja 1942 vključena v SKOJ v Beli Krajini in je kot taka delovala vse do osvoboditve.

Obema naše iskrene čestitke in najboljše želje ter vrhan ko zdravja želi

Odbor Krajevne organizacije ZB,
»Josip Prašnikar«
Ljubljana

Koper – Semedela – Zadosti je besed
»potrebno je in morali bi«

Dosti je besed, kot so: »moramo«, »potrebno bi bilo« in »morali bi.« Ugotavljamo, so rekli na svoji letni skupščini (ki je bila resda že marca) semedelski borci, »da je takega besedenja še vedno vse polno in smo vsi v en glas za to, da se s takšnimi demagoškimi parolami takoj preneha, saj dejstva kažejo, da se stanje še kar naprej slabša.« Vse to, so dejali borci, pa vodi k nezaupanju ljudi v vodilne družbenopolitične organe in posameznike, ki niso sposobni zadovoljivo reševati problemov in krize, v kateri smo. Ob tem je stekla razprava tudi o dilemah okrog ustave in zakonov (kritična analiza) in borci so bili mnenja, da ni bistvo v spremembah ustave ter zakonov, ampak je leglo zla v tem, da niti tega, kar imamo, ne držimo in ne spoštujemo. Navsezadnje, so dejali, pa ustava ni in ne more biti povestica, ki bi jo lahko poljubno spreminjali glede na trenutne potrebe in želje.

O svojih ožjih borčevskih problemih so tudi spregovorili in ugotavljali, da stanovanjskih težav nimajo več, da so dobro poskrbeli za tovariško pomoč in obiskovanja bolnih, da je socialno stanje večine borcev sicer zadovoljivo, ne pa tudi do kraja rešeno, saj imajo še vedno nekatere borce (predvsem za borke, ki niso bile zaposlene), ki niti skupaj z zakonskim tovarišem ne dosegajo družbeno določene minimuma skupnih dohodkov. Lani so imeli takih primerov pet in jih še niso uspeli zadovoljivo razrešiti. Zato ostaja ta naloga tudi za to leto. Občinski odbor ZZB NOV je prispeval s svojim posredovanjem, da niso iz stanovanja izselili nekdajne borke Ljudmile Bratina in tudi krajevni odbor se zavzema, da bi problem trajno rešili ter borki zagotovili, da bo mirno stanovala v svojem stanovanju še naprej.

Ob vprašanju razvijanja izročil NOB so ugotavljali, da se borci udeležujejo vseh tradicionalnih praznov in drugih prireditev, med drugim tudi vsakoletnega srečanja na Poljanah pri Šmarju. S svojim delegatskim zastopstvom v družbenopolitičnih organizacijah so zadovoljni in pri pregledu le-tega so celo ugotavljali, da je tako naneslo, da v krajevni SZDL, ZRVS, SLO in CZ ter NZ, ne nazadnje pa tudi v svetu KS, ta čas predsednikujejo prav borci. Borci sodelujejo tudi pri dograjevanju doma krajevne skupnosti in so prispevali svoj delež aktivnosti, za dograditev in novo ureditev tamkajšnje Tomšičeve ceste. Posebej so pohvalili delo tovariša Trohe, ki se je kot delegat ZB (in predsednik sveta krajevne skupnosti) ob vprašanju marine, zavzel za stališče večine prebivalcev, ki pa so bili za ohranitev »mandrača.«

V pregledu dejavnosti, ki neposredno zadevajo borce, so spregovorili tudi o tamkajšnjem dispanzerju za borce, pri čemer so (kakor že v nekaterih drugih krajih) ugotavljali, da je menjava zdravnikov prepogosta in da bolniki tako nimajo zares svojega stalnega splošnega zdravnika. Nekaj kritike je letelo tudi na zobozdravnike, ki včasih borce odklonijo s pripombo, češ, saj imate svojega zdravnika ... V Semedeli. Nekaj pikrih je bilo slišati tudi na račun zdravljenja v zdraviliščih, češ da nekateri še vedno hodijo tja redno, čeravno so drugi morda takšnega zdravljenja še bolj potrebni, pa ne pridejo na vrsto. Predsednik krajevne borčevske organizacije v novem mandatu je postal Franjo Mlekuz.

B. L.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

Z urjenja enot teritorialne obrambe Nov prestop, boljše znanje

V teh poznih spomladanskih dneh je veliko enot teritorialne obrambe na rednih urjenjih in usposabljanjih. Tako je bila konec prejšnjega tedna na terenu tudi ena izmed enot TO iz občine Zalec. Urjenje sta skupaj pripravila in organizirala pokrajinski štab TO za zahodno Štajersko in občinski štab TO Zalec.

Na dvodnevem urjenju so žalski teritorialci obdelovali predvsem tri teme, in sicer Vod v napadu, Vod v zasedi in Vod v protiklepem boju. Poleg tega pa so obravnavali tudi atomskobiološkemično obrambo, sredstva za osebno dekontaminacijo, ponovili so nekaj tem iz inženirstva in sanitete. V okviru idejnopolitičnega dela pa jim je predstavnik občinskega komiteja ZK govoril o političnogospodarskem položaju v njihovi občini.

Ko smo poveljnika enote **Marjana Goloba** vprašali, kakšna je bila naloga štaba enote pri načrtovanju vaje, je odgovoril: »Celotno vajo je pripravil šab naše enote. Pred seboj smo imeli samo usmeritve občinskega štaba in republiškega štaba TO. Sami smo naredili elaborat vaje, si ogledali teren, kje naj bi potekala vaja in določili posamezne delovne točke. Ker je težišče te vaje na protiklepem boju, smo največ pozornosti namenili ravno temu. Delo smo si zamislili na štirih delovnih točkah. Na prvi so se vojaki seznanili z ročnim minometalcem, raketometalcem za večkratno uporabo – »oso« in z raketometalcem za enkratno uporabo – »zolja« (obadom). Na drugi delovni točki so videli, kako se obstreljuje sovražnikove tanke in oklepna vozila s tromblonskimi minami, na

tretji so praktično preizkusili, kako se pod ta vozila podtikajo protiklepne mine. Na četrti pa so preizkusili, kako bi z zažigalnimi sredstvi in bombami onesposobili sovražnikova oklepna vozila.«

Na prvi pogled se zdi takšno usposabljanje dolgočasno, vendar tole ni bilo takšno. Za bolj resnično ozračje so poskrbeli vojaki iz enote JLA, ki ji poveljuje starešina Dragan Marčetič. Na območje krajevne skupnosti Gotovlje, kjer je potekala vaja, so pripeljali tank in oklepni transporter. Tako so teritorialci lahko v »pravih razmerah« preizkusili svoje znanje. To priložnost pa so žalski teritorialci izkoristili tudi za manjši tehnični zbor, kjer sta starešini JLA **Zvonko Murko** in **Ivan Križanec** podrobno predstavila obe vojni vozili.

Posebni deli enote, kot so saniteta, zveze, enota za ognjeno podporo in zaledne enote, pa so imele svoj program dela, glede na svojo specialnost. Tako je enota za ognjeno podporo postavila minomete na takšen položaj, da bi lahko v vojnih razmerah lahko učinkovito obstreljevala sovražnikovo pehoto, ki bi prodirala ob podpori oklepnih enot.

Po končani vaji smo nekatere teritorialce vprašali, kako so zadovoljni s potekom urjenja.

Vladimir Weiss: »Zdaj sem prvič na takšni vaji. Na splošno sem z njo zadovoljen, saj je bila dobro pripravljena. Imam pa tudi nekaj pripomb. Menim, da je bila vaja preveč razvlečena in da bi se dalo v tem času narediti še več. Mislim, da je bilo najožje grlo pri razdeljevanju orožja, ki pa bi se mu morali v prihodnje z drugačno organizacijo izogniti. Sicer pa nisem na tem urjenju videl nič novega. Koristno pa je bilo vseeno, saj človek

marsikaj pozabi, tu pa sem vse ponovil. Prijetno pa sem bil presenečen nad delovno vnetostjo. Mislim, da je k temu prispevalo to, da sta bila na terenu tudi tank in oklepni transporter, ki sta pričarala drugačno sliko vsega.«

Starešina Franc Farčnik: »V pripravi na vajo smo največjo pozornost namenili varnosti. Tako smo se starešine dobro pripravili na to, kako morajo vojaki ravnati z orožjem, minami in eksplozivom. Vsakemu smo pojasnili, kako mora pravilno ravnati z njimi in fantje so resno vzeli naše napotke. Sicer pa so se med vajo pokazale manjše pomankljivosti, ki smo jih odpravljali med samim delom. Menim, da je vaja dobro uspela in da se je vsak nekaj naučil.«

»Naloga našega oddelka je oskrbovanje enote z orožjem in strelivom,« je dejal **Marjan Krašovic.** »Sistem dela smo spremenili in to zdaj poteka veliko bolj hitro kot prej. Sicer pa imamo tudi druge stvari, to so najrazličnejše makete, tabele in tarče, ki jih rabijo pri urjenju in usposabljanju. Zaledne enote smo skupaj, tako da imamo skupaj tudi nekatere teme pri usposabljanju, sicer pa ponavljamo teme iz naše specialnosti.«

Med redna opravila na terenu sodi tudi čiščenje osebnega orožja.

Starešini Roman Žagar in Marjan Golob pregledujeta šolske tromblonske mine.

Vodja sanitetne službe, sicer zdravnik, **Peter Strauhol:** »Na tem urjenju smo namenili največ pozornosti izvlačenju ranjenecv in bolnikov iz bojne črte. To smo vadili s formacijskimi in priročnimi sredstvi. V tej skupini je poleg mene samo en poliklinični zdravstveni delavec, vsi drugi pa so laiki. Kljub temu pa je bilo naše delo zelo dobro in marsikaj sem se tudi sam naučil od njih.«

Starešina **Roman Žagar**, ki skrbi za moralnopolitično stanje v enoti, pa je dejal, da je zelo zadovoljen s potekom vaje. »Vojaki so bili zelo de-

lavni in naredili so vse tisto, kar smo od njih zahtevali. To je še toliko bolj pomembno, saj je precej novih pripadnikov. Mislim pa, da je k temu prispevalo tudi dejstvo, da smo jih zvečer pustili domov. Tako so vsi vedeli, da se bodo doma lahko posušili in dobro naspali. Ta način ima seveda svoje prednosti in tudi slabosti. Tako smo morali dvakrat deliti orižje, po drugi strani pa ni bilo treba deliti večerje in zajtrka; s tem pa smo prihranili določena sredstva,« je med drugim poudaril **Roman Žagar.**

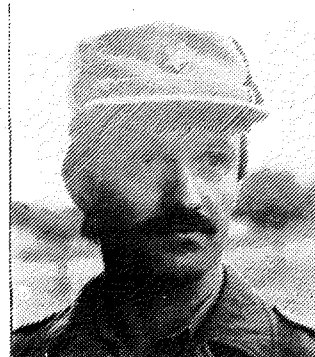
Bojan Kuntarič

Vladimir Weiss

Marjan Krašovic

Peter Strauhol

Pred 16. srečanjem ZRVS Jugoslavije »Bratstvo in enotnost 86«

Bogat program za goste iz BiH

O vsakoletnem srečanju rezervnih vojaških starešin Jugoslavije Bratstvo in enotnost 86, ki bo v Sloveniji, so v **Trbovljah, Hrastniku** in v **Zagorju** spregovorili že na programsko volilnih sejah krajevnih in občinskih konferenc ZRVS, pa tudi na medobčinskem svetu ZRVS za revirje. Zanimanje za srečanje je precejšnje in gostitelji so že pripravili program bivanja gostov pri njih.

V revirjih bodo gostili skupino 46 rezervnih starešin iz Sarajeva in območja Goražda, Sokolca ter Visokega. Čeprav je uradni gostitelj občina Trbovlje, bo dejanski gostitelj gostov iz Bosne in Hercegovine vsa regija.

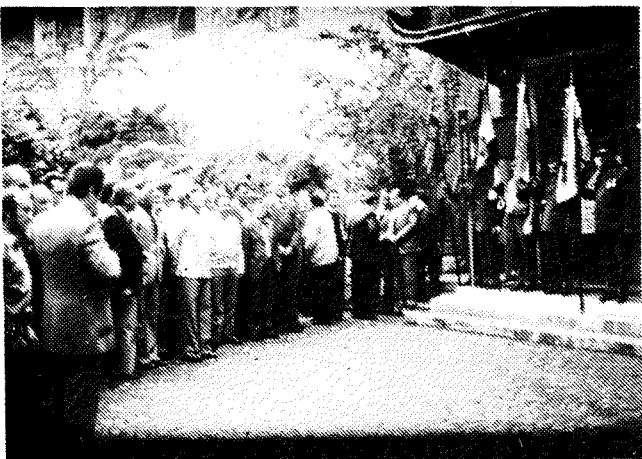
Ob prihodu gostov jih bodo pozdravili na ploščadi pred delavskim domom v Trbovljah, kjer bo tudi krajši kulturni program. Naslednji dan si bodo gostje ogledali revirski muzej revolucije, center za opazovanje in alarmanje, prostore občinske konference ZRVS Trbovlje, tovarno polprevodnikov Iskra in stalno razstavo o ustavnem kongresu KPS na

Čebinah. K spomeniku Edvardu Kardelju pred upravno zgradbo elektro-kombinata in spomeniku žrtev spopada z Orjuno bodo položili venca. Popoldan se bodo v Hrastniku udeležili proslave ob dnevu rudarjev Slovenije, kjer bodo odkrili spomenik rudarskim rodovom, slav-

nostni govornik pa bo Stane Dolanc.

Četrtega julija se bodo gostje, revirski rezervni vojaški starešine in drugi občani odpeljali na osrednjo prireditev v Kranj in se tam poslovili od rezervnih starešin iz Bosne in Hercegovine.

Rudi Matko

Leta 1978 so v Trbovljah gostili rezervne vojaške starešine z območja Karlovca, Siska in Gospiča. Prav tako, kot bodo pozdravili goste iz BiH, so jih pozdravili pred Delavskim domom v Trbovljah. (Foto: S. Weis)

Skupna taktična vaja

Prejšnjo nedeljo, 1. junija letos, se je velenjskim rezervnim vojaškim starešinam uresničila dolgoletna želja, da bi si ogledali taktično vajo vseh struktur splošne ljudske obrambe v delovni organizaciji.

Vajo so si načrtovalci zamislili tako, da sta se na območju med Soštanjem in Titovim Velenjem »spopadli«

dve večji enoti TO, pri tem pa so sodelovale tudi specializirane enote občinskega štaba civilne zaštite, civilne in narodne zaštite iz delovne organizacije.

Po končani vaji so si rezervni vojaški starešine ogledali tudi dekontaminacijo oborožitve, motornih vozil, konj, osebne in tehnične opreme ter pripadnikov TO in CZ.

Kljub temu, da se je vaja začela ob pol štirih zjutraj, bilo pa je tudi slabo vreme, si je vajo ogledalo več kot dvesto rezervnih vojaških starešin in drugih pripadnikov TO, CZ, članov komitejev za SLO in DS, NZ ter predstavniki družbenopolitičnih organizacij in občine Titovega Velenja.

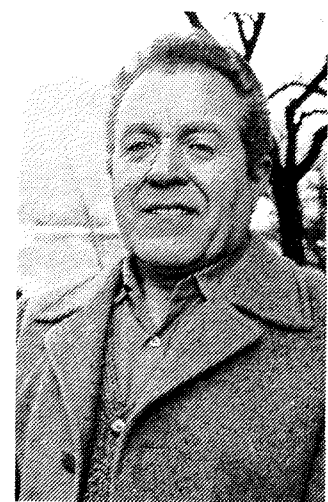
Martin Slatinšek

Mojster Toni, hvala za vse!

V enoti starešine **Bogdana Krtinica** v Ilirski Bistrici se med mnogimi civilisti, zaposlenimi v JLA, posebej odlikuje mojster puškar **Anton Toni Stančič**. Prikljubljen je med svojimi starešinami, civilnimi sodelavci, najbolj pa tega petdesetletnika spoštujejo vojaki. Svoje delo odlično pozna, še več, kot pravi stari rek, ima ga v mezinu. Ni je stvari, ki ji ne bi bil kos, vedno pa je tudi pripravljen pomagati drugim. V kolektivu ga zato zelo cenijo.

Mojster Toni je rojen v mali vasi Artviže, na Brkinih, v kraju, kjer so nastale prve partizanske enote na Primorskem. Njegova življenjska pot je bila trnova, saj je, kot nam je povedal, preživel težko otroštvo:

»Rojen sem v srednje premožni družini. Mati Marija in oče Jože sta imela sedem otrok. Življenje je bilo težko, saj se z našo malo kmetijo ni dalo shajati. Starša sta morala, pozneje pa tudi mi, otroci, za preživetje poiskati še kakšno dodatno možnost za službo. Naši kraji so po prvi svetovni vojni pripadali Italiji, ki se za slovensko manjšino pod fašistično diktaturo seveda ni ozirala in jo je hotela na vsak način potujčiti. Tako so nas najprej ekonomsko izčrpali. Doma smo morali delati karbonski premog, ki smo ga nosili prodajat v Trst. Za ta krvavo prislužen denar smo potem na tržaški tržnici kupovali vse, kar je potrebovalo naše malo hišno gospodarstvo. Poleg vseh muk, ki jih je prinašalo tako življenje, so nas Italijani

Anton Stančič

na vsakem koraku omalovaževali. Meni pa je bilo najtežje to, da sem se v šoli moral učiti italijanščine.

V takih razmerah je izbruhnila druga svetovna vojna, ki se je je Italija udeležila na strani nacistične Nemčije. Kmalu po vstopu v vojno se je na Primorskem začel oborožen odpor proti okupatorju. Vojna se je vlekla dolga leta in vojna sreča se je obrnila proti silam osi, ki so izgubljale na vseh frontah. Prva je padla Italija. Njen padec smo dočakali pripravljeno in trdno odločeni, da si svojo svobodo izborimo sami. Tako sem tudi jaz sodeloval v tem zgodovinskem preobratu, saj sem pomagal partizanom. Bil sem kurir, nosil sem pošto od vasi do vasi, po katerih so delovali aktivisti. Bil sem več po terenu kot doma, res pa je tudi, da so nam Nemci domačo vas požgali kar dvakrat. Tako smo

ostali brez strehe nad glavo. Končno smo po težkem in krvavem boju dočakali dolgo pričakovano svobodo.

Po vojni sem se v Kozini vpisal v šolo za peke, da bi staršem olajšal breme. Pa nisem dolgo zdržal! Po letu dni se mi je izpolnila otroška želja postati puškar, saj sem odšel v vojno šolo za mojstre. Tu sem se izučil puškarskega poklica, potem pa sem odšel v vojsko, kjer sem izpilil svoje puškarsko znanje in se naučil še drugih del. Triinpetdesetega leta sem se zaposlil v Armadi. Od takrat pa do danes je preteklo 33 let in vsa ta leta se družim z orožjem. Poleg vsakdanjega dela poučujem nove puškarske vojaške, ki služijo vojni rok. Med vsemi temi prizadevnimi fanti je tudi moj sin Zlatko. Tako se puškarska tradicija v družini ne bo prekinila.«

Mojster Tone je po besedah starešine **Tomislava Uroševića** lahko vzor vsakomur, tako na svojem delovnem mestu kot tudi v privatnem življenju. Zato je bil za svoje delo večkrat nagrajen. Med odlikovanji sta mu najbolj pri srcu Medalja za vojne zasluge in Orden dela. Vsa ta priznanja mu veliko pomenijo, najbolj pa je vesel, ko mu vojak, ki odhaja domov, reče: »Hvala, mojster Toni, pri vas sem se veliko naučil!« Mojster teh besed ne pozabi, v spominu mu ostajajo Marko, Fadil, Tomo in drugi, ki so z njim preživeli velik del vojaškega življenja.

P. Nikolič

V teh dneh se spominjamo

12. junija

... leta 1927. so sklenila vodstva fašistične stranke v Julijski krajini odpraviti vsa slovenska in hrvaška društva, s čimer so bile našim ljudem v fašistični Italiji odvzete še zadnje manjšinske oziroma narodnostne pravice.

... leta 1942 je bil na Zapotoku pri Kureščku ustanovljen prvi slovenski proletarski udarni bataljon, poimenovan po Tonetu Tomšiču, ki je bil ustreljen dobra dva tedna prej, 22. maja v Gramozni jami.

... leta 1944. so enote sedmega korpusa (5. udarne brigade Ivana Cankarja) že drugič porušile Štampetov most.

13. junija

... leta 1943. se je nekaj enot tretje divizije narodnoosvobodilne vojske Jugoslavije z velikim delom ranjenecv prebilo prek Sutjeske ter se pod vodstvom Save Kovačevića prebijalo pod planini Ozren in Vilenjak. V peklenskem boju je med mnogimi borci padel tudi narodni heroj Sava Kovačević.

... leta 1944. so Nemci – komaj nekaj dni po začetku zavezniške invazije v Normandiji – obstreljevali London z raketami V-1, katerih konstruktor je bil Werner von Braun.

14. junija

... leta 1940 je nemška nacistična vojska vkorakala v Pariz.

15. junija

... leta 1941. se je sestal na svoje prvo zasedanje, seveda v globoki ilegali vrhovni plenum OF slovenskega naroda. Na zasedanju so sodelovali predstavniki vseh skupin, ustanoviteljic Osvobodilne fronte.

... leta 1942. sta padla pri Dobrovljah nad Savinjsko dolino Dušan Kraigher-Jug, namestnik politkomisarja četrte operativne cone, in Vera Šlander-Lojzka, sekretarka pokrajinskega komiteja SKOJ za Štajersko.

16. junija

... leta 1942. je izvršni odbor OF slovenskega naroda sprejel sklep o ustanovitvi vojaških sodišč z revolucionarnim značajem. Sodno ukrepanje zoper izdajalce naroda je poveril bataljonskim štabom.

17. junija

... leta 1943. so nemške vojaške enote uradno končale peto ofenzivo proti narodnoosvobodilni vojski, ki se je prebila proti Jahorini, in priznale, da jim zastavljenega cilja ni uspelo izpolniti.

18. junija

... leta 1944. je bil v Gradcu v Beli krajini ustanovni kongres Rdečega križa Slovenije.

... leta 1944 je bilo v Črnomlju prvo zasedanje okrožne narodnoosvobodilne skupščine za Belo krajino.

V soboto, 14. junija se bodo na Ljubelju znova (kot vsako leto) srečali nekdanji interniranci, zaporniki in izgnanci ter se skupaj z gorenjskimi borci in mladino spomnili težkih dni.

Ob tej priložnosti objavljamo – (nekoliko skrajšano in kot vzorec za poskušino) – eno izmed sklepnih poglavljev iz obsežne ljubeljske monografije, ki jo je napisal Janko Tišler in pripravljena čaka na natis.

Sojenje ljubeljskim esesovcem in kapojem

Ob partizanski osvoboditvi internirancev so bili v Rožni dolini prijeti skoraj vsi esesovski spremljevalci in 21. maja odpeljeni v Jugoslavijo. Med ujetniki pa ni bilo glavnih esesovcev: komandanta, zdravnika, raport-firerja ter nemških internirancev-kriminalcev, ki so jih esesovci nekaj dni pred razpustitvijo taborišča preoblekli v esesovske uniforme in jih poslali »na fronto«.

Večina internirancev je potem, ko jih je okrog 200 ostalo pri partizanih v Bistrici v Rožu, nadaljevala pot preko Podroščice v Beljak, od koder so jih po nekaj dnevih angleške vojaške oblasti repatriirale v Francijo in druge države.

S pomočjo te skupine so bili ujeti komandant taborišča Winkler (navšli so ga pri njegovi ljubici), zdravnik dr. Ramsauer in še nekateri zločinci, vseh skupaj 15.

V novembru 1946 so angleške oblasti zaprosile organizacijo francoskih internirancev »Amicale de Mauthausen«, naj zbere izjave prič za obtožbe proti krvnikom taborišča Mauthausen in njegovih podružnic, predvsem pa za Ljubelj, kjer so bili francoski interniranci v večini. Organizacija je oddala angleškimi oblastem 250 podpisanih izjav. Obtožnica je bila zaključena 11. avgusta 1947, in sicer na podlagi 53 izbranih pismenih pričevanj

bivših francoskih internirancev.

Proces proti ljubeljskim vojnim zločincem je začel v torek, 2. septembra 1947, ob 10. uri v veliki dvorani celovškega deželnega sodišča, pred visokim angleškim vojnim sodiščem. Predsednik sodišča je bil podpolkovnik D. F. Yate-Lee, javni tožilec pa major W. H. Gaudie.

Na zatožni klopi je sedelo 10 esesovcev, 1 nemški interniralec, ki je bil šef barake in 1 kapo nemškega porekla, toda francoski državljan.

Po svečani zaprisegi najprej predsednika in članov sodišča, potem pa še tolmačev je civilni sodnik poklical vsakega obtoženca in ga vprašal, če se počuti krivega. Vsi so izjavili, da se v smislu obtožnice ne čutijo krive. Ker branilci obtoženih niso zahtevali preložitve razprave, je tožilec Gaudie imel otvoritveni govor, v katerem je dejal, da se bo na tej razpravi postopalo po angleških pravnih predpisih in da je njegova naloga, da vsakemu obtožencu posebej dokaže krivico, v nasprotnem primeru bo prednost na strani obtoženca.

V dvorani je sedelo tudi 21 francoskih prič, bivših internirancev in češki zdravnik – interniralec dr. Janouch.

Tožilec je opisal stanje v podružnici koncentracijskega taborišča Mauthausen na Ljube-

Aktivistka s košem

Spomini Ane Demšar,

vdove prvega škofjeloškega partizana

(prvo nadaljevanje)

Strah in delo

»Po vstaji v Poljanski in Selški dolini ter po dražgoški bitki je gestapo zaprl mnogo ljudi,« nadaljuje s spomini Ana Demšar. »Že tretjega januarja 1942. leta, torej pred dražgoško bitko, so v Dragi pri Begunjah ustrelili 36 aktivistov iz raznih krajev Gorenjske. Slišali smo grozljive novice o strahotnih mučenjih v zaporih. Ljudi se je polotil strah in so bili v prvih mesecih leta 1942 le redki, ki so še vzdrževali zveze s partizani. Nekateri, ki so zasumili, da je med nami tudi moj mož, so se me izogibali, da nekega dne ne bi z menoj vred padli v kašo.

Tudi sama sem začutila, da me opazujejo in zasledujejo. Pod takim vtisom sem nekega dne spekla veliko piškotov in jih odnesla Mariji Kobal, ki je stanovala v bližini. Njen sin Sveto Kobal, znani škofjeloški aktivist in tedaj sekretar SKOJ, se je pri meni več dni skrival pred gestopom. Kobalovo mamo sem prosila, da je hrano in piškote odnesla h kajžarju Antonu Franku na sedanjo Poljansko cesto v Škofji Loki. Sin tega malega kmeta Ivan Franko-Iztok je bil leta 1943 politični komisar Prešernove, nato Gradnikove brigade in pozneje politični komisar 31. divizije.

Ko sem bila obveščena, da je hrana za partizane že pri

Franku, sva z Janezom Guzeljem šla tja. Franko nama je posodil konja in voz z zabojem za prevoz peska. Naložila sva hrano in ostalo, položila na voz še kramp in lopato tako, da sta ročaja molela iz zaboja. Usedla sva se na voz in mimo številnih nemških vojakov ter patrolj naloženo odpeljala do kmeta Pahovca. Semkaj so po hrano prihajali partizani.

Čez dve leti, ko so februarja 1944. leta Nemci v Škofji Loki ustrelili 50 talcev, je bil med njimi tudi Anton Franko, njegovo družino pa so izgnali v taborišče.

Sanje in resničnost

Šestega februarja 1942. leta sta me h kmetu Jamniku v Sopotnico poklicala mož Tone in Jaka Bernard. O tem me je prišla obvestiti Jamnikova hčerka. Z njo sva bili zmenjeni takole: Če jo bodo na poti k meni zasledovali gestapovski vohuni in pred ali po obisku vprašali, kakšen popravek ima v naši hiši, se bo izgovorila, da je moj mož že pred časom pri njih plačal tri metre drv in zdaj ne vedo, ali jih bomo vzeli ali pa naj nam vrnejo denar. Ko pa bom jaz šla k njim v Sopotnico na zvezo, bom v primeru potrebe gestapovcem rekla, da grem k Jamnikovim vprašat, če so za nas že pripravili drva. V prvem primeru bi jaz tak zagovor Jamnikove potrdila, v drugem pa ona.

Moža Toneta in Jaka sem naslednji dan pri Jamnikovih našla zelo razpoložena. Čeprav se z možem pred vojno nisva ukvarjala s politiko, o socializmu in komunizmu pa nisva imela pojma, mi Bernard pove, da je Tone že član partije in politični delavec v četi. Sprejel bo tudi mene.

Namesto novic, ki sta jih komaj pričakovala, sem jima najprej povedala, kaj sem ponoči sanjala. K meni je prišel neznan partizan in rekel: Ana, bi šla z menoj, ti bom nekaj pokazal? Prijel me je za roko in pripeljal do kolibe. Naj se sklonim in pogledam notri, mi reče. Notri pa so bile kot kri rdeče rože.

Kot bi pokrivala grob, izrazim bojaznen. Pazita se, da se vama ne bo kaj zgodilo!

Moji pripovedi sta se nasmejala in me potolažila, da so rdeče rože le znamenje naše skorajšnje zmage in osvoboditve, toda čez dvajset ur sta bila oba mrtva.

Ponoči sta Jaka in Tone zapustila Jamnikovo hišo in po slabo shojeni gazi v snegu šla v stromo pobočje, pa po grapah gor in dol. V Potočnikovi kajži pri Lenartu, ki je na skitem kraju na samoti v gozdu in je med vojno dobila ilegalno ime Pod češnjo (ker je bilo v okolici veliko češenj), ju je pričakal Johan Bertonec iz Zgornje Dobre v radovljiški občini, ki je bil leta 1941 politični komisar Cankarjevega bataljona. Tu sta Jaka in Tone dobila še zadnja navodila in splošna obvestila v akciji, ki jo morata opraviti.

Škofjeloški prvoborec Janko Bernik-Bohun je v svojih spominih zapisal, da

bi tedaj Jaka in Tone morala ustreliti občinskega komisarja v Selcih Franca Benedika, kmeta iz sosednje Dolenje vasi. V bojih za Dražgoše je ta župan veliko pomagal Nemcem, pa tudi med nemškim maščevanjem nad Dražgošami.

Od Lenarta (v bližini je znano smučišče Stari vrh) sta Jaka in Tone šla po cesti, ob kateri teče potok Luša in kjer sta raztegnjeni naselji Sp. in Zg. Luša. Iz te vasi vodi stromo v hrib steza, ki potnika pripelje do zgornjih hiš Stirpnika. Tam, kjer se je tedaj steza priključila na vaško kolovozno pot (sedaj je cesta), je le ena hiša. Semkaj sta prišla približno ob sedmih zjutraj, ko se je začelo daniti. Tu ju je videl izdajalec, ki jima je verjetno skrivaj sledil. Čez pet minut sta bila Jaka in Tone že v Oblakovi hiši.

Bila je nedelja, osmega februarja 1942. leta. Obetal se je lep, sončen dan. Ljudje so hiteli v dolino k molitvi v cerkev. Maše ni bilo nikjer, ker so Nemci že poleteli izgnali vso duhovščino z Gorenjske (nekaj časa sta bila le dva duhovnika). Z verniki je v dolino hitel tudi izdajalec, ki se je v Dolenji vasi oglašal pri občinskem komisarju Benediku. Vohun je bil že prej povezan z njim, in ker je bil kot kajžar v denarnih težavah, je v izdaji videl rešitev enega od družinskih problemov. Nemci so javno z letaki vsem takim obljubili visoke nagrade.

(nadaljevanje v naslednji številki)

stražarje, naj s kaznjenci brutalno postopajo. Za Hauptsturmführerja dr. Sieberta Ramsauerja je dejal, da je med drugim kot taboriščni zdravnik dajal bolnikom bencinske injekcije, kar je imelo za posledico neizogibno smrt ter da je zdravljenje bolnikov enostavno zavrnil ali pa se ga je lotil tako zani krno, da ni bilo težko prepoznati njegove slabe name. Poljskemu zdravniku – internirancu Krupowiczu je dejal: »Tukaj sem za to, da se učim ne pa da zdravim te bandite!«

Oberscharführerja Walterja Briezke-a je opisal kot zagriženega nacističnega brutalnega sadista, ki je nagovarjal in vzpodbujal stražarje k zločinom, prisiljeval kaznjence, da prestopijo stražarsko črto, da bi jih potem lahko »na begu« ustrelili. Obtožil ga je, da je osebnost ubil več kaznjencev. Za Paula Gruschwitzja je rekel, da je bila njegova posebnost ščuvanje govov na kaznjence. Karl Sachse, ki je bil v severnem taborišču zadolžen za disciplino in imel na skrbi kazenske skupine, je bil obtožen, da je pozimi prisiljeval kaznjence, da so ležali v snegu in na ta način, med drugim, povzročil smrt nekaj kaznjencev. Naštete osebe so bili vodilni esesovci.

Še istega dne je kot prva priča nastopil Francois Chafin, ki je bil na Ljubelju od prvega do zadnjega dne obstoja taborišča. Podrobno je opisal nečloveške življenjske pogoje, ki so bili več ali manj enaki v vseh koncentracijskih taboriščih. Najtežje je bremenil komandanta Winklerja in obtožena Sach-

seja in Gruschwitzja. Dejal je, da je bil on sam in drugi njegovi tovariši večkrat kaznovani z udarci z leseno in gumijasto palico, pri čemer se je posebno okrutno obnašal Sachse, ki se ni zadovoljeval z udarci in s hojo po ljudeh. Kaznjenci so morali delati najtežja dela, ki jih večina ni mogla opraviti. Sam je moral nekoč stati celo noč mirno pod reflektorjem in zastražen s stražarjem z brzostrelko. Gruschwitz ga je večkrat kaznoval brez razloga z udarci, enkrat jih je dobil celo 35. Navedel je tudi, da je bil na Ljubelju zgrajen »krematorij«, v katerem je, kolikor se spominja, bilo sežganih 8 ali 10 trupel. Ker si je bilo nekaj njegovih izjav nasprotujočih, mu je branilec obtoženih postavil potem razna vprašanja. Zaslisevanje prič se je nadaljevalo do ponedeljka 22. septembra zvečer, potem pa so imeli besedo branilci.

Proces je trajal do 10. oktobra. Sodišče je dne 10. novembra 1947 izrekel naslednje sodbe: Hauptsturmführer Jakob Winkler – smrt na vešalih; izvršitev 10. 3. 1948 (op. J. T.) Hauptsturmführer dr. Siebert Ramsauer – dosmrtna ječa; izpuščen v marcu 1954 na podlagi zdravniškega potrdila in njegov primer prenešen v pristojnost avstrijskih oblasti; Oberscharführer Walter Briezke – smrt na vešalih; izvršitev 10. 3. 1948; Oberscharführer Paul Gruschwitz – 12 let ječe; leta 1950 je bil pomiloščen na 10 let in 21. 12. 1951 izpuščen zaradi dobrega vedenja; Unterscharführer Karl Sachse – 20 let ječe; dne 2. 2. 1950 pomiloščen na 15 let, s tem, da pred 5. 5.

1955 ne more biti še enkrat pomiloščen; Unterscharführer Otto Bindrich – 5 let ječe; izpuščen 9. 2. 1951 zaradi dobrega vedenja; Unterscharführer Friedrich Porschel – 3 leta ječe; izpuščen 6. 10. 1949 zaradi dobrega vedenja; Unterscharführer Robert Flaig – oproščen; Unterscharführer Hugo Köbernik – 9 let ječe; izpuščen 21. 12. 1951 zaradi dobrega vedenja in časa v preiskovalnem zaporu; Unterscharführer Franz Kessner – oproščen; šef barake (Blockältester) Max Skirde – 6 let ječe; dne 2. 2. 1950 je bil pomiloščen na 5 let in zaradi dobrega vedenja izpuščen 9. 2. 1951; kapo Johann (Hans) Gartner – 4 leta ječe; dne 4. 7. 1949 je bil izročen francoskim oblastem in premeščen iz zaporov v Werlu v zapore v Reutlingenu. Francosko sodišče ga je dne 23. 5. 1950 obsodilo na 15 let težkega dela, vendar mu je na pritožbo kazni zmanjšana na 10 let.

Obsodbe je dne 22. 2. 1948 potrdil general-podpolkovnik in Commander v štabu angleških sil v Avstriji. Končne obsodbe pa je podpisal dne 9. 3. 1948 oziroma 10. 3. 1948 za oba obsojenca na smrt.

Kakor hitro so obsojenci izvedeli za izrečene kazni, so bili zelo razočarani. Še bolj pa bi bili razočarani, če bi izvedeli, da so bili razen dveh obsojencev vsi ostali kaj kmalu na svobodi.

In kje so ostali esesovci, seveda tudi šefi barak in kapoji? Precej jih je že umrlo, vendar jih nekaj še vedno nekažnovano uživa svobodo, računajoč, da je že vse pozabljeno!

Pripoveduje Mirko Rakušček, borec SVPB Franja

Odkrita partizanska bolnišnica na planini Polog, evakuacija ranjencev in sprejem borcev v zaščitno četo bolnišnice Franja

Po prihodu iz Slovenske Benečije na levo stran Soče, borbi ob vdoru Nemcev v Kobarid in napadu na so-vražnikovo postojanko v Tolminu, so nas v prvi polovici novembra 1943 šest borcev iz 2. bataljona Soške brigade, ki je taborila na Mrzlem vrhu poklicali v štab bataljona. Tu nam je komandant brigade Anton Bavec-Cene dal nalogo odnesti nekaj hrane in sanitetnega materiala v Čadrgu na javko partizanske bolnišnice. Na javki nas je sprejel zdravnik dr.

Milojko Roljevič iz Sandžaka - umorila ga je banda četnikov junija 1945

strojnica težka bređa, s katero se je nemalokrat izkazal. Miloško in Danilo sta ob razpadu Italije pribežala v partizane iz vojnega ujetništva v Italiji, kjer sta bila internirana kot ujetnika stare jugoslovanske kraljeve vojske.

Na planini Polog me je dr. Javkovič določil za kurirja in obveščevalca. V zaščiti bolnišnice na planini Polog je tedaj bilo tudi več partizanov novincev, ki še niso bili večti partizanskega življenja, zato se je zdravnik največ opiral na starejše in bolj izkušene borce. 15. decembra zgodaj zjutraj sem pospremil mladega partizana novince na izvidnico in se nato odpravil po opravkih na teren v Čadrg. Ko sem se vračal s terena, sem se slučajno napotil do borca na izvidnici in vprašal, če je opazil kaj novega. Z roko mi je pokazal v smer Pologarjeve domačije, kjer je previdno korakala večja dobro oborožena sovražnikova patrolja sedemnajstih vojakov. V trenutku sem pomislil, da je bolnišnica izdana. (Po vojni sem zvedel, da je bila bolnišnica res izdana. Izdal jo je

bolnišnice. Takoj sem snel titovko, puško zataknil za hlače, jopo vrgel na rame in se po melišču spustil kot kakšen pastir proti planini. Na srečo sem prišel pred sovražnikom do Pologarjeve kmetije pod Javorco, zatem pa potegnil puško iz hlače in se spustil v divji tek. Ko so me sovražnikovi vojaki opazili, da sem oborožen, so začeli za menoj streljati. V toči svinčenk sem se najprej skril za neko skalo, zatem pa sem se previdno upognjen pogljal naprej do mesta, od k-

Danilo Nakorada iz Petrovega sela v Liki

pravočasno izmaknil. Po sovražnikovem umiku me je poklical k sebi dr. Javkovič, mi odstopil svojo brzostrelko in me napotil v štab brigade po pomoč za evakuacijo ranjencev. Po dveh urah pešačenja sem našel štab na Mrzlem vrhu in odgovornim pojasnil nastalo situacijo. Določili so v pomoč četo borcev, kakih 45 partizanov, ki so čez nekaj ur prispeli na planino Polog in začeli pomagati. Težke ranjence smo odnesli s pomočjo zasilnih nosil, ostale pokretne ranjence in bolne borce pa smo vključili v kolono, da so sami pešačili. Najprej smo se ustavili v Čadrgu, kjer so se po okolici razporedile ostale čete 18. Soške brigade in borci enote VOZ. Bojne položaje so zavzele na levem in desnem bregu reke Tolminke, ob Javorci in grebenu nad Čadrgom in tako zavarovali kolono s prenosom ranjencev, ki je krenila iz Čadrga v vas Tolminske Ravne. Naslednji dan so se pojavili Nemci v vasi Zadlazi in od tu krenili proti Čadrgu. Tu so se spopadli z bataljonom in VOZ-ovci. Borba je trajala od zgodaj zjutraj do poznega

proti planini Lom in nato proti Kneži. Vreme se je vedno bolj slabšalo in čeprav je neprenehoma padal močan dež, smo nadaljevali pot. Vsi smo do kože premočeni z ranjenci po strminah rinili v nasprotni hrib. Ranjenci so v neznosnih bolečinah vsi premočeni stekali. Miloško jih je neprestano tolažil in jim vli-val pogum, da smo že izven nevarnosti ter da se bomo kmalu nekje posušili in odpočili. Ko smo prispeli do kraja, imenovanega Lisec, smo se zares ustavili na tamkajšnjih domačijah. Tu so nas tudi že čakali drugi tovariši, ki so zatem ranjence prevzeli in jih odnesli v neko drugo bolnišnico. Naslednjega dne smo se umaknili proti Kneškemu Ravnam. Tu smo se razvrstili tako, da so borci bataljona, ki so nam pomagali, odšli v smer Čadrga, da bi se ponovno vključili v enoto, ostali iz zaščite in sanitetno osebje z dr. Javkovičem pa smo odšli mimo Kneže in Podmelca čez reko Bačo in železniško progo na Ponikve, Pečine v Spodnjo in Gorenjo Trebušo ter od tu dalje po zasneženih in pole-denih stezah čez strmi hrib v Trnovski gozd. V gozdni hiši na Velikih Lazah smo se ustavili in se odpočili. Čez nekaj dni so nas porazdelili in odposlali v razne kraje.

Milojka Roljeviča, Danila Nakorada, Antona Lapanjo, Iva Taljata in mene so napotili na Lokve. Tu nas je obiskal neki korpusni oficir in nam pojasnil, da so nas na predlog dr. Javkoviča kot zapeljive borce dodelili za posebno nalogo. Pozno popoldne so nam izročili voz z vprežnim konjem, večjo količino hrane in sanitetnega materiala, ki je malo pred tem prispel po skrivnih poteh iz Gorice. V varstvo so nam zaupali tudi dve tovarišici, ki so jih napotili vsako v določen kraj. Ko smo zvečer naložili na voz hrano in sanitetni material ter namestili tudi kar se je dalo udobno nam zaupane tovarišice in jim odstopili nekaj starih odej, da so se zaradi strupegne mraza vsaj malo zavile, nam je korpusni oficir dal nalog, da gremo v Cerkno in se oglasimo na Komandi

mesta. Opozoril nas je na previdnost vožnje, na budnost pred sovražnikom in nam zaželel srečno pot. Razporedili smo se tako, da je mesto kočijaža prevzel najstarejši tovariš, Anton Lapanja, Miloško in jaz sva se postavila kakih 50 metrov pred vozom v predhodnico, ostala dva spremljevalca pa nekaj deset metrov za vozom v zaščitnico. Pot za Cerkno smo ubrali čez Čepovan preko Drnjulka v Dolenjo Trebušo in nato dalje v smeri Cerknega. Hodili smo celo noč in proti jutru, ko smo prispeli že skoraj do prvih cerkljanskih hiš, smo naleteli na partizansko patroljo. Po razpoznavnih znakih so nas borci patrolje pospremili na Komando mesta Cerkno. Tu sem zvedel, da je bila ena od nam zaupanih tovarišic dr. Franja Bojc, ki je še isti mesec postala po nalogu štaba IX. Korpuse upravnic za-tem po njej imenovane partizanske bolnišnice Franja. Za drugo tovarišico, ki se nam je tedaj pridružila do križišča za v Gorenjo Trebušo in nato peš krenila po zelo naporni poti proti Mrzli Rupi v Čekovnik, sem po vojni zvedel, da je bila dr. Pavla Jerina, ki so ji odgovorni v štabu IX. Korpuse ravno tako zaupali drugo centralno bolnišnico, ki je po njej nato dobila ime partizanske bolnišnice »Pavla«.

Še isto jutro smo krenili iz Cerkna in odpeljali hrano ter sanitetni material v Podnjivc na domačiji Janeza Peterne-lja in Žvana Močnika. Tu so material prevzeli borci zaščitne čete bolnišnice in ob tej priložnosti je bila tudi naša skupina sprejeta v to četo.

To je bilo na novo leto 1. januarja 1944.

Milojko, ki se je izkazal kot zelo pogumen borec tudi pri obrambi bolnišnice »Franja«, je srečno dočkal konec vojne vihere. Z dr. Franjo in z nekaj drugih borcev osebja je bil premeščen v Trst. Ko smo bili junija 1945 primorani zapustiti del osvobodjene Primorske, je bil iz Trsta odpuščen iz vojske in se vrnil v svoj ljubljani Sandžak, o katerem nam je v bolnišnici vedno rad pripovedoval. Njegova vas se je v času narodnoosvobodilne borbe opredelila za četnike in ker se je vrnil kot prekaljen zavedni partizan, so ga pripadniki četniške bande, ki je še po vojni rovarila po tamkajšnjih naseljih, zahrbtno umorili.

Ivo Gabrijelič

Javkovič in njegova bolničarka Anica, stara partizanka, ki je prišla z Gorenjske na Primorsko že leta 1942 in sem jo spoznal že pred odhodom v partizane v svoji vasi Magost pod Krnom. Ko me je bolničarka Anica prepoznala, mi je predlagala, naj ostanem pri njih v zaščiti bolnišnice. Pristal sem na njen predlog, dr. Javkovič pa je mojo premostitev uredil s komando moje enote. Iz Čadrga smo takoj zatem z zdravnikom in bolničarko krenili na planino Polog, kjer so bili po zapuščenih planinskih stajah razmeščeni ranjeni in oboleli partizani. V zaščito naše bolnišnice sta nekaj dni zatem bila iz 2. bataljona 18. Soške brigade premeščena še dva soborca in to Miloško Roljevič iz Sandžaka in Danilo Nakorada iz liškega Petrovega sela.

Z omenjenima soborcema sem se pred prihodom na levo stran Soče boril širom Slovenske Benečije. Miloško je bil izredno pogumen borec, zato mu je bila zaupana

Doktorici Franja in Pavla

neki italijan Poscali, ki je ob razpadu Italije kot italijanski vojak v Tolminu pristopil v partizanske vrste in zatem dezertiral in se vključil v Tolminu formaciji bersaljerjev republike Salo.) Mladega partizana novince na izvidnici sem nahlulil, ker ni takoj sporočil v bolnišnico odgovornim prihod sovražnika. Skrajni čas je že bil, da se preko čistine prebijem do

der sem že zagledal staje in nekaj zmedenih novincev, ki so se samovoljno umikali. Pri stajah sem našel dr. Javkoviča, ki je bil zaradi streljanja zelo zaskrbljen. Pojasnil sem mu nastalo situacijo, in borci zaščite smo takoj planili na bojne položaje in pričakali sovražnika. Kmalu so se pojavili sovražnikovi vojaki in se začeli previdno pomikati po čistini v našo smer. Vžgali smo z vsem orožjem hkrati po njih in jih poglali iz čistine nazaj v gozd. Borba je bila kratkotrajna. Sovražnik se nas ni upal več napasti in se je hitro umaknil nazaj v Tolmin. Pri umiku se je zavaroval z domačini, ki jih je pri spodnji domačiji pobral in odgnal s seboj. O nameri sovražnika, da napade partizansko bolnišnico, je zvedel tudi štab 18. Soške brigade in takoj, ko je ugotovil, da preti nevarnost, je poslal v pomoč večjo skupino borcev s tremi puškomitraljezi. Na žalost je skupina pritekla v pomoč prepozno, ker se je sovražnik

Mirko Rakušček iz Magozda pri Kobaridu (živi na Blejski Dobravi)

popoldneva z žrtvami na obeh straneh. Ranjence smo iz Tolminskih Raven odnesli naprej pod Kuk in prenočili v neki zapuščen italijanski kasarni. Naslednji dan, ko je kuhar pripravil zajtrk in je ravno stresal koruzno moko v krop, je od nekje začelo streljati. Nemci so nas zasledili in se nam približevali. Še ne skuhani zajtrk smo zvrnili na tla in se začeli umikati

Janko Tišler je sestavil popoln seznam 56 internirancev, ki so bili 31. marca 1945 prepeljani iz begunjskih zaporov na Ljubelj. Za večino med njimi je ugotovil, ali so še živi in kje prebivajo, o trinajstih pa doslej ni mogel najti nobene sledi - pa nas zato prosi, da poskusimo prek objave njihovih imen in osnovnih podatkov spodbuditi vse, ki bi o nekdanjih internirancih karkoli vedeli, da se mu oglasijo in mu sporočijo, kar vedo - v Križe 8 b (številka pošte 64294), telefon (064) 57-013.

Mihael Božičnik, rojen 27. 9. 1913 v Vačah pri Litiji; čevljar, samski in med vojno stanujoč na Jesenicah, Blejska cesta. Kot ujet partizan pripeljan iz radovljiških v begunjske zapore dne 5. 2. 1945 in zaveden pod številko 7628. V NOV je odšel z Jesenic. Po vojni je delal na socialnem zavarovanju v Mariboru ali pa v Celju.

Martin Klobučar, rojen 14. 3. 1920 v Uršnih selih; žagar, poročen in med vojno stanoval v vasi Podreča 11,

Dob pri Domžalah. Iz Kamnika pripeljan v Begunje dne 9. 3. 1945.

Jože Klander, rojen 31. 3. 1923 v vasi Vinje (Dolsko); dimnikar, samski in med vojno stanujoč v vasi Lukovica št. 29 (Kamnik). Kot ujetega partizana je kamniški gestapo poslal dne 5. 2. 1945 v Begunje, kjer je vpisan pod številko 7520.

Jože Komatar, rojen 11. 3. 1904 v vasi Bistričica; žagar, med vojno stanujoč v Stahovici št. 24 (Kamniška Bistri-

ca). Iz kamniških zaporov pripeljan v Begunje kot ujet partizan dne 9. 3. 1945.

Marjan Lauter, rojen 23. 1. 1927 v Karlovcu, samski, med vojno stanujoč v Domžalah. Kot ujetega partizana je po nalogu kriminalnega svetnika - gestapovca Rozumeka na Bledu; kranjski gestapo poslal v Begunje zaradi zadeve jetnika Bojana Azmana, ki je bil takrat tudi v Begunjah.

Franc Lukanec (Lukanec?), rojen 31. 3. 1907 v Mostah;

železničar, poročen in med vojno stanujoč Sv. Križ 70 (Komenda). Ujet partizan, katerega je kamniški gestapo poslal v Begunje dne 9. 3. 1945.

Janez Makovec, rojen 11. 7. 1926 v Spodnjem Tuštanju (Tustein?); kovač, samski in med vojno stanujoč v Sp. Tuštanju št. 17 (Moravče). Iz kamniških zaporov pripeljan kot ujet partizan v Begunje dne 24. 2. 1945 in vpisan pod številko 7424.

Jože Makovec, rojen 13. 10. 1918 v vasi Spodnji Prekar; telefonist, samski in med vojno stanujoč v Sp. Prekarju št. 25 (Moravče). Po nalogu kamniškega gestapa je bil kot ujet partizan pripeljan v Begunje dne 25. 1. 1945.

Ludvik Pušavec, (Nemci so zapisali Pušavec), rojen 14.

8. 1914 v Lahovčah; domobranec (Selbstschutzangehörige), samski in med vojno stanujoč v Lahovčah (Kamnik). Zaradi poslušanja angleških radijskih postaj je bil aretiran in iz kranjskih zaporov pripeljan v begunjske dne 8. 3. 1945.

Janez Zajc, rojen 25. 5. 1910 na Jezerskem; izdelovalec gumbov, oženjen in med vojno stanujoč v kraju Graben št. 53 (Kamnik). Kot ujetega partizana ga je kamniški gestapo po nalogu Kdr. Bled poslal v Begunje dne 18. 1. 1945, kjer so ga vpisali pod številko 7346.

Jože Ulčar, rojen 10. 5. 1900 v Vnajarjih; kmet, poročen in med vojno stanujoč v Vnajarjih št. 22 (Sv. Martin). Bil je aretiran zaradi suma, da je imel zvezo s parti-

zani. Po nalogu Kdr. Bled je bil dne 7. 3. 1945 pripeljan iz litijskih v begunjske zapore. (Vnajarji leže »pri Stangi« nad Lazami.)

Stanislav Walgani (Nemci so zapisali Weilgoni), rojen 9. 9. 1914 v Litiji; elektromonter, poročen in med vojno stanujoč v Litiji št. 43. Kot ujetega partizana so Nemci po nalogu Kdr. Bled Walgani poslali v Begunje dne 14. 2. 1945 in ga vpisali pod številko 7673.

Janez Cerar (Nemci so zapisali Zerer), rojen 28. 11. 1911 v Zg. Tuštanju; kmet, samski in med vojno stanujoč v Zg. Tuštanju št. 4 (Moravče). Kot ujet partizan je bil najprej zaprt v kamniških zaporih, od tod pa so ga dne 15. 2. 1945 pripeljali v Begunje.

Janez Lušina-Mali

Prvi bataljon Jožeta Gregorčiča

Zasluzna, a pozabljena partizanska enota Gorenjskega odreda

Dopolnjen z Januško skupino in skupino borcev, ki so zadnje dni otopla prišli iz Dolomitov, je bataljon štel okoli 75 mož v glavnini (1. in 2. četa) in 25 mož v 3. četi. Skupaj okrog 100 borcev. Ohranjeni **Seznam borcev Cankarjevega bataljona iz leta 1942** kaže, da je bilo v glavnini 77 borcev. Tretja četa (Tončkova) pa – sodeč po navedenem

seznamu – tu ni bila zajeta. Morda v času, ko je bil narejen ta seznam četa še ni vedela, da je vključena v Cankarjev bataljon. Kot vemo, je ta »Tončkova četa«, bila prej v sestavi 2. bataljona Gorenjskega odreda. Po vsem sodeč je tudi poveljstvo bataljona še naprej računalo le z dvema četama. To potrjujejo poročila, najdena v jami pod Ojstro pečjo.

Na gornjih posnetkih, ki sta ohranjena v dokumentaciji o okupacijskem času, vidimo porušeni most čez Završnico pri Zirovnici ter skupino nemških oficirjev z Rösserjem na čelu, ki so si prišli ogledat posledice partizanske diverzije v juniju 1942.

8

Pretežna večina enote so bili še naprej »Ljubljanci«. Med seboj so se zelo dobro poznali in njihov vpliv na bataljonski kolektiv je bil zelo velik. Logično je, da je štab 1. grupe, odredov, ki je v glavnem preuredil Cankarjev bataljon, 3. čete dne 28. oktobra povsem priključil Cankarjevemu bataljonu. Ime bataljona je še naprej ostalo »Cankarjev«.

V Jelenjih lužah sta se razšli 1. in 2. četa. 2. četo je Janušek popeljal nazaj na teren Martinj vrha in Ojstrega vrha. Tako so vse tri čete delovale samostojno na terenu na vsem območju Jelovice in Selške doline. Drugih enot na tem območju ni bilo.

Omenjeni seznam je zelo poškodovana vloga. Večina imen je nečitljivih. Ohranjeno pa je številčno stanje in drugi zanimivi podatki. Iz seznama je videti tudi, da so bili borci stari povprečno 21 let. Najmlajši Stefan (Stefan Japelj), doma iz Iga pri Ljubljani, je imel 15 let. Bil je pomočnik puškomitraljezca. V bataljonu je bil še en partizan, star 15 let, njegovo ime pa ni čitljivo. Najstarejši partizan, tovarniški delavec, član KPS, je imel 43 let. Ime je žal uničeno. V rubriki »poklic« je razvidno, a je v dopolnjenem Cankarjevem bataljonu bilo: 14 delavcev, 8 dijakov, 7 mizarjev, 7 strojnih ključavničarjev, 4 strojniki, 3 kurjači, 2 trgovska pomočnika, 2 čevljarja, 2 brivca in po 1 tesar, urar-zlatar, mehanik, pek, zidar, Klepar, kamnosek, žimprejec, krznar, vodovodni inštalater, slaščičar, pleškar, kmet, gradbeni tehnik in pravnik. Pri nekaterih poklicih ni vpisan. Rubrika »politično prep« pove, da so bili v enoti člani KPS-SKOJ, 18 sokolov, 5 članov fantovskih odsekov, 5 socialnih demokratov, 4 socialisti-narodnjaki, 2 krščanska socialisti in 1 član strokovnih sindikatov. Med borci je tudi en »četnik«, kar pa zagotovo ni povezano s pravim četništvom. 35 borcev pred vojno ni bilo politično opredeljenih. Rubrika »politično sedaj« kaže, da je novembra 1942 bilo v Cankarjevem bataljonu 13 članov KPS-SKOJ, največ privrženec PF, za vse pa ni podatkov. Čitljiva so le tale imena: Jozel, Čiro, Boris, Štefan, Miško, Muki, Tone, Cvetko, Lado, Gorazd, Remi, Tomaž, Francelj, Zdenko, Porobek, Peter, Čoč, Miram, Robin, Atna, Florjan, Ivan, Ludvik, Kauboj, Aleksander, Bobi, Soč, Franjo, Zoro, Jak, Dušan, Miha in Mali.

Spomini borcev in pismena poročila nakazujejo, da je bataljon 30. oktobra zapustil Jelenje luže in se premaknil v taborišče na Pogrošarjevi planini nad Vodiško planino. Prav v tem taborišču je bil 5. avgusta 1941 ustanovljen 1. Cankarjev bataljon znan iz Dražgoške bitke. Pod mogočnimi smrkami so si tudi sedaj borci uredili bivališče. Jaso med drevjem so imeli za zbor enote, ob robu pa je bila kuhinja.

Straže Cankarjevega bataljona so bile »razdvojene«, kot se temu reče v vojaških pravilih. Na stražarskem mestu sta vedno bila dva stražarja: eden stražar in drugi, njegov pomočnik, ki je bil v zaklonu za kame-njem ali drevesi. Na izpostavljenih mestih je bila straža maskirana. Moštvo straže, štirje ali šest borcev, je bilo v bližini, ne v taboru. Budnost in uspešnost tašnih straž je bila večja in sovražnik ni mogel neopazno priti v neposredno bližino tabora.

V taborišču na Pogrošarjevi plani se je bataljon (1. četa) ponovno priključil Andreju Žvan-Boris, ki je bil zadnje dni neke v štabu grupe odredov. Pri četi pa je ostal le nekaj dni, nekako do srede novembra 1942. Govorili so, da je bolan in kot danes vemo, se je vrnil nazaj na Pokljuko. Zamenjal ga Karel Kozar-Romi. O Borisu, narodnem heroju, je več nasprotujočih si razlag. Po vsem sodeč je bil prvi komandant Gorenjskega odreda. Iz Kebetovega pisma pa je moč razbrati, da so ga oktobra 1942 zamenjali. Na njegovo mesto je bil imenovan Franc Biček-Bruno. Zagotovo je, da je Boris ob koncu oktobra in prve dni novembra 1942 vodil na Jelovici Cankarjev bataljon. Bil je njegov komandant. To potrjuje tudi pismo, ki ga je komandant 1. grupe odredov Stane Starc-Fazan pisal 29. 2. 1942 političnemu komisarju Vinku Hafnerju. V pismu Fazan piše: »Tov. Biček naj takoj prevzame poveljstvo enega izmed njegovih bataljonov (gre za bataljone Gorenjskega odreda), in to bataljon tov. Borisa. Ker pa je tovariš Boris, kolikor je meni znano, že prej prosil, da ga zamenjamo na tem položaju in da bi šel rad na teren, bi bilo dobro, da ga pošljete in z njim še dva tovariša z nalogo, da stalno rušijo železniško progo in obenem prevzame politično propagando. Vezo z njim bi imeli trikrat mesečno. O vsem tem bo treba obvestiti tudi okrožni komite za jeseniško okrožje, kateremu bo Boris tudi odgovarjal za vsa dela, ki naj bi bila: obveščevalna služba, likvidiranje izdajalcev in belogardistov, rušenje proge, mobilizacija novih partizanov itd.« Tako je zapisal novi komandant Gorenjskega odreda ob koncu decembra 1942. Po vsem sodeč Stane Starc-Fazan ni bil popolnoma seznanjen z razmerami v Cankarjevem bataljonu. Fazan je bil večinoma v Poljanski dolini in mu ni bilo znano, da je Boris zapustil bataljon že sredi novembra 1942. Pred tem pa je bil Fazan na Jelovici pri Cankarjevem bataljonu.

Bataljonski kurir Mali je Fazana pripeljal v taborišče na Pogrošarjevi plani okrog 3. novembra 1942. Fazan je bil takrat komandant 2. Poljanskega bataljona, ki je imel Poljansko in Loško četo, Selške čete pa ni bilo več in njen ostanek (Januško skupina) je bil vključen v Cankarjev bataljon. S kakšno nalogo je prišel Fazan v Cankarjev bataljon? Možno je, da je prišel z namenom, da se seznani z razmerami, možno je, da je bil predlagan a komandanta 1. grupe odredov. To vlogo je prevzel 1. 12. 1942. Resnica je, da je Fazan bil v taborišču na Pogrošarjevi plani. Bataljonski kurir se Fazanovega prihoda spominja takole: ob prihodu v taborišče je partizanski stražar streljal na Fazana. Stane Starc-Fazan, znani mariborski športnik, je nosil lepo urejeno uniformo italijanskega častnika. Stražar je uniformiranega partizana zamenjal za Nemca in ustrelil. Kurir in Fazan sta se umaknila nazaj, ker sta mislila, da sta prišla v taborišče raztrgancev. Hitro pa sta se premislila in stekla v taborišče. Tudi v taborišču je ob strelu nastala velika vznemirjenost. Borci so zapustili taborišče in se umaknili v strmine Kroparske gore. Fazan in kurir sta našla taborišče prazno, v njem pa večje količine hrane. Kurir je bataljon dohitel pod Zidano skalo in ga pripeljal nazaj v taborišče.

Kamilo Brešan-Bojan

Deportacija in pobeg iz osrčja Nemčije

Priprave za »skok čez mejo«

Prvi sklep je bil, da se morava odpočiti, ker sva bila utrujena in zaspana. Na najini desni stani, gledano v smeri Podkloštra, je bil majhen pogozden griček, le streljaj daleč. Pohitela sva v tisto smer. Čez slabe četrte ure sva bila že tam, čeravno sva se morala nazadnje tudi zelo strmo vzpeti za nekaj deset metrov. Glavno cesto sva pred tem zapustila v trenutku, ko daleč naokoli ni bilo videti žive duše. Tam, na samem vrhu, je bil nekakšen nevzdrževan razgledni stolp. Ker se še ni stemnilo, sva od tam dalj časa opazovala okolico, zlasti pa preučevala njen južni del, kjer naj bi tekla »bivša« italijansko-avstrijska meja. Bilo nama je znano, da tedaj to mejo niso več varovali s stalnimi obmejnimi enotami. Izjemno so varovali le važnejše prehode, kot na pr. Trbiž. Takšna situacija je nastala na tej meji potem, ko so si Nemci

in Italijani stali rame ob rame v teku II. svetovne vojne. Ko je Italija kapitulirala in ko so je zasedli Nemci, razlogov za kontrolo te meje skoraj ni bilo več. Ko sva strme-la v visoke vrhove, se vse močno zasnežene, kjer naj bi po najinem mnenju tekla meja, sva zaradi odmak-njenosti in višine postala močno zaskrbljena. Kot sva kas-neje ugotovila, pravega zlo-ga za zaskrbljenost nisva imela, kajti meja je bila de-jansko že precej blizu. Vrh, ki nama je začasno »znižal moralo«, je bil v resnici Mang-rt. Le-ta za naju ni imel no-benega pomena. Drugače pa je potovanje z vlakom prek zastraženega in nadzorova-nega Trbiža kot drugače od-padlo že na samem odhodu, druge izbire nisva imela ka-kor peš prek meje oziroma tistih hribov, ki so se nama od tam zdeli tako nepremag-ljivi. Smer, po kateri naj bi zjutraj nadaljevala pot ozi-ro-ma pobeg, sva določila na podlagi približno takšnega, predvsem mojega, razmišlja-

nja naravnost proti Trbižu, ob sami železniški progi in cesti bi bilo preveč tvegano. Zato je najboljša prehoditi mejo bolj vzhodno, in sicer tako, da bi po prehodu pris-pela do Bele peči (Fužine). Znano mi je namreč bilo, da so Belopeška jezera (Laghi di Fissine) oddaljena le 8 ki-lometrov vzhodno od Trbiža, vas Bela peč pa nekaj manj. V zelo dobrem spominu sem imel še ohranjen izlet s kole-som do Belopeških jezer, po-leti 1942. leta. S Francetom Mermoljo, sinom dr. Mermo-lje, sva se tedaj pripeljala s

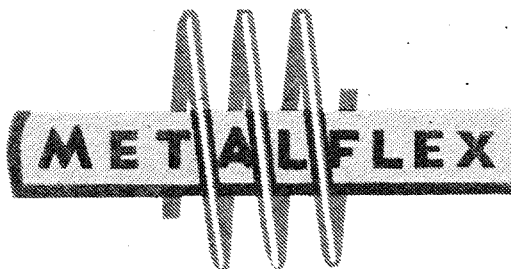
kolesi iz Gorice po Soški do-lini in čez Predil. France je bil moj prijatelj od otroških let. Padel je na Bajnsicah de-cembra 1944. Tedaj, na opa-zovalnici pri Podkloštru, sem se sveže spomnil poti od Trbiža do Bele peči in na okolico. Zato sem sklepal, da bova s Felicetom to pot lah-ko hitro in brez težav preho-dila. Potemtakem je bilo po-trebno čimbolj natančno ugotoviti smer Trbiža glede na najino stojišče, (pri Pod-kloštru) in se podatki na pot v smeri, ki naj bi bila odmak-njena le za kakšno stopnjo proti vzhodu (od Trbiške). Tako sva se tudi odločila in na zemljščini takoj določila nekaj orientiranih točk na iz-brani smeri. Pri rekonstruk-ciji, ki sem jo opravil kmalu po končani vojni s pomočjo specialke (vojaškega zemlje-vida – karte z ustreznimi po-

drobnostmi) se je izkazalo, da je najina odločitev ozi-ro-ma izbrana smer bila pov-sem pravilna.

Potem ko sva »teoretično« rešila to pomembno vpraša-nje, sva v bližini poiskala pri-meren prostor za počitek. Čeprav je bila tu in tam v najini bližini še kakšna lisa snega, sva nabrala brez težav dovolj stelje in si z njo pri-pravila dokaj udobno in mehko ležišče. Slekla sva zimska plašča, legla na bok, se tesno privila drug k dru-gemu in se pokrila z obema plaščema. Kljub takšnem, vse prej kot udobnem polo-žaju z mnogimi neznankami za prihodnost, sva zaradi utrujenosti kmalu in zelo trdno zaspala. Ponoči se ni-sva niti enkrat obrnila. Ko sva se zjutraj zbudila, je son-ce že sijalo. Začudila sva se,

da sva lahko tako trdno spa-la in bila hkrati zadovoljna z dobro prespano nočjo. Spo-čitost nama je bila še kako potrebna. Preden sva zapu-stila mesto prenočišča, je bi-lo potrebno rešiti še en pro-blem, ki ga nisva smela zane-mariti. Felice je namreč imel zelo močno brado. Prejšnje-ga dne se je na vlaku nekako uspel na pol obriti. Tu, v goz-dičku in brez ogledala se Fe-lice ni mogel obriti sam. Za-to mi je zaupal vlogo brivca.

S »snežno masažo«, z majh-nim koščkom mila in z neko pecej obrabljeno britvico sem kljub temu uspešno opravil to nalogo. Na Felice-tovih licih so sicer ostale tu in tam majhne praske, ven-dar ne preveč boleče. Tudi jaz sem se potem malo osve-žil s snegom in tako sva bila pripravljena za odhod.

ORGANIZACIJA ZA PROIZVODNJO INDUSTRIJSKE OPREME

Metalfleks, p. o. Tolmin, Poljubinj 89 c
Telefoni: (065) 81-711, 81-722, 81-161 (prodaja) ● Brzjavke: METAL-FLEX TOLMIN ● Telex: 34373 YU MEFLEX ● Žiro račun: 52030-601-11310 pri SDK Tolmin ● Železniška postaja Most na Soči

Dobitnik mednarodnega priznanja za tehnologijo v Frankfurtu 1983.

Ko se korenin zavemo

Listina 4. julij za ustvarjalce nadaljevanke TV Ljubljana

Pred nekaj dnevi so bile že osemnajstič podeljene nagrade in listine 4. julij. Denarne nagrade so prejeli naslednji posamezniki: zgodovinar Radovan Vukanović za knjigo Po vojni poti, publicist Vojo Kovačević za knjigo Pod odprtim nebom, književnik Ante Zemljar za knjigo Nikakor do mladosti, likovnik Milan Pavić za razstavo »Osvoboditev Zagreba – s kamero Milana Pavića«, filmski delavec Siniša Pavić za scenarij televizijske serije »Odhod bojovnika, vrnitev maršala« in gledališčnik Marko Todorović za vlogo Tita v imenovani seriji.

Listine oziroma plakate so dobile naslednje skupine: Zgodovinski arhiv Kraljevo za knjigo »Narodna vstaja in boji za Kraljevo v letu 1941«, dnevnik Svobodna Dalmacija za publicistiko na temo NOB, občinski odbor ZZB NOV iz Sombora za izdajo Zbornika literarnih del učencev osnovnih in srednjih šol, Zveza združenj glasbenih umetnikov Jugoslavije za knjigo »Glasba za bodočimi žicami 1941 do 1945« ter svet serije in Dokumentarna redakcija televizije Ljubljana za realizacijo serije Ko se korenin zavemo.

Delo izjemne kvalitete

Priznanje ZZB NOV ustvarjalcem imenovane slovenske televizijske serije ni prišlo nepričakovano. Nanižanka Ko se korenin zavemo, ki je skozi petnajst tednov privabljala pred male ekrane mlade in stare Slovence pa tudi mnoge druge Jugoslovane, je bila po splošni sodbi dosežek izjemne kvalitete. Urednik serije Branko Gabršček je nadaljeval, sestavljeno iz enournih dokumentarnih filmov, označil za »kompleksno in celovito televizijsko antologijo NOB«. To po svoje izpričujejo že naslovi posameznih delov: Pred viharjem, Na smrt obsojen narod, Vstaja, Prva partizanska zima, Ljubljana – srce Osvobodilne fronte, Prva partizanska po-

sebi lastno odločnostjo in globokim poznavanjem tematike vodil narodni heroj Janko Rudolf, drugi člani pa so bili Olga Vipotnik, Marjetka Kastelic, Zdravko Klanjšček, prof. Ivan Križnar, dr. Milan Ževart, dr. Tone Ferenc, DR. Miro Stiplovšek, Albert Jakopič, Bogdan Osolnik, Franc Poglajen, Marjan Lenarčič, Stane Mrvič, Lado Pohar, Jože Dežman in Branko Gabršček.

Neposredno delo je ležalo na ramenih strokovne redakcije uglednih slovenskih zgodovinarjev, ki so bili hkrati člani sosveta. Pripravili so podlago za resničen, objektivni dokumentarni prikaz dogajanj v NOB Slovenije. Treba je bilo izdelati in urediti sinopsise, jih v svetlu uskladiti in overoviti, nato pa se lotiti scenarijev.

zbirkah... Ekipa so bile deležne izdatne pomoči Muzeja ljudske revolucije v Ljubljani, pa tudi zasebnih lastnikov dokumentov. Marsikaj se je našlo v tujini, n. pr. v muzejih odporiškega gibanja v Trstu in Londonu, v rimskem filmskem inštitutu in še kje. Epizode so obogatila izvirna pričevanja sto dvanajstih preživelih udeležencev narodnoosvobodilnega boja, organizatorjev vstaje partizanskih komandantov in borcev, aktivistov osvobodilne fronte in skojevcev. Ti so s svojimi izvirnimi doživetji avtentično dokumentirali medvojna dogajanja. Poudariti je treba, da so bile v seriji res enakovratno zastopane vse slovenske pokrajine, pa tudi rojaki v tujini.

Skratka, samo z obsežnim kolektivnim in timskim de-

nije in v MK SZDL. Kako serija odmeva v širšem jugoslovanskem prostoru, kaže med drugim okoliščina, da je 5. epizoda »Ljubljana – srce Osvobodilne fronte« dobila lani najvišjo nagrado kot izjemen dosežek med vsemi jugoslovanskimi studiji in da je bila dvakrat predvajana v vsem jugoslovanskem prostoru.

Še nekaj mnenj posameznikov:

Janko Rudolf: Serija je trajen prispevek v zakladnico naših zgodovinskih stvaritev, ker močno poudarja dimenzijo skupnega boja vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti pod vodstvom KPJ in tovariša Tita. Ta boj je bil vpet v skupno fronto protifašistične koalicije v drugi svetovni vojni. Nadaljevala prikazuje ta naš boj na objektivni in nepristranski način. Gre za velik prispevek naših uglednih zgodovinarjev, ki so z znanstvenimi ambicijami pristopili k delu. Zahvaliti se moramo tudi vsem televizijskim ustvarjalcem, ki so dali vse od sebe, da bi bil projekt dostojen svojega poslanstva.

Olga Vipotnik: Nanižanka je bila pri gledalcih zelo dobro sprejeta. Verjetno je bila ta serija velik izziv za televizijo. Nastalo je delo na jugoslovanski ravni. S televizijsko obdelavo prihaja ta kos naše zgodovine zdaj v vsako hišo. Zelo dobro je, da je v oddajah nastopilo toliko dobrih preživelcev. Velikega pomena je bil tudi odkup desetminutne italijanske oddaje o Ljubljani iz leta 1941. Premalo pa se mi zdi prikazana Koroška.

Vlado Janžič: Da je javnost zelo dobro sprejela nadaljevalko, se moramo zahvaliti predvsem njeni serioznosti. Gre za veliko tematsko, družbenopolitično in znanstveno strokovno delo. To je živ dokument – knjiga na dosegu roke. Naša moralna obveznost je, da serijo spozna celotni jugoslovanski prostor. Obžalujem, da se strokovna kritika ni dovolj oglasila. Serija ima domoljubno vrednost, osvešča ljudi. Televizijski delavci so nam kazali, kako je mogoče uresničiti veliko stvar, velikanško kulturno, umetniško, zgodovinsko in medijsko dejanje.

Ivan Križnar: Prizadevali smo si iti v širino in poudariti frontni značaj gibanja, delovanja vseh slojev, enakopravno sodelovanje v OF v vseh slovenskih pokrajinah. Odlika serije je smisel za skupno delo ob spoštovanju ustvarjalnosti vseh. Čudi me molk kritike v sredstvih obveščanja. Prepričan pa sem, da bo svoje povedal čas.

Bogdan Osolnik: Priznanje je treba dati scenaristom in še posebej režiserjem, da so stvari oblikovali tako živo

S televizijske konference, na kateri je bil podan obračun o opravljenem delu.

Člani sosveta nadaljevanke in strokovni sodelavci so se dogovorili o marsičem, kar bo še treba narediti, da bo to delo prišlo med najširše množice.

in dinamično. Zelo smo zainteresirani, da se čimprej pojavijo kasete. Z Zavodom za šolstvo je treba pripraviti poseben aranžman, da bi ob njegovi pomoči lahko ljudje čimprej prišli do kaset. Tako bi pomagali zlasti muzejem in šolam. S serijo na kasetah bi oživili pouk zgodovine, ki je vse do danes preveč verbalen.

Albert Jakopič: To bo izreden učni pripomoček mladim generacijam. Morda je bilo besedilo v posameznih epizodah preobširno. Delo se lahko postavi v štrc prizadevanj za pripravo slovenske in jugoslovanske enciklopedije. Gre za resničen prikaz boja. V epizodah smo gledali prepričljive dokumentarce, povezane v zokroženo v celoto. Boj koroških Slovencev je prikazan samo z vidika vojaških operacij, manj pa je prisotna dejavnost Osvobodilne fronte. Hkrati s kasetami in teksti za potrebe šol bo serija odgovorila tistim kritikom, ki pravijo, da podajamo snov NOB v šolah preveč faktografsko.

Marjan Lenarčič: Serija je uspela predvsem po zaslugi kolektivnega dela in zaradi posrečene izbire tima zgodovinarjev in režiserjev. Zaradi mladih generacij bo treba te oddaje velikokrat ponavljati. Izdati bo treba tudi publikacije in besedila za spremljanje oddaj. Morda je bila Ljubljana vendarle preozko predstavljena, zato bi kazalo oddaje o Ljubljani nadaljevati. Vsi jugoslovanski studiji pa naj bi sodelovali pri pri-

pravi nove serije o boju prekomorskih brigad.

Lado Pohar: Gre za vzorno kolektivno delo. Prvotne bojazni so bile odveč: televiziji je serija resnično uspela in gledalci so jo sprejeli. Dosegla je svoj pedagoški namen. Ne vem kako to, da je časopisna kritika odpovedala.

V mnenjih ljudi, ki so sami sodelovali pri kreiranju serije Ko se korenin zavemo, se je pogosto ponovil očitek, da je bil daleč najšibkejši odziv na nadaljevalko tam, kjer bi moral biti najpozornejši: pri strokovni kritiki. Niti v dnevnih sredstvih informiranja niti v revijah ni bilo zaslediti količjak celovite recenzije o izpeljanem projektu. Takšen molk je sprožil med ustvarjalci upravičeno negotovanje ali celo misel, da tu niso bili prezrti samo oni, temveč da je bila prezrta tudi NOB kot stvarnost in tradicija našega družbenega življenja.

Uredništvo TV-15 Naš tovariš je posvetilo seriji v zgodnji fazi nastanka nekaj informativnih člankov pa tudi izčrpen intervju s tovaršem Jankom Rudolfom. Tudi zdaj, ob koncu, si je prizadevalo poiskati kritične strokovnjake, ki naj bi ocenili serijo, vendar je prejelo več odgovorov, da je nemogoče oceniti nekaj, kar je bilo videno samo v redkih odlomkih, ali pa še to ne. Namreč, dnevni čas, v katerem je bila objavljena nadaljevalka, je bil izbran dodaj neposrečno. Ob šestih popoldne malo kdo lahko načrtno gleda televizijo. Ali je mogoče, so odgovarjali kritiki, da se predvaja celo takšna plaža kot so Carringtonovi v elitnem (beri: večernem, normalnem) času, nekaj, kar je izvirno naše in s trudom ustvarjeno, pa se odriva v časovne mrtve kote?

Zdi se, da je to opažanje vsaj deloma resnično. Zato velja pozdraviti sklep, da bo nadaljevalka kmalu ponovljena – to pot v času, ki bo omogočil še množičnejše spremljanje in tedaj tudi načrtnejši kritični odziv.

Z. K.

Umetniška fotografija s pohoda Štirinajste divizije, ki jo je posnel legendarni fotoreporter Jože Petek, je bila ena izmed sedem tisoč slik, povezanih z dinamično animacijo v dokumentarno celoto.

mlad, Najhujsa preizkušnja, Od brigad do divizij, Velika zmaga, Po svoji zemlji, Oblast ljudstvu, Boj za življenje, Veš, poet svoj dolg?, Boj izza žice in mej ter Osvoboditev.

Serija predstavlja bogat prispevek k obeleženju 40-letnice osvoboditve in 45-letnice ustanovitve Osvobodilne fronte slovenskega naroda, saj je iz nje zares dihalo vsenarodna in demokratična širina narodnoosvobodilnega gibanja. Iz nje so bili razvidni velikanški napori in žrtve naših ljudskih množic kot edinstven primer v zasužnjeni Evropi.

Projekt nanižanke je bil obsežen in zahteven. Marsikaj pove dejstvo, da je v njem sodelovalo kar 287 ljudi. Najodgovornejšo nalogo je imel 14-članski sosvet, sestavljen iz eminentnih zgodovinarjev in družbenopolitičnih delavcev, ki je vodil, usmerjal in sproti dograjeval vsebino serije, hkrati pa pomagal razrešiti prenekatero akcijsko težavo. Sosvet je s

Scenariji posameznih avtorjev so šli skozi neštete faze verifikacije.

Scenaristi niso samo napisali besedil, marveč so bili v pravem pomenu besede tudi zbiralci dokumentarnega, fotografskega in filmskega gradiva. Na tisoče ur so morali presedeti pri urejanju snovi skupaj z režiserji, montažerji in v različnih televizijskih delavci. V celoti so imeli strokovni sodelavci kar 107 sestankov.

Levi delež posla je kajpada ležal na režiserjih, snemalcih, montažerjih in na drugih strokovnjakih. Ti so vložili vse svoje znanje, zmožnosti, delavnost in vztrajnost, da bi nanižanka res dobila trajno vrednost. Ker je bilo avtentičnega filmskega gradiva malo, so si zelo iznajdljivo pomagali z animacijo več kot sedem tisoč fotografij.

Veliko dela je zahtevalo brskanje po arhivih, muzejih, inštitutih in zasebnih

lom, ki je zajelo profesionalne sestave TV in premnoge vnete zunanje sodelavce, je bilo mogoče to serijo spraviti pod streho. Svoje obveznosti so zvesto izpolnili tudi vsi družbeni mecen: TV Ljubljana, Skupščina mesta Ljubljana in vse ljubljanske občinske skupščine, Raziškovalna skupnost Slovenije, Kulturna skupnost Slovenije in Ljubljane ter Izobraževalna skupnost.

Nedeljeno pohvalna mnenja

Odmevi med TV gledalci širom po Sloveniji so bili zelo živi, mestoma prav laskavi, kar velja toliko bolj poudariti spričo običajne kritičnega razpoloženja do televizije. Ti odmevi kažejo, da tematika NOB, če je postavljena tehno in privlačno, še vedno osvaja naše ljudi in tudi mladino, čeprav bi hoteli nekateri to zanikati. Vsestransko priznanje je nadaljevalka prejela na volilni konferenci ZZB NOV Slove-

Sovražniki na pogorišču Rašice poleti 1941

Srečanje mladih zgodovinarjev

Belokranjska Metlika je v petek in soboto, 30. in 31. maja gostila mlade raziskovalce, ki so tja pripotovali iz vse Slovenije, da bi se udeležili tradicionalnega, to pot že sedemnajstega srečanja mladih zgodovinarjev. Ta srečanja so povezana z raziskovalnimi nalogami. Mladi so se letos spoprijeli z zanimivo temo. Zveza prijateljev mladine in revija Pionir sta skupaj z etnologi in zgodovinarji pripravila razpis naloge z naslovom Kako smo živeli. Sodelovali so tudi mentorji in člani zgodovinskih krožkov, zbrani na majskem srečanju mladih zgodovinarjev v Murški Soboti.

V okviru te etnološko-zgodovinske teme, povezane s preučevanjem življenja živčih rodov (stari starši-starši-otroci) so se odločili za širši izbor podtem: Kmetija. Življenje krajanov. Življenje na šoli nekoč in danes. Predstavitev razvoja gospodarskih podjetij in tovarn. Razvoj kraja, ožjega ali širšega družbenega okolja. Vrednote in moralne norme različnih generacij. Sege in navade ter zabave.

Največ pozornosti so krožkarji namenili raziskovanju delovne skupnosti, družini, prijateljem, razredni skupnosti. Primerjali so način življenja posameznih generacij, jih izčrpno opisali in tudi drugače dokumentirali. Podatke so zbrali s pomočjo ankete in intervjujev. Med dokumenti prevladujejo fotografije in drugi uradni dokumenti. Predmete pretežno etnološkega značaja so evidentirali, jih opisali, izrisali ter fotografirali. Po bogastvu vsebine izstopajo teme oziroma področja kot so kmetije, organizacije združenega dela, življenje v krajevni skupnosti, samouprava učencev na šoli itd. Učenci so kritično ovrednotili tudi moderna urbana okolja in druge spremembe, ki so nujno vplivale na spremenjeni način življenja. Uspele so zlasti tiste naloge, ki so zajele razsežnosti življenja iste skupnosti, v preteklosti in danes. Letošnji odziv mladih zgodovinarjev je bil izreden, skoraj rekorden. Nalog, ki sta jih sprejeli komisija pri ZPM in uredništvo revije Pionir, je bilo osemdeset.

Mlade raziskovalce je v Metliki sprejela medse Osnovna šola XV. SNOUB Belokranjska. Po otvoritvenih pozdravnih nagovorih so se zgodovinarji razdelili na skupine in se udeležili t.i. zgodovinske delavnice, ki je potekala na treh mestih: kustos Muzeja NOB iz Ljubljane, zgodovinar Matija Žgajnar je podal pregled in oceno raziskovalnih nalog skupaj z napotki za prihodnje delo, etnolog Naško Križnar, vodja Avdiovizualnega laboratorija pri znanstveno raziskovalnem centru SAZU, je govoril o video tehniki in njeni uporabi pri raziskovanju na terenu ter pri tem pokazal nekaj odlomkov iz etnoloških video filmov, ki so jih posneli v Beli krajini, medtem ko je etnolog Andrej Dular, kustos Belokranjskega muzeja, govoril o muzejski dejavnosti, nalogah kustosov, metodah muzejskega dela itd. Tovariš Dular je prikazal tudi film o žagarjih na Krupi in film o metliškem semnju.

Zgodovinar Jože Dežman iz Gorenjskega muzeja v Kranju pa je potrkal na fan-

tazijska vrata učencev z anketo, v kateri so mladi raziskovalci pokazali svoje predstave o načinu življenja v preteklosti, sednajstosti in prihodnosti.

Naporen dan so mladi raziskovalci zaključili s plesom. drugega dne pa je sledil še ogled muzeja in metliških znamenitosti.

Srečanje mladih raziskovalcev se je končalo s kulturnim programom in razglasitvijo rezultatov raziskovalnega dela v kulturnem domu. Zlata priznanja je prejelo 18 šol, srebrna 30 in bronasta 19 šol. Vsi udeleženci pa so prejeli tudi knjige, darilo ZPM in revije Pionir. Po pokrajinah so po številu prednjačili Primorci in Stajerci, izkazala pa se je tudi Ljubljana s širšo okolico. Najmanj ali sploh nič pa je bilo nalog s Kočevskega in Koroške. Treba je dodati, da se posamezne naloge med seboj po kvaliteti in obsegu zelo razlikujejo. Opaziti pa je tudi dejstvo, da so nekatere naloge bolj delo mentorjev kot mladih raziskovalcev samih, kar bi kazalo v prihodnje spremeniti in dati mladim več dela, spodbude in samostojnosti.

Damjan Ovsec

»Sprejeli smo kurirčkovno pošto«, IVANKA KODARIN, 4.r. Stranice

Preimenovanje šole

Na dan mladosti smo na Colu odprli novo šolo. Nova šola je dobila tudi novo ime po domačinu iz Gozda, junaku Jožetu Lemutu – Saši. Bilo je zelo slavnostno. Uredili smo okolico, naredili smo razstavo slik, risb, spisov iz glasil... Povabili smo tudi goste, bivše učitelje in druge delavce na šoli, predstavnike družbenega in političnega življenja v naši občini, novinarje, sestro Jožeta Lemuta – Saša in Draga Bačarja.

Imeli smo proslavo. Učenci smo nastopili v igrici Srečni princ in v pevskem zboru. Učenci iz podružnične šole s Podkrajja pa so nastopili z igrico Pet zamorčkov. Povabljeni goste smo pogostili.

Imamo novopremljene učilnice, ena je specializirana, kuhinjo, kurilnico s centralnim ogrevanjem, majhno jedilnico in upravne prostore. Pri novi šoli se mi zdi slabo to, da je premalo učilnic za učence. ALIJANA TROŠT, 5. r. OŠ JOŽE LEMUT – SAŠA, COL

Vesela šola

Tudi v letošnjem šolskem letu smo se zelo množično udeležili tekmovanja v znanju iz Vesele šole. Veliko se nas je uvrstilo iz razrednega na šolsko tekmovanje. Tudi tam smo se dobro odrezali in 22 nas je odšlo na občinsko tekmovanje, ki je bilo 18. maja 1986 na osnovni šoli Franja Goloba na Prevaljah.

V petek, 18. maja smo se z avtobusom odpeljali na Prevalje. Na šoli so nas lepo sprejeli. Da bi premagali strah, so nam v začetku pripravili kulturni program. Pozdravil nas je tovariš ravnatelj. V spomin smo dobili značke in fotografijo Leopold

da Suhodolčana. Občinska zveza prijateljev mladine pa je vsakemu podarila kemični svinčnik.

Nato smo odšli v razrede in začeli tekmovati. Precej smo se namučili, saj so bila vprašanja dokaj težka.

Po končanem tekmovanju smo dobili malico. Med čakanjem na rezultate smo si pripovedovali šale.

Nagrade in diplome je podeljeval Primož Suhodolčan. Kljub težkim vprašanjem smo sošolke iz 6. b razreda osvojile prva tri mesta.

INGA VODNJOV-ŠIŠEK, 6.b

Osnovna šola Prežihovega Vrancea
Ravne na Koroškem

O nasilju in terorizmu...

Večkrat me kdo v kaj prisili. Včasih se vdam, včasih pa se tudi uprem. Moj brat Miha me hoče prisiliti, da mu dam edini bombon. Večkrat se mu vdam, ker me drugače natepe, ker je močnejši, čeprav sem jaz starejša; a jaz se nerada tepem. Ali drug primer: sošolka Klavdija me hoče prisiliti, da ji povem neko lepo ime, če tega ne storim, si z mano ni dobra. To pot se vdam, ker nočem sovraštva. Vse to je nasilje. V svetu je tudi veliko tega.

PETRA KOLAR, 3. r. STRANICE

Obiskal nas je humorist Igor

V soboto, 17. maja, smo se vsi učenci naše in osilniške šole zbrali v šoli v Fari. Imeli smo kulturni dan. Nestrpno smo pričakovali gosta. Kakšen je neki ta partizanski humorist? Pri pouku slovenskega jezika nam je tovarišica pripovedovala o njegovem življenju in nam prebrala nekaj odlomkov iz njegove knjige Spomini črnogleda humorista. Vsakdo med nami si je tovariša Križanovskega predstavil po svoje, vsi pa smo bili prepričani, da se bomo pošteno nasmejali.

Tovariš Igor je prišel ob pol desetih. Učenci smo ga pozdravili z rožami in ploskanjem. Ko je izstopil iz avtomobila in slišal naše navdušeno ploskanje, nas je oštel, češ, čemu ploskamo,

saj ni še ničesar naredil ali povedal. Dodal je, da tako ploska gospodinja, ko lovi nadležne molje. Po teh besedah smo hitro ugotovili, da je pred nami zares dan, poln smeha.

Po malici smo se zbrali v razredu. Učenci nižjih razredov so recitali pesmice na šega prijatelja, pesnika Vojana Tihomirja Arharja. Učenci višjih razredov pa so brali odlomke iz spominov tovariša Križanovskega. Sledil je težko pričakovani del kulturnega dneva: razgovor z gostom. Učenci smo nestrpno čakali odgovore na svoja vprašanja. Tovariš Igor je zelo prijazno odgovarjal. Zelo smešno in sproščeno nam je pripovedoval o mnogih vsehlihih dogodkih iz svojega življenja v času NOB. Opisal

nam je tudi veliko težkih dogodkov iz svojega življenja med vojno, vendar je vsakega odel v smeh. Zelo nas je pritegnilo tudi to, da je tovariš Igor svoje pripovedovanje ponazoril z živahnimi gibi rok in obraza. Skratka, bil je čudovit. Vsi smo se smejali na ves glas. Pripovedoval nam je, kako je živel kot ilegalec v Ljubljani, kako je deloval kot kulturnik, kako je organiziral prvi partizanski miting, o tem, da je bil v brigadi tudi minerec, kako je opravljal nalogo »šoferja kulturniške mule«, o bombi »čof«, ki ni hotela počiti, kako je vkorakal v osvobodeno Ljubljano, najbolj pa se mi je vtisnil v spomin dogodek, ki pripoveduje o srečanju tovariša Križanovskega s tovarišem Titom.

Srečala sta se v Kamniku 30. maja 1945. leta. Med pogovorom je tovariš Tito vprašal Igorja, ali je most porušen. Tovariš Igor mu je odgovoril, da je porušen, čeprav je takrat prvič slišal, da je v Kamniku most. Ko je tovariš Tito kmalu nato odšel do mostu, je ugotovil, da le-ta še vedno stoji. In ko sta se kasneje spet srečala, mu je tovariš Tito priznal, da je bil edini slovenski partizan, ki ga je kdaj naplahtal.

Ob koncu kulturnega dne nam je tovariš Igor podelil Levstikove bralne značke. Tudi to je bilo za vse dobitniške značke posebno doživetje.

Ta kulturni dan mi je bil zelo všeč. Želim si, da bi nas tovariš Igor še kdaj obiskal in s seboj prinesel koš smeha.

ANDREJKA BIZJAK, 7. razred
OŠ Vas – Fara

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM Vaja dela mojstra

Pravzaprav v slovenskih mladinskih uredništvih povsod dobro poznajo Petro, Aleša, Natašo in druge dopisnike iz Stranic, pa Janeza in druge iz Artič, Bojano iz Vipave, Alenko, Matjaža, Aleksandro iz Šmartnega ob Paki...Imena pridnih dopisnikov se pogosto ponavljajo, vendar se starejšim pridružujejo vedno novi. Vaše vneme smo vsi veseli in, če le moremo, objavljamo vse, kar odraža vašo mladost, vaše iskrene misli in poglede. Žal pa je med vašimi sošolci tudi mnogo takih, ki se nikoli ne skrajžijo, nikoli ne napišejo ene same vrstice. Zagotovo bi jim koristilo. Vsak prispevek, ki ga skrbno napišete in odpošljete, vsaka vrstica, ki nastane neobvezno in z veseljem, je namreč imenitna vaja in urjenje materinščine, hkrati pa vas iz sveta sramežljivosti in zapečkarstva vodi med ljudi, v širši svet in k širšim razgledom.

Takole se mi je zapisalo, ko sem si ogledovala sliko, ki si mi jo poslala, Ivanka Kodrin iz osnovne šole Veljka Vlahovića v Stranica. Res je, kar praviš, da je že pred teboj bilo veliko pridnih dopisnikov in kdo ve, kam so se nam izgubile tele punce s fotografije? Praviš, da bi hoteli ostati ti in tvoji prijatelji vedno pridni sodelavci? Prav bi bilo tako. Žal (in na srečo) pa pridejo v leta, ko vas mlade začnejo prav močno zanimati številne druge stvari in včasih sredi odraščanja pomislite, da ste za dopisovanje že preveliki. Seveda to sploh ni res... Toda danes tega pogovora najbrž ne bova končali, pustiva delček snovi za kakšno drugo priložnost. Objavljam poslano fotografijo nasmejanih dopisnic iz straniške šole, ki so se takole postavile pred objektiv leta 1977. Zanimivo bi bilo, če bi se nam s kakšno vrstico danes oglasila katera od njih.

Kam boste šli na končne izlete? Ste bili že vprašani za končne ocene? Pišite! In tudi kaj narišite!

Pozdrav, Bojana (in Živa)

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Prežihovci so se dobili v Mariboru

Pet šol v petih slovenskih krajih nosi ime Prežihov Voranc: v Mariboru, v Bistrici v Prekmurju, v Ljubljani, na Jesenicah in v Ravnah na Koroškem. Poleg tega pa nosita to ime slovenskega pisatelja tudi dve zamejski šoli: v Dolini pri Trstu in v Doberdolu. Učenci teh šol se srečujejo, vsako leto v drugem kraju. Letos so bili v Mariboru. Člani novinarsko-dopisniškega krožka OŠ Prežihovega Vrancea z Raven na Koroškem so nam o tem pripravili zapis.

Z naše šole se je udeležilo tega srečanja štirinajst učencev in pet učiteljev. Do Maribora smo prijetno potovali z vlakom. Gostitelji so nas prijazno sprejeli na šoli. Obdarili so nas s klobučki, broškami in prospekti njihovega mesta. Skupaj smo si ogledali njegove znamenitosti: pokrajinski muzej, akvarij, star del mesta v obnovi – Lent in spomenike NOB.

Popoldne so nas prevzeli učenci, pri katerih smo bili gostje. Proti večeru smo se zbrali v domu JLA na skupni prireditvi. Program je bil pester, saj se je predstavila vsaka šola s svojo posebnostjo iz domačega kraja.

Presenečenje smo doživeli naslednji dan v dvorani Tabor. Poslušali smo koncert ansambla Čudežna polja in gledali nastop plesne skupine. Po koncertu nam je ostalo le še nekaj uric do slovesa. Preživeli smo jih vsak po svoje, s svojimi gostitelji.

Srečanje je bilo prijetno in koristno, saj smo spoznali lepote in znamenitosti Maribora in stkali nove prijateljske vezi z mladimi Prežihovci. Veselimo se že naslednjega leta, ko bo srečanje Prežihovcev pri nas.

Razmišljanje...

Šla sem proti gozdu in slišala droben glasek: Joj, odpasti bom moral, pa je komaj pomlad. Joj, pomagaj mi! Ozrla sem se naokrog in na bukvi zagledala zelen list. Gledala sem in se čudila, pa je list zdrknil z vejice in padel na tla. Nekaj me teži, nekaj me ubija... je ihtel. Pomislila sem: radioaktivnost! Gotovo ga ubijajo nevidni žarki, ki so izbruhnili v SZ. Pa niso samo ti žarki krivi smrti zelenega lista; so še avtomobilski plini, pa umazanija iz dimnikov. Joj, kaj bo z naravo leta 2000, čez 100, 200 let? Na svidenje, bratci, je tedaj zaklical drugi list in padel. Kdaj bo padel tretji... zadnji list?

LENDAVA

Zidanica Miška
Kranjca

V znani Miškovi kleti v Lendavskih gorica je bila leta 1938 ustanovna konferenca Komiteja KP Slovenije za Prekmurje. Zidanica je bila obnovljena ob 70-letnici pisateljevega rojstva in ob 40-letnici ustanovitve komiteja KP Slovenije. Na ustanovni konferenci so bili Mirko Bagar, Rudi Čačinovič, Štefan Kovač, Ali Kardoš, Miško Kranjec in član CK KP Slovenije Edvard Kardelj. Ob zidanici je spominsko obeležje. Ob teh trpkih spominih so ostali mostovi spominov iz tistih mračnih dni predvojnega obdobja. Za obnovo in sedanje negovanje tega spominskega obeležja iz NOB je poskrbela kulturna skupnost Lendava, lendavska mladina z delovnimi akcijami ter organizaciji združenega dela Opekarna iz Dolge vasi in lendavska Elma. Potem ko je CK ZSMS Lendava prevzela ključne in hišo, so obljubili, da bodo spomenik varovali in negovali njegovo izročilo ter ga tako ohranili poznejšim rodovom. Ta objekt spet vabi obiskovalce v vsej svoji preprosti privlačnosti. Vredna ogleda je tudi spominska soba v zidanici. Ob zidanici se pogosto zberejo mladi, predvsem na učnih urah zgodovine, in borci ob priložnostnih slovesnostih.

JOŽE ŽERDIN

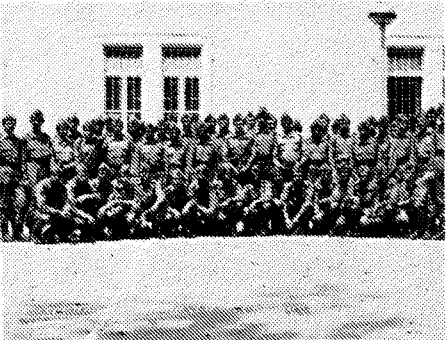
PAMEČE

Izlet

V zgodnjem jutru štiriindvajsetega maja se je 47 članov krajevne organizacije zveze borcev odpeljalo na izlet proti Krapini, Kumrovcu, Trebčam in Podčetrtku. V Rogaški Slatini, kjer smo imeli prvi postanek, smo videli spomenik padlim v NOB ter spomenik Borisu Kidriču. V Kumrovcu, Titovem rojstnem kraju, smo stopili najprej v dom borcev in mladine in si ogledali film o Titu, nato pa smo si še ogledali maršalovo rojstno hišo. V spominskem parku Trebče nam je kustos zelo lepo razložil Titovo mladost, nakar smo se sprehodili še skozi bližnji grad Podstreda, kjer je stalna muzejska razstava o Kozjanskem v NOB. V večernih urah smo se z lepimi vtisi vrnili domov. Za organizacijo izleta je zaslužen naš tovariš Mirko Meh. Vsi smo mu hvalni.

STANKO HOVNIK

ILIRSKA BISTRICA

Vojaki in starešine
za Titov sklad

Že več let je enota starešine Džavida Kurtišaja eden redkih rekorderjev, in sicer v zbiranju sredstev za Titov sklad. Tej tradiciji se tudi letos niso izneverili, tako da so vojaki in starešine (na sliki) v rekordno kratkem času zbrali 60.000 dinarjev. Za to uspešno akcijo je dobila enota javno priznanje, ki ji ga je na slavnosti v ta namen izrekel starešina Vladimir Božović. Vsi, ki so vplačali prispevek so prejeli knjižice in značke Titovega sklada.

PETAR NIKOLIĆ

LJUBLJANA

Obisk beneških in
rezijanskih borcev

Skozi ves teden potekajo prireditve v Cankarjevem domu, ki naj omogočijo, da dobimo kar najbolj celovito podobo o življenju, boju in kulturnem ustvarjanju slovenske narodnostne skupnosti v Beneški Sloveniji, Reziji in Kanalski dolini.

V okviru teh prireditev, ki so povod, da je Slovenijo obiskalo veliko število zamejskih Slovencev, pa sodi tudi obisk nekdanjih borcev in

članov njihovih družin iz Beneške Slovenije in Rezije. V Ljubljano bodo prišli v soboto 14. t. m., kjer jih bodo pred spomenikom revolucije ob 11. uri sprejeli in pozdravili poleg pripadnikov partizanskih enot, ki so se borile onkraj Soče, predvsem Briško-beneškega odreda, tudi predstavniki glavnega odbora ZZB NOV Slovenije. Gostje iz zamejstva si bodo ogledali v Ljubljani muzej revolucije, obiskali pa bodo tudi Turjak, kjer se bodo seznanili z zmagovitim bojem partizanskih brigad v tem gradu.

Drugi dan, v nedeljo, pa bodo borci iz Beneške Slovenije in Rezije na Gorenjskem in sicer v Škofji Loki, odkoder bodo odšli na ogled Dražgoš, kraja ene najbolj slavnih bitk proti nemškemu okupatorju, zatem Begunj, ogledali pa si bodo – pred vrnitvijo v domače kraje – tudi Bled. Vse pripadnike enot, ki so se borile v Beneški Sloveniji in Reziji, vabijo, da pridejo v čim večjem številu na sprejem gostov v soboto ob 11. uri na Trg revolucije, da bosta naš pozdrav in dobrodošlica gostom kar najbolj prisrčna in številna.

D. K.

TITOVO VELENJE

Uspešni pregled
znanja

Meseca maja so po vsej naši republiki potekala tekmovanja s področja SLO in DS. Tako so se v Sentilju pri Titovem Velenju pomerile ekipe prve medicinske pomoči iz krajevnih skupnosti, organizacij združenega dela in združenega odreda pri štabu civilne zaštite iz te občine. Letos je bilo to tekmovanje že petnajstič po vrsti.

Pri ekipah iz krajevnih skupnosti je bila najboljša ekipa iz vasi Gorenje, pri organizacijah združenega dela druga ekipa TE Šostanj in med ekipami združenega odreda je bila najboljša druga ekipa.

Pri Saleku pa je bilo občinsko tekmovanje splošnih enot civilne zaštite iz krajevnih skupnosti in organizacij združenega dela. Merili so znanje s področja gasilskih veščin in nujdenja prve pomoči. Najboljši sta bili ekipi iz krajevnih skupnosti Lokovica in druga ekipa TE Šostanj.

MARTIN SLATINŠEK

NOVA GORICA

Najboljši
med graničarji

Konec prejšnjega tedna je na športnih igriščih in bazenu v Novi Gorici potekalo športno prvenstvo obmejnih enot Ljubljanskega armadnega območja. Graničarji, bilo jih je 300, so štiri dni merili moči v vojaškem mnogoboju, streljanju, plavanju in atletiki.

Predstavniki treh prvouvrščenih ekip (Murska Sobota levo, Tolmin v sredini in Radovljica desno) so prejeli pokale. (Foto: Janez Alič)

Največ uspeha so imeli tekmovalci iz ekipe Tolmina, ki so postali tudi skupni zmagovalci prvenstva. V svojih vrstah so imeli najboljše strelce, med plavalci pa so bili najboljši predstavniki ekipe iz Maribora. V atletskih disciplinah je največ točk zbrala ekipa Radovljice.

V najbolj privlačni in hkrati najtežji preizkušnji vseh vojaških prvenstev, to je vojaškem mnogoboju, kjer morajo tekmovalci čim hitreje plezati po vrvi, čim bližje cilju vreči bombo, premagati vojaške ovire in čim dalj skočiti ter čim hitreje preteči dva tisoč metrov dolgo progo, je zmagal vodnik prvega razreda Milosav Simić iz ekipe Nove Gorice.

Prvenstvo se je končalo v soboto s slovesno povorko ekip udeleženk, s kulturnim programom in podelitvijo priznanj najuspešnejšim. Tudi to prvenstvo v Novi Gorici je potrdilo besede poveljnika Ljubljanskega armadnega območja generalpodpolkovnika Svetozarja Višnjica, da tovrstne prireditve nimajo samo športnega pomena, temveč so tudi zelo pomemben družbenopolitični dogodek. Športna prvenstva so ena izmed stalnih oblik množičnih in organiziranih sodelovanj naših graničarjev z mladino in občani ob meji, ki jo skupaj čuvajo in varujejo.

Na letošnjem športnem prvenstvu obmejnih enot so sodelovale ekipe iz Sežane, Murske Sote, Radovljice, Dravograda, Tolmina, Maribora, Nove Gorice in Kozine.

B. K.

NOVA GORICA

Obveščanje vojaških
upokojencev

V okviru rednega letnega obveščanja upokojenih vojaških starešin je bila v Novi Gorici sklicana garnizijska skupščina upokojenih starešin, živčih na območju novogoriške občine.

Pomočnik komandanta za PPP Ljubljanskega armadnega območja general major Vinko Sunjara je upokojene vojaške starešine seznanil z najnovejšimi dogodki pri nas in v svetu ter o odnosih s sosednimi deželami. Spregovoril je tudi o nekaterih vprašanjih organiziranja voja-

ških upokojencev, o novostih iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja je poročal polkovnik Alojz Skufca, predsednik medgarnizijske skupščine vojaških zavarovancev Ljubljana. O dosežkih s vojaške službe Ljubljanskega armadnega območja in novostih v zdravstvenem zavarovanju ter o pravicah in dolžnostih vojaških zavarovancev pa je spregovoril načelnik sanitetne službe dr. Simo Opačić. Razvila se je živahna in konkretna razprava. Med drugim so ugotovili, da optični servis Ghetaldus v Novi Gorici nepravilno zaračunava vojaškim zavarovancem 700 dinarjev na račun participacije za delo pri izdelavi očal.

Tako obveščanje je zbudilo veliko zanimanje. V veliki dvorani družbenopolitičnih organizacij v Novi Gorici ni bilo dovolj prostora za vse upokojence.

MILE GOJKOVIČ

AJDOVŠČINA

Obračun triletnega
delovanja

V Ajdovščini je bil zbor skupnosti delegatov borcev 30. divizije 9. korpusa NOVJ. Predsednik skupnosti Franjo Rustja-Čančič je poročal o izpolnitvi vseh nalog, ki jih je skupnost sprejela na svojem zboru leta 1983.

Ob 40-letnici ustanovitve 9. korpusa (leta 1983) so na slavnosti seji novogoriške občinske skupščine podpisali listino, s katero je deset primorskih in nekaj notranjskih občin dodelilo domicil 30. diviziji.

V letu 1984 so obeležili spomin na prodor enot 30. divizije čez Sočo v Goriška Brda, Beneško Slovenijo in Furlanijo (februarja 1944. leta). V Kanalu so odkrili spominsko obeležje iz kraškega kamna, ki ga je izdelal akademski kipar – primorski rojak Negovan Nemec. Obeležje je postavljeno na mestu, kjer so brigade 30. divizije prodrle prek Soče. Na proslavi, ki je bila v oktobru 1984 so se zbrali preživeli borci 30. divizije ter se spomnili srditih bitk v Beneški Sloveniji in svojih 160 padlih soborcih. Enote so prodrle do Čedad, zavzele Fojbo in se borile pri Centi. Uničeno je bilo več sovražnih kolon, največjo zmago pa je slavila 18. SNOUB Bazoviška, ki je v bitki na Kolovratu popolnoma uničila esesovsko kolono.

Skupnost sama ni imela potrebnih denarnih sredstev za postavitev tega obeležja, zato so jih zbirali borci sami, dajali prostovoljne prispevke, naslavljali prošnje na vse primorske domicilne občine in »njihove« delovne organizacije, pa tudi po vsej Sloveniji. Pomemben prispevek so dale tudi nekatere zamejske organizacije. Zbrali so dovolj denarja ne le za postavitev spominskega obeležja, pač pa tudi za prispevek monografije o 30. diviziji in 9. korpusu ter za sofinanciranje nekaterih drugih spomenikov na Primorskem (na primer Marku Redelongiju v Starem Sedlu pri Kobaridu, diverzantom 9. korpusa v Novi Gorici, Goriški fronti v Šentpetru, delavnicam 9. korpusa v Čepovanu ter za spominsko obeležje na Sinjem Vrhu pri Otlici v spomin na boje v zadnji sovražni ofenzivi zoper enote 9. korpusa).

Za svojo glavno nalogo za naprej si je skupnost borcev 30. divizije zadala čimprejnjše končanje monografij 30. divizije in 17. brigade. V tisku je že monografija 20. brigade »Triestino d'assalto« (italijansčini, ki pa jo že tudi prevajajo v slovenščino). Bogato zgodovinsko gradivo je zbral nekdanji komandant brigade Giaccuzo Riccardo.

Ob koncu zbora so se navzoči spomnili 80-letnice smrti Simona Gregorčiča. Prebrali so prispevek, ki ga je napisal Drago Košmrl. Borci si niso mogli kaj, da bi ne izrazili gneva proti odkritju spomenika – fašističnim zločincem v Gorici – Republiškem odboru ZZB NOV so napisali protestno pismo. Srečanje v ajdovškem domu JLA je bilo delovno in obenem slavnostno.

FRANJO BAVEC-BRANKO

Protestno pismo proti
odkritju spomenika fašističnim
zločincem v Gorici

»Borke in borci 17. SNOUB Simona Gregorčiča, 18. SNOUB Bazoviške, 19. SNOUB Srečka Kosovela, 20. Tržaške brigade »Triestino d'assalto«, udarnega in inženirskega bataljona 30. divizije 9. korpusa NOV Jugoslavije, Slovenci in Italijani, ki danes živimo to stran in onstran jugoslovansko-italijanske meje, zbrani na zboru skupnosti borcev 30. divizije v Ajdovščini ODLOČNO OBSOJAMO postavitev spomenika v centru Gorice fašističnim zločincem, ki so do konca druge svetovne vojne služili najbolj mračnim silam in si umazali roke s pobijanjem, uničenjem in deportiranjem nedolžnega prebivalstva iz operativnega območja naše divizije. Borci in borke menimo, da gre za obujanje in netenje sovraštva in rušenja vsega, kar smo v skupnem štiriletnem protifašističnem boju in dolgoletnih povojnih prizadevanjih dosegli, da med obema narodoma, ki živita ob meji, vlada dobro sosedsko razumevanje in prijateljstvo. Ob tem smo zaskrbljeni ob dejstvu, da je bil spomenik odkrit pod pokroviteljstvom in s finančno pomočjo deželne vlade in goriške občine. Menimo pa, da tudi naša državna intervencija ni bila pravočasna.«

Ajdovščina, v maju 1986

Udeleženci zbora skupnosti borcev
30. divizije 9. korpusa NOVJ

Vabila

Konec junija 1944 so enote IX. Korpusa NOV uspešno napadle železniško progo v Baški grapi. Vojkova brigada je uničila sovražne postojanke pri Mohorcu, Prangerju in Zarakovcu in več bunkerjev ter prekinila progo na 33 krajih.

Obletnico te zmage bomo Vojkovci proslavili v sodelovanju s Krajevno skupnostjo Podbrdo v soboto, 14. 6. 1986 v Podbrdu ob 13. uri v šoli »Simona Kosa«. Dovoz z rednimi vlaki in avtobusi.

Vabljeni k čim večji udeležbi!
Odbor borcev Vojkove brigade
in Krajevna skupnost Podbrdo

★

Skupnost borcev Goriškega vojnega področja vabi vse borke in borce Komande Goriškega, Idrijskega in Vipavskega vojaškega območja, pripadajočih enot komande mesta, prvega, drugega in tretjega bataljona NOVGRAD, da se udeležijo odkritja spominske plošče NOVGRAD-u K GVP.

Ploščo bomo odkrili v soboto 14. junija 1986 ob 10. uri v Novi Gorici na pročelju SGP Gorica, Prvomajska 39.

Vaša številna udeležba bo ponovno prispevala k večji in lepši slovesnosti ob spominu na vojne dogodke ter na aktivno sodelovanje v narodno-osvobodilni borbi.

Odbor

★

Skupnost borcev zaščitne čete Pokrajinskega komiteja KPS za Slovensko Primorje in Krajevna skupnost Kanomlje vabita borce in ostale krajanke na Zbor enote in proslavo, ki bo na Oblakovem vrhu 15. junija 1986 ob 11. uri.

Na proslavi bo govoril Julij Beltram, v kulturnem programu pa bo nastopal tržaški Partizanski pevski zbor pod vodstvom Oskarja Kjudra.

Borci enote so vabljeni, da se udeležijo zbora, ki bo isto tam ob 9.30. Na zboru bomo volili nov odbor in predvidoma podelili spominske medalje.

Skupnost borcev zaščitne čete

★

Pripadnike skupnosti borcev 2. brigade Vojske državne varnosti – Narodne obrambe vabimo, da se udeležijo redne volilne skupščine, ki bo v soboto, 21. junija 1986 na Banjšicah ob 10. uri.

Slavnostni govornik bo generalpolkovnik Branko Jerkič.

Odhod avtobusov iz železnice in avtobusne postaje v Novi Gorici na Banjšice bo ob 9.20. Odhod iz Banjšic za Novo Gorico pa ob 17.30.

Odbor skupnosti

★

Obveščamo Koroške partizane, KI SO SE OBJEVALI SEVERNO OD REKE DRAVE, da domicilna občina Dravograd ob občinskem prazniku PRIREJA ZA VAS, srečanje, ki bo v Dravogradu dne 4. julija 1986 ob 10. uri.

Prosimo vse, ki se bodo srečanja udeležili, da to sporočijo pisno na naslov: Simončič Marija, 61000 Ljubljana, Novinarska 7 ali na tel. (061) 343-946, najkasneje do 23. 6. 1986, da bomo organizatorja obvestili o številu udeležencev.

Za pomoč pri organizaciji prevoza se obrnite na vaš Področni odbor.

Prosimo tovariše, ki prejemajo časopis TV-15, da obvestijo tudi ostale tovariše in tovariše v svojem kraju, ki niso naročniki na TV-15, a bili so v enotah severno od reke Drave na Koroškem.

Osrednji odbor skupnosti
Koroških partizanov

★

Odbor skupnosti borcev Dolomitskega odreda NOV in POS vabi vse borce odreda (v prvi, drugi in tretji sestavi) na zbor skupnosti borcev odreda, ki bo v soboto, dne 5. julija 1986, ob 13. uri v Kališah pri Logatcu (Tončkov dom).

Po končanem zboru bo skupaj z delovnimi ljudmi in občani tovariško srečanje.

Dostop z osebnimi avtomobili je mogoč od Kalca pri Gornjem Logatcu. Avtobusni prevoz bo zagotovljen iz Delenega in Gorenjega Logatca ob 12.30, 13.30 in 14.30 (avtobusne postaje).

Odbor skupnosti

Razpis

Odbor za delovna razmerja
založbe Borec p. o. Ljubljana
objavlja dela

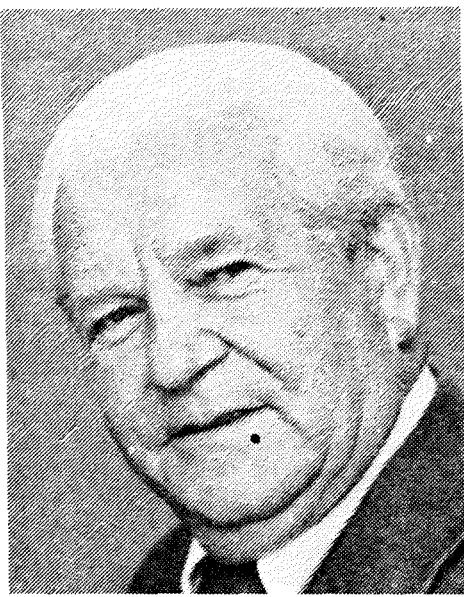
ČISTILKE

za čiščenje pisarniških prostorov
Delo je v popoldanskem času, dnevno po 4 ure. Nastop na delo je možen takoj.
Pismene ponudbe pošljite v roku 8 dni po objavi na naslov: Založba Borec, Ljubljana, Mikošičeva 28.

V spomin Stanetu Majcnu

Štirinajstega marca nas je nepričakovano, sredi ustvarjalnega dela, za vedno zapustil eden od najaktivnejših družbenopolitičnih delavcev v krajevni skupnosti Stari Vodmat in občini Ljubljana Center, tovariš Stane Majcen. Rojen je bil v kmečki družini pred 65. leti v Tržišču na Dolenjskem. Zelo zgodaj je občutil nepravilne odnose tedanje družbe in socialne krivice in se je podal v svet. Leta 1941 se je aktivno vključil v OF, deloval v narodnoosvobodilnem odboru in se je tako že v samem začetku vključil v boj proti fašističnemu okupatorju. Spomladi 1942. je odšel v NOB in POS, v katero je bil vključen vse do konca vojne. V bojih je bil dvakrat težje ranjen. V NOB je opravljal različne vojne in politične dolžnosti, od borca do komisarja čete in bataljona. Izkazal se je kot pogumen voditelj. Nujna zadnja funkcija v času NOB je bila – komisar zaščitnega bataljona pri Glavnem štabu XIV. divizije NOV in POS.

Po končani vojni je bil poklican na odgovorno in zaupno dolžnost, k opravljanju nalog v upravi državne varnosti. Ko je pred dvajsetimi leti odšel v zaslužni pokoj, globoko zavedajoč se ciljev naše NOB in ljudske revolucije, za katero je govoril, da nenehno traja, se je tovariš Stane izkazal s svojim aktivnim delom v krajevni skupnosti kot izreden organizator in iniciator neštetihih akcij. Svoje sposobnosti je pokazal pri oblikovanju delovnih programov DPO, predvsem pri začetnem organiziranju KOZB in ZRVS, katerim je predse-

doval dolga leta. Boril se za izgrajevanje krajevnih samouprave, za zeleni Vodmat, veliko ur je posvetil utrjevanju sistema SLO in DS, kadrovanju in uresničitvi vseh nalog na tem področju.

Tovariš Stane Majcen nas je vedno spodbujal, naj bomo dosledni kot borci in državljani. Močno ga je vznemirjalo razpoloženje ljudi-občanov zaradi nepravilnosti, ki se dogajajo. Neredko se je pritoževal zaradi razlikovanja posameznikov zaradi nedela, bogatenja na račun delavca, za katerega je govoril, da to ni bil cilj našega boja. V zadnjih letih je bil predsednik društva upokojencev občine Ljubljana Center. Na tej zadolžitvi je ponovno

pokazal svoje sposobnosti, čut za odgovornost in ljubezen do dela. Isto funkcijo je opravljal v DU Stari Vodmat, bil zelo priljubljen in dostopen, za vsakogar je našel prijazno besedo in nasvet, za kar so mu občani bili hvaležni.

Kot družbenopolitični delavec v KS Stari Vodmat je sodeloval in reševal socialne in druge probleme borcev, invalidov, ostarelih pa tudi mladih. Sodeloval je pri razreševanju stanovanjskih problemov, zaposlovanju in izobraževanju, bil je eden od najaktivnejših sodelavcev in povezovalcev naših družbenopolitičnih organizacij z osnovno šolo dr. Jožeta Potrča, ki je od začetka gradnje bil s srcem z njo. Vedno je imel prijeten odnos do učencev in jim je rad namenil prijetno besedo. Tovariš Stane je bil eden od tistih borcev NOB, ki je vseskozi prenašal tradicije naše revolucije na našo mladino. Zaradi tega ga je mladina imela rada in je z zanimanjem poslušala njegova predavanja.

Vedno optimistično razpoložen je več kot 20 let tovariš Stane dal vse od sebe za utrjevanje krajevnih samouprave, nosil je vedno glavno breme v njej, delal do zadnjega dneva svojega življenja. Bil je – kot so povedali njegovi sodelavci na komemorativni seji in ob zadnjem slovesu na ljubljanskih Žalah – razgledan, razumen in priljubljen človek, pravi komunist, ki je svoje življenje posvetil delu in čim lepšim odnosom, za napredek delavskega razreda in razvoj marksistične misli. Za vse, kar je tovariš Stane storil, o njegovem pogumu in revolucionarni aktivnosti, pričajo številna državna in družbena odlikovanja in priznanja. Imeli ga bomo v trajnem in lepem spominu kot iskrenega tovariša, sodelavca, prijatelja, komunisto in vzornega družbenopolitičnega delavca.

S. Nikolič

Na zadnji poti

Dragi Citi Lovrenčič-Bole v slovo

Vsako pristrčno srečanje nekdanjih obsojenk iz italijanskih zaporov, ki jih je po vojni v Sloveniji po večini organizirala Cita, smo sklenile z veseljem nasvidenje. Tokrat je slovo od naše drage Cite žal poslednje.

Tesne tovariške in prijateljske vezi med nami so nastale v tistem velikem in nepozabnem času narodnoosvobodilnega boja, ki je v vsakem izmed nas zbudil vse kar je bilo v nas dobrega, ustvarjalnega in človeškega. Neizbrisno mi je ostalo v spominu prvo srečanje s Cito, ko je s svojo skupino prišla v beneške zapore. Še danes vidim njeno kuštravo glavo, ki jo je pomolila skozi lino celičnih vrat in iskala med nami tovarišice, s katerimi je sodelovala že od leta 1941 dalje v Ljubljani. Od tedaj dalje je Cita ostala nam vsem najboljša tovarišica in prijateljica.

Takšne pristne vezi med nami so nastajale in se utrjevale, ko smo v beneških zapori Slovenke, Hrvatice in Črnogorke nadaljevale naš boj v posebnih okoliščinah in svoj upor zoper fašizem izrazile tudi tako, da smo zavrnile zahtevo naj v zaporih delamo. Svojo odločnost in vztrajnost smo plačale – med nami tudi Cita – z osamitvijo v mrzle, vlažne celice in z lakoto. To pa nas je le še bolj povežalo in utrdilo v prepričanju, da moramo vztrajati.

Spomladi leta 1943 nas je okupator v svoji nemoči, da bi strl našo trdno organiziranost in naš odpor, razselil iz beneških zaporov po kaznilnicah po vsej Italiji. Prav vsaka skupina obsojenk ima na tej trnjevi poti svojo zgodovino. Citina zasluga je, da življenje in delo kolektiva v kaznilnici v Traniju v južni Italiji ne bo ostalo samo v našem spominu, saj je v napisani, a žal še ne natisnjeni knjigi, Cita opisala življenje tranijskega kolektiva na njej lasten način, slikovito, verodostojno, pretresljivo in vedro obenem.

Po zlomu fašistične Italije smo prišle iz Tranija v zbirno taborišče v Carbonari, nato pa v partizansko taborišče v Gravini. Tu je bila Cita med ustanovitelji prekomorskih brigad in ženske čete. Gravina je bila tedaj središče vsega kulturnega dela Prekomorcev v Italiji, kjer je bila Cita ena izmed najbolj vsestransko aktivnih pripadnic ženske čete in drugih organizacij, saj je delovala na kulturnem, političnem, vojaškem in zdravstvenem področju. Bila je tako sposobna, nepogrešljiva in hkrati vedra organizatorica, da je morala ostati v Italiji in sodelovati pri organizaciji skoraj vseh prekomorskih brigad.

Tudi o tem nam je pustila Cita v svoji knjigi pričevanja. V živih podobah je znala predstaviti izjemno bogato kulturno in politično delovanje Prekomorcev, ki je pripravilo tisoče primorskih fantov za boje v domovini. Ta njena knjiga pa je obenem tudi pravi izraz njene plemenite osebnosti, saj je človeško toplotno in doživeto opisala tragične zgodbe otrok, partizanskih sirot, ki so prihajali iz domovine v Italijo. Prav ta lastnost njene osebnosti, srčna kultura, ki smo je bile deležne v polni meri tudi me, njene tovarišice in prijateljice, je zagotovila že v mladosti odločilno vplivala na izbiro njenega humanega poklica medicinske sestre. Nam Prekomorcev, je Cita bila in bo ostala v spominu kot pobudnica in organizatorica, ki je s svojo inteligenco, duhovitostjo in vedrino znala pritegniti. Njen smeh je bil preprosto nalezljiv in še tako težke trenutke – ni jih bilo malo –, nam je znala s svojo šegavostjo olajšati. Zaradi vsega tega in še zaradi njene ljubezni do kulture, do lepe slovenske besede in še posebej do narodne in partizanske pesmi, bomo Prekomorke težko pogrešale našo Cito, njeno pristrčnost in življenjsko energijo na naših srečanjih.

Draga Cita, ko se poslavljam od Tebe v imenu Prekomorcev, se Ti zahvaljujem za vse, kar si za nas storila. Hvala Ti za vse dobro in lepo, kar si nam dala. V imenu vseh Prekomorcev izražam iskreno sočutje soprogu Dušanu, hčerka Daši in Nadi in drugim sorodnikom.

Danica Bavcon-Žagar

Obletnica smrti Anice Škapin

Minilo je leto dni, kar smo se poslovili od naše Anice, mladinske aktivistke, vzorne žene in matere iz Tabora pri Vrabčah. Doraščala je na majhni kmetiji v težkih predvojnih razmerah, kjer je že v šoli občutila neenakopravnost primorskih Slovencev pod takratno fašistično Italijo. Prepeved matrinega jezika v šoli in v javnem življenju je

ogrožala naš narodni obstoj in kalila iskre odpora proti krivicam.

Med grozečo vojno sivilno se je bliskovito razširila vest o oboroženem odporu jugoslovanskih narodov proti okupatorju, ki jo je potrjeval prihod prvih partizanov na Primorsko. V NOB je posijal tudi žarek upanja za izbojevanje naših pravic, in prebivalci, še posebej mladinci, so množično sledili prvemu vzornikom odpora na Primorskem. Tako se je

tudi Anica z vsem žarom svoje mladostne zagnanosti posvetila delu NOB. To brhko, plavalas in odločno dekle je bilo zaradi svojih moralnih odlik zelo priljubljeno in uspešno pri delu z mladino. Še posebno se je spominjamo sodelavci na krajnem komiteju SKOJ za Vipavsko, s kakšnim navdušenjem je obiskovala mladino po vaseh in se vračala z opogumljajočimi poročili o zbiranju pomoči za našo vojsko in o pestrem kulturnem življenju, ki je nastajalo

iz notranje potrebe, da bi izražalo moralno podporo našemu boju in je bilo edino razvedrilo.

Leta 1946 sta se z možem zaposlila v Zagrebu, kjer je 25 let delala v tovarni in se prizadevala za dobro opravljeno delo in pravilno ovrednotenje tega. Sama pa je doživela tudi krivice, ki jo niso odvrnile od poštenih nazorov. Po upokojitvi se je vrnila v rodni Tabor in se vključila v prizadevanje za vsestranski razvoj domačega kraja.

Roza Škrk

Viktor Kobol

V šestinsedemdesetem letu starosti je v Zagrebu 15. maja letos umrl Viktor Kobol, kapetan bojne ladje v pokoju, vojni komandant proslavljene vojne ladje NB-8 »Kornat« in odlični pomorski strokovnjak.

Viktor Kobol je bil rojen 8. januarja 1910 v Trstu v delavski družini (oče železničar, mati gospodinja). Ljudsko šolo je obiskoval prav tako v Trstu. Ko so Italijani zasedli mesto, se je družina preselila v Kamnik, kjer je Viktor obiskoval in končal osnovno šolo. Leta 1930 je v Ljubljani maturiral in jeseni odšel v pomorsko vojaško akademijo v Dubrovnik, kjer je leta 1933 diplomiral in postal aktivni pomorski oficir (poročnik korvete) v jugoslovanski vojni mornarici.

Kot aktivni oficir je služboval v glavnem na torpedovkah (»T-7«, »Suvorov«, »T-5« in »Kobac«). Kot oficir se je pozneje specializiral v torpedistiki, pomorskem minerstvu in tehniki eksplozivov. Bil je adjutant v Artilerijsko tehničnem zavodu v Lepetanah in poveljnik (predstojnik) Strojne pomorske po-offirske šole v Djenoviću. Zlom stare Jugoslavije je Kobola doletel na motorni torpedovki »Kobac«, kjer je bil vkrcan s činom poročnika bojne ladje II. razreda, na položaju prvega oficirja.

Italijani so ga zajeli in ga poslali v Ljubljano, ker je bil iz t. i. »Ljubljanske pokrajine«. Kmalu se je povezal z organizacijo OF (oktobra 1941). Organiziran je bil v skupini pomorskih oficirjev Osvobodilni fronti.

Dne 19. marca 1942 pa so ga skupaj z nekaterimi tovariši aretirali in internirali v Gonars, nato pa v kraj Chiesanov pri Padovi.

V obeh taboriščih je bil organiziran v OF in je vneto nadaljeval s političnim delom. Skupaj s skupino so ga aprila 1943 odpustili in vrnil se je v Ljubljano, kjer je nadaljeval z aktivnim in organiziranim delom za cilje NOB.

V partizane je odšel 30. septembra 1943 in je bil najprej mitraljezec v 2. četi 3. bataljo-

na 9. brigade 18. divizije. Kmalu je bil imenovan za operativnega oficirja in nato za namestnika komandanta 1. bataljona iste brigade. Sodeloval je v številnih bojih po vsej Sloveniji vse do konca novembra 1943. Kot poklicnega strokovnjaka-pomorsčaka so ga kmalu določili v mornarico NOVJ kot poveljnika sektorske flotilje (Viška flotilja) 5. pomorskega obalnega sektorja (POS). Nato je postal poveljnik oborožene ladje NB-8 »Kornat« (februarja 1944). Udeleževal se je bojev pri Bletvenici, akcij na Palagruži, Braču, Šolti, Mljetu, Korčuli in drugod. Sledilo je imenovanje za namestnika komandanta baze mornarice NOVJ v Monopoliju (juliju in septembru 1944), in za načelnika štaba 4. POS. To dolžnost je opravljal od septembra 1944 do marca 1945.

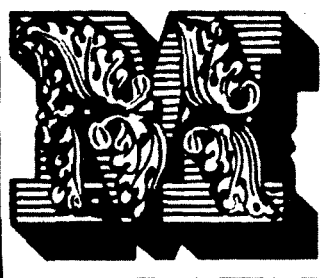
V Albaniji je bil član in pomorski strokovnjak v vojaški misiji Jugoslovanske armade pri Vrhovni komandi NOV Albanije (od julija 1945 do junija 1946), po vrnitvi v domovino pa načelnik štaba vojne flote. Dve leti je služboval v II. upravi generalštaba JA v Beogradu, bil je načelnik planskega oddelka štaba mornarice in načelnik enega od oddelkov Mornarskega šolskega centra v Divuljah (1952–1954) vse do upokojitve leta 1965, ko je dosegel čin kapetana bojne ladje, je delal v redakciji Vojne enciklopedije in sicer kot urednik in urednik za vojno mornarico.

Za zasluge v NOB in v povojni graditvi ter usposabljanju JLA je bil Viktor Kobol odlikovan z redoma za hrabrost in za vojaške zasluge z zlatimi meči ter z redi partizanske zvezde s puškami, bratstva in enotnosti, za slug za narod s srebrnimi žarki, ljudske armade z zlato zvezdo, z redom s srebrnim vencem in z redom albanske partizanske zvezde I. in II. reda.

Viktor Kobol je bil član Skupnosti partizanskih pomorsčakov Slovenije in avtor številnih strokovnih člankov iz pomorstva, objavljenih v Vojni enciklopediji, Mornariškem glasniku i drugje. Sodeloval je tudi pri akciji za zbiranje zgodovinskega gradiva za knjigo narodnoosvobodilni boj na Jadranu in slovenski pomorsčaki.

Vsi nekdanji soborci 9. SNOUB, soborci iz mornariških enot NOVJ ga bomo ohranili v trajnem spominu kot odličnega pomorskega strokovnjaka in pogumnega poveljnika legendarne oborožene partizanske ladje NB-8 Kornat. Slava njegovemu spominu.

Albert Klun

Tovarna
pogrebne
opreme

61240 Šmarca pri Kamniku,
Trg padlih borcev 3

Telefoni: h. c. 831-607, 831-610, 832-532 ■ direktor: 832-530 ■
komerciala: 831-027 ■ telegram: 31708 Menina Kamnik ■ tek.
rač.: 50140-601-32-127

Francka Osenjak

Aprila smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od znane medvojnne aktivistke, povojne družbenopolitične delavke in nosilke partizanske spomenice 1941 Francke Osenjakove. Rodila se je v vasi Brest na obrobju Ljubljane. Revščina je odločila, da je morala že s sedmimi leti z doma in si sama služiti kruh. Kasneje se je zaposlila v tovarni Kleja in v kemični tovarni, kjer so bili nemogoči delovni pogoji. Na njenem domu v Zeleni jami so se zbirali vidni predvojni komunisti in člani centralne komiteja KPS. Potekala so številna posvetovanja in konferenca partijskega komiteja ljubljanskega okrožja. K njim so prihajali partijski kurirji z zaupnimi sporočili iz Hrvaške in Srbije. Pri njih so našli zatočišče številni komunisti, ki jih je oblast hotela še pred razsulom države stlačiti v zapore in koncentracijska taborišča. Francka je sodelovala v organizaciji slovenske ljudske pomoči na območju Most. Januarja 1944 je bila prvič aretirana, a so jo, brez dokazov, po nekaj dneh izpustili, ponovno pa so jo zaprli čez pol leta. Po osmih mesecih negotovosti so jo z večjo skupino zapornic in zapornikov izgnali v Črnik potok. V Črnomlju so jo sprejeli njeni sodelavci iz ilegalne Ljubljane in ji omogočili potrebno zdravljenje. Po vojni se je vključila v družbenopolitično delo na terenu Zelena jama. Že na prvih volitvah je bila izvoljena za odbornico, ki je prevzela odgovorno delo v socialnem skrbstvu za otroke padlih in umrlih aktivistov. Iskala je rejniške družine za sirote iz drugih republik. Za njen prispevek v NOB in po njej je prejela številna visoka odlikovanja in več družbenih priznanj in zahval.

Alojzija Ivković-Čadež

V 70 letu je umrla Alojzija Ivković-Čadež. Rodila se je v Gorenji vasi nad Škofjo Loko. Leta 1942 se je med prvimi vključila med delavce NOG, organizirala in aktivna terenska obveščevalka pa je postala jeseni 1942. Vsa povojna leta je z možem preživela v Srbiji. Od nje smo se poslovili februarja na žirovskem pokopališču.

Albin Vadnal

Lani smo se v Duvljah na Krasu poslovili od Albina Vadnala iz Velikega otoka pri Postojni. Rodil se je 1924. leta. Kot 18-letni je bil nasilno mobiliziran v delavski bataljon. Po razpadu Italije se je vključil med borce Gradnikove brigade. Pozneje je sodeloval v raznih patizanskih enotah v Južnoprimorskem odredu, bolnišnici NOV v Podragi, Kosovelovi brigadi in v sabotažnem vodu Pivka. Po vojni je bil med drugim komandir postaje milice v Postojni, spremljevalec diplomatskega vlaka Sofija-Pariz in komandir zaščitne čete maršala Tita. Po upokojitvi se je aktivno vključil v družbenopolitično delo v domačem kraju. Za svoje aktivno delo je prejel številna odlikovanja, priznanja in pohvale.

Pavel Kavčič

Januarja smo se na žirovskem pokopališču poslovili od Pavla Kavčiča, rojenega 1910. leta v Stari vasi pri Žireh. Spomladi 1943. je bil že med sodelavci NOG, oktobra pa je postal borec Prešernove brigade. V začetku 1945. leta je bil dodeljen internantskemu odseku 9. korpusa. Za svoje delo je bil odlikovan z medaljo zaslug za narod in z drugimi priznanji.

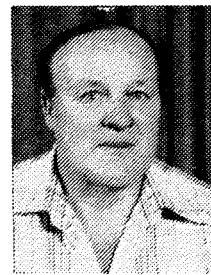
Marija Osredkar

Marca smo s poslovili od Marije Osredkar iz Dolenje vasi pri Polhovem Gradcu. Rodila se je pred 82-timi leti. Med vojno je z možem in sinom sodelovala z OF. Moža so jeseni 1942 odpeljali na Rab in ob kapitulaciji Italije v Buchenwald, od koder se ni več vrnil. Sin je odšel v partizane in 1943. padel kot borec Dolomitskega odreda. Ostala je sama z majhnimi otroki in nadaljevala delo z OF. Po vojni se je vključila v obnovo domovine in bila aktivna v družbenopolitičnih organizacijah.

Mirko Lukman

Februarja smo se na ljubljanskih Žalah poslovili od polkovnika JLA Mirka Lukmana, rojenega 1921. leta v Plešivici pri Ljutomeru. Leta 1941 so ga Nemci odpeljali na prisilno delo v Nemčijo, od koder mu je leta 1943 uspelo pobegniti in se v drugi polovici istega leta priključil Gorenjskemu odredu, zatem Gregorčičevi brigadi, Zapadno-koroškemu odredu, operativnemu štabu 6. in 9. brigade, kjer je bil šef propagandnega oddelka ter vojni dopisnik. Vse do 1971. leta je bil v JLA in opravljal visoke funkcije in dolžnosti v finančni službi. V pokoj je odšel leta 1971 s činom polkovnika. Od upokojitve pa vse do 1979. leta je živel v Ljubljani in opravljal vrsto odgovornih funkcij in dolžnosti. Bil je predsednik sveta KS Zgornja Siska, KS Komandanta Staneta, član IO skupščine občine socialnih zavarovancev, predsednik komisije za varstvo borcev občine Center, večkratni delegat, predsednik koordinacijske komisije za SLO Ljubljana Bežigrad. Leta 1979 se je preselil v Šempeter kjer se je vključil v družbenopolitične organizacije. Za zasluge v vojni je prejel vrsto visokih vojaških in civilnih odlikovanj.

Jože Košak

Marca je v Zagorju umrl Jože Košak. Rodil se je 1920. leta. Leta 1941 je začel aktivno in organizirano delati za OF. Leta 1942 je bil aretiran in zaprt v Trbovljah in celjskih zaporih od koder je bil poslan v Dachau.

Rafko Koren

Aprila smo se poslovili od člana ZB Stara Velenja Rafka Korena. Rodil se je 1914. leta v Šentilju pri Velenju. Leta 1942 je bil mobiliziran in se znašel na ruski fronti, kjer je bil ranjen in dobil nekaj dni dopusta. Po končanem dopustu se ni vrnil nazaj. Leta 1944 se je vključil v NOB in postal borec Tomšičeve brigade. Za svoje zasluge je bil večkrat odlikovan, posebno je bil pomenen na pisno priznanje, ki ga je prejel od štaba brigade za izkazano pogum pri napadu na Lovrenc na Pohorju.

Anton Hudoklin

Lani smo se na ra-deškem pokopališču poslovili od Antona Hudoklina, rojenega 1918. leta v Šentjerneju. Vseskozi je bil družbeno aktiven delavec v številnih organizacijah. Za svoje delo je bil odlikovan z medaljo zaslug za narod in ordenom dela s srebrnim vencem.

Anton Berlot

V Solkanu smo se marca poslovili od Antona Berlota, majorja JLA v pokoju. Rodil se je v Trstu 1897. leta. Vse svoje življenje je posvetil znanosti in umetnosti. Že kot študent tržaške realke je okusil grozote 1. svetovne vojne. Bojeval se je na soški fronti. Odzval se je tudi pozivu generala Maistra in postal borec za našo severno mejo. Po 1. svetovni vojni je služboval po raznih krajih kot višji carinski inšpektor. Na Jesenicah je bil aktiven član Planinskega društva Skala. Napisal je mnogo planinskih in partizanskih pesmi, od katerih so nekatere že ponarodele. Po okupaciji naše dežele se je z Jesenic preselil v Ljubljano. Nemci so za njim razpisali tiralico, Italijani pa so ga aretirali. Uspelo mu je pobegniti in se priključil partizanom Dolomitskega odreda. Po vojni je ostal v JLA in je v pokoju ves svoj prosti čas posvetil raziskovanju etruščanskega jezika, slikarstvu, pisateljevanju in kiparstvu. Poleg številnih priznanj in diplom je bil odlikovan z ordenom s srebrno zvezdo, ordenom za osvoboditev severne meje in ordenom zaslug za narod.

Jože Vlašič

V Adlešičih smo se marca poslovili od Jožeta Vlašiča iz Dolenjcev pri Adlešičih, rojenega 1910. leta. Bil je aktiven borec 15. brigade. Za svoje delo je prejel več odlikovanj in priznanj.

Alojzija Adamič

Januarja smo se v Grosupljem poslovili od članice ZB NOV Videmdobrepolje Alojzije Adamič, rojene pred 64. leti. Marca 1942. četa se je aktivno vključila v NOB, bila je aktivna sodelavka OF. Po vojni se je aktivno vključila v obnovo domovine, za kar je prejela priznanje.

Franc Jagnje

Na šentjakobskem pokopališču smo se borci in aktivisti februarja poslovili od Franca Jagnjeta, rojenega 1927. leta, iz Podgorice. Bil je borec Zapadno-dolenjskega odreda. Po vojni je delal v raznih organizacijah na terenu.

Vera Štucin

Vera Štucin se je rodila 1920. leta v Taškentu v Rusiji. Leta 1942 se je s starši ilegalno preselila na Dolenjsko, kjer je preživela vojno. Od nje smo se poslovili aprila v Križah.

Viktor Prevolčnik

V Podkrajju smo se aprila poslovili od 88-letnega Viktorja Prevolčnika iz Titovega Velenja, borca za severno mejo 1918-1919.

Marija Kosmač

Na celjskem pokopališču smo se poslovili od Marije Kosmač. Takoj po okupaciji je postala aktivistka OF. Moža so ji kot talca ustrelili, sin pa je odšel med partizane. Sama je bila zaradi sodelovanja z NOV aretirana in zaprta v Trbovljah in v Ravensbrücku.

Jože Udovič-Topsi

Pred kratkim smo se poslovili od Jožeta Udoviča, nosilca partizanske spomenice 1941, revolucionarja ter zavzetega in dolgoletnega družbenopolitičnega delavca občine Novo mesto.

Rodil se je 1921. leta v Novem mestu, kjer je preživel tudi mladostna leta. Že kot vajenec je občutil krivičnost tedanjega reda, zato so se v njem začele prebujati prve revolucionarne ideje. Kmalu je postal član Sokola in drugih športnih organizacij.

Tovariš Udovič je takoj po zlomu stare Jugoslavije s tovariši začel zbirati orožje, kmalu pa je postal tudi aktiven sodelavec OF. Bil je nekajkrat aretiran in zaprt, 9. marca 1942 pa je odšel v partizane. Bil je borec 1. dolenskega partizanskega bataljona, 5. grupe odredov, Zapadnodolenjskega odreda, Gubčeve brigade, vodja orožarske delavnice Stare žage, referent za orožarske delavnice 7. korpusa, po osvoboditvi pa do septembra 1946 upravnik armijske artiljerijske delavnice IV. armije. Član SKOJ-a je postal leta 1940, leta 1944 pa član KPJ.

Po demobilizaciji in v letih izgradnje porušene domovine so mu bile kot preizkušenemu aktivistu in revolucionarju zapuane odgovorne naloge in dolžnosti. Med drugim je bil kot rezervni major tajnik mestnega ljudskega odbora Novo mesto, predsednik mestnega odbora OF Novo mesto, predsednik mestnega odbora ZZZ Novo mesto, in pomemben član delovne organizacije Novoteks.

Kljub rahlemu zdravju je bil še v preteklem mandatu član družbenopolitičnega zbora in predsednik komisije za zadeve borcev pri Sob Novo mesto.

Karel Šekoranja

Januarja smo se številni krajani, znanci in prijatelji v Brežicah poslovili od Karla Šekoranje, borca Kozjanskega odreda. Rodil se je 1923. leta v Hrvaškem Zagorju. Še kot otrok se je preselil v Kapele, kjer je dočakal vojno. Ob splošni selitvi 1941. leta so ga z družino, pri kateri je služil, odpeljali v taborišče v Slezijo. Ko je v taborišču zvedel, da se na območju Orlice zbira skupine, ki se upirajo okupatorju je pobegnil. Zatekel se je k Ivanu Kostevcu v Pavlovo vas, kjer se je povezal z aktivisti. Postal je aktiven borec NOB. Prejel je več odlikovanj in priznanj.

Triglav-simbol svobode

Spominski pohod partizanov na Triglav 1986

Nekaj informacij k prijavnici

1. Najprej opravičilo: organizacijski odbor se je odločil za prijavnico z nekaj več vprašanji zaradi evidence.
2. Ekipa, ki bo imela na pohodu na skrbi zdravstveno varstvo (vodil jo bo dr. Borut Rus z dvema zdravnikoma iz VP Kranj), je po preučitvi vseh možnih okoliščin iz področja zdravstvenega varstva opozorila organizacijski odbor, naj kandidati za pohod v svoje dobro obiščejo svojega zdravnika, ki naj jim napiše mnenje.
3. Prevoz udeležencev z Bleda na Rudno polje in nazaj bo zagotovil organizacijski odbor, toda udeležencem pohoda predlaga (iz praktičnih razlogov - rezervno perilo, odhod iz Rudnega polja po lastni želji itd.), da pridejo do Rudnega polja z lastnimi vozili ali da se dogovorijo s soborcem. Vozila bodo na Rudnem polju varovana. Sicer pa bodo vsi, ki ne bodo imeli lastnega vozila, preplani z Bleda z avtobusom (zbor na avtobusni postaji ob 7. uri zjutraj) 18. julija. Povratek iz Rudnega polja bo v soboto, med 18. in 19. uro.
4. Glede na to, da bo v Triglavskem domu na Kredarici lahko prespalo le približno 220 pohodnikov, bodo imeli prednost prijavitelji, katerih prijavnice so prve prispele. bodo prenočili v domu Planika.
5. Cene pijač, hrane in prenočišč v domovih bomo objavili pravočasno v TV-15, kakor tudi podatke o tem, kaj od hrane in pijač bo pripravil organizacijski odbor z lastnimi stroški.
6. Da bi organizacijski odbor imel potreben čas za končne priprave, bo prijave zaključil 30. 6. 1986.

Organizacijski odbor:
predsednik Franc Šmit

Spominski pohod partizanov na Triglav 18. in 19. julija 1986

Prijavnica

Poznavajoč svoje zdravstveno stanje in fizično sposobnost se kot udeleženec NOB in član ZB prijavljam na pohod:

(priimek - ime - ilegalno ime (tiskane črke))	(letnica rojstva)
(naslov: kraj, ulica, hišna številka)	(telefon, št. pošte)
(sodelovanje v NOB od:)	(člen v JLA oz. rez.)
(ime enote skupnosti borcev, h kateri se prištevate)	

Na Rudno polje bom prišel z lastnim prevozom: da ☐ ne ☐
Prijavnici prilagam mnenje svojega zdravnika o zdravstveno-fizični sposobnosti za pohod na Triglav.
Zavezujem se, da bom vsak, že po oddani prijavnici nastali tehten zadržek, takoj sporočil organizatorju.
Prijavnico pošiljam na naslov:
Skupnost borcev 7. SNOUB F. Prešerna
predsednik org. odbora: Franc Šmit
64260 Bled, Cankarjeva 12

(org. odbor je sprejel prijavnico,
datum)

(podpis
prijavitelja)

TV-15 Naš tovariš - vaš zvesti sopotnik

Kdor si ne zna pomagati sam, tudi drugim ne zna.

Pomagali bi radi vam, predvsem vam. Skromnost je sicer lepa čednost, vendar ne vedno.

Ni nas malo v družini, ki se je v dolgih letih zvestobe zbrala okoli časopisa TV-15 Naš tovariš, pa vendarle menimo, da nas je premalo, da bi jo morali razširiti. Želimo si - prepričani smo, da tudi vi, drage bralke in bralci - da bi ob straneh našega in vašega časopisa uživalo ob branju kar največ ljudi, da bi po njem posegla zlasti mlajša generacija in se ob njej učila vseh tistih vrtilin, ki so krasile naše borce. Izročilo, katerega dediči in zvesti nadaljevalci smo, je nenehen vir spoznanj, šole prijateljstva, razumevanja in strpnosti, odprta knjiga ne le

preteklosti, pač pa tudi sedanjosti, ki se ji prav tako posvečamo z enako pozornostjo. Prav zato menimo, da je skrajni čas, da časopis približamo še širšemu krogu bralstva, da povečamo naše vrste in da vsi skupaj časopisu zaželimo, da najde pot v kar največ slovenskih hiš.

Odločili smo se torej za podvig, za veliko nagradno akcijo zbiranja novih naročnikov z naslovom TV-15 Naš tovariš-vaš zvesti sopotnik.

Vendar se brez muje še čevelj ne obuje, so rekli naši dedje in babice. Nič ni torej podarjenega.

Za vse, ki so bodo krepko zavihali rokave in skupaj z nami skušali pridobiti kar največ novih naročnikov, smo pripravili vrsto prijetnih presenečenj. Skromnost tokrat pustimo ob strani, saj bodo nagrade pošteno zaslužene.

Bralci, ki bodo pridobili **najmanj deset** novih naročnikov, čakajo lepe knjižne nagrade, ki jih je prispevala Založba Borec in so iz njenega knjižnega programa (ne pozabite: novosti!).

Pridnejšim, tistim torej, ki bodo zbrali **najmanj dvajset** novih naročnikov, se obetajo bogate praktične nagrade, ki jih bodo prispevale naše delovne organizacije, soorganizatorji naše velike nagradne akcije.

Najmarljivejšim zbiralcem novih naročnikov, pridobiti bodo morali **najmanj petdeset** članov razširjene družine TV-15 Naš tovariš, pripravljamo pravcato presenečenje, **prijeten, privlačen, pester, zanimiv** in seveda **veder** izlet z avtobusom ali morda tudi z vlakom, ki ga vam bodo podarili naši prevozniki **v neznano**.

Nagradna akcija zbiranja novih naročnikov bo trajala od začetka junija do zadnjega dne avgusta, v prvi polovici septembra pa bodo objavili rezultate - in seveda imena srečnežev, ki bodo dobili bogate nagrade in odpotovali z nami v neznano. Na pot bo odšlo toliko naših bralcev, kolikor sedežev premore večji avtobus.

Zatorej: TV-15 Naš tovariš - vaš zvesti sopotnik!

Za sodelovanje v naši nagradni igri so se že odločile naslednje organizacije združenega dela:

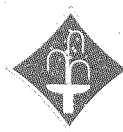
Steklarna Boris Kidrič, Rogaška Slatina

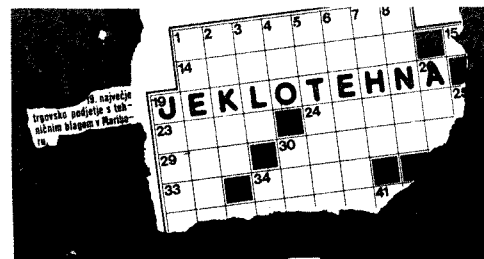
METKA Celje

Steklarna Boris Kidrič, Dekor Kozje

ZDRAVILIŠČE
ROGAŠKA SLATINA

PIK Maribor

Zlatorog

62001 Maribor, Industrijska 23, Jugoslavija

MTT Maribor

naša
obramba

ZG - RTG LJUBLJANA

TOZD

Etol Celje

Brest Cerknica

Luka Koper

Hoteli Bernardin

Zdravilišče Slatina Radenci

alpos

KREDITNA BANKA MARIBOR
hitreje do cilja

Nagradna igra

Nagradna igra

Nagradna igra

Nagradna igra

Nagradna igra

Nagradna igra

Nagradna igra

Nagradna igra

Nagradna igra